

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	51
Luuka	82
Yuhanna	132
Golle Nelaabe	171
Romankoo6e	217
1 Korintunkoo6e	237
2 Korintunkoo6e	256
Galaatiyankoo6e	269
Efeesunkoo6e	276
Filipiyankoo6e	283
Koloosiyankoo6e	288
1 Tesaloniikiyankoo6e	293
2 Tesaloniikiyankoo6e	297
1 Timote	300
2 Timote	306
Titus	310
Filemon	313
Ibaraninkoo6e	315
Yaakuuba	331
1 Piyeer	336
2 Piyeer	342
1 Yuhanna	346
2 Yuhanna	351
3 Yuhanna	352
Yahuuda	353
Banngingol	355

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, an-nii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፆee ngoni ፆe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado

Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፆe konaa so naፆiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፆe konaama ፆe naፆaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,
¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,
 Mariyama woni inna Iisaa noddirteedo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooፎe konaa naፋiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooፎe konaa naፋiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocitiido, ana waji hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul 6amde Mariyama, sabi 6inngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O riman 6iddo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimፎe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo 6aman reedu,
 rima 6iddo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadiiri no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O 6ami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa 6eyni 6iddo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde 6e ngari ndee, 6e mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooፎe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko 6anngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiiፋi hakkille Hirudus, kaፓum e Urusaliimankooፎe fuu. ⁴ O noddi hooreeፎe yottinoፎe sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankooፎe, yimፎe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde 6ee e cuucuukka, lamndii 6e wakkati mo hoodere ndee 6anngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli 6e Baytilaama, o wii 6e:

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde 6e nani ko kaananke oo haali koo ndee, 6e mbitti. Non 6e coynii hoodere nde 6e njiinoo funnaange ndee. Ko 6e njii nde koo, 6e ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii 6e yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, 6e njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, 6e kujidani ngel, 6e kumti gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kanje e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii 6e ley koydol pati 6e mbirfitoo to Hirudus, 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoayaade Misira

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:

—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, na6i cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii 6iyam gondo Misira.»[†]

No Hirudus masinbiniri sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njambbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaabe wor6e Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa hebu6e duu6i di6i. O wadi dum hakke jalaa6e de jom'en annde 6ee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,

kanum e bojji e boytaali:

Dum Rahiilu[‡] woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»[§]

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

²¹ Yuusufu immii, na6ti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nani Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

[†] 2:15 Hosee'a 11.1   [‡] 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en.   [§] 2:18 Yeremiya 31.15

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neddó ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyínee laawol Joomiraadó ngol,

ndartínee dátí makko!»*

⁴ Kaddungal Yaayaa yo capiraangal leebi ngelooba, omo humii ngu-
ruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yim6e iwri
Urusalíima e leydi Yahuudíya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko.
⁶ E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo
Urdun.

⁷ Nde o yíi Farísa'en e Sadukí'en heew6e ana ngara faa lootee lootogal
batisima ndee, o wíi dúm'en:

—Bí66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee
golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati míilee e berde mon: «Mínen, mín taani-
raa6e Ibarahíima.» Sabi midó wiya on: Laamdó ana waawi waylitinde
dee kaaye laatoo bí66e Ibarahíima! ¹⁰ Jooni, jammberé ndee huncaama
faa soppa dáfi ledde. Ndennoo, lekki fuu kí rimataa bí66e lobbe, soppete,
wedee e yíite.

¹¹ Míin, ndíyam mbatisíran-mi on faa hollíta on tuubii. Kaa garoowo
caggal am oo, kánum 6uri kam baawde, mí fotaa fay soccude páde makko.
Kanko, Ruuhu Ceníidó e yíite o batisírta on. ¹² O lanndínike faa o hennoo
jamri makko faa laa6a. O mo66ta jamri makko ley beembal, kaa jaande
ndee o duppíran dúm yíite nge jífataa.

No Iisaa lootíraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkatí fuu, Iisaa íwi Galíli, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla
Yaayaa ana loota dúm lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujíi, wíi mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mí loote?

¹⁵ Iisaa jaabíi mo, wíi:

—Wala baasi, ja6u ngadaa non, sabi hono non kaan-dén hí66ínirde ko
dartíi fuu.

Nden, o ja6i. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenjí iwde e ndíyam dam. E oon
wakkatí, kammu oo uddítíi, o yíi Ruuhu Laamdó ana jíppoo no wuu-
gaandu níi, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wíi:

—Oo dóo yo Bíyam mo korsín-mi, mo cubíi-mi.

4

No Ibíliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ E oon wakkatí, Ruuhu Ceníidó ná6i Iisaa ley ladde jeereende, yalla
Ibílíisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa jaamaali faa wadí balde capande
nay jemma e jalooma. Caggal dúm, o yolbí. ³ Níi, Ceytotoodo oo 6attítíi
mo, wíi mo:

—So a Bii Laamdó, yamír dee kaaye laatoo jaamdu.

⁴ Kaa o jaabíi oon, o wíi:

—Ana winndíi: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuur-
data dee, haala fuu ka Laamdó haali.»*

⁵ Caggal dúm, Ibíliisa ná6i mo Urusalíima ngeenndi ceníindi ndíi, darní
mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wíi mo:

—So a Bii Laamdó, suur njíppo-daa e leydí. Sabi ana winndíi: «Laamdó
yamíran malaa'íka'en mum nja66íte pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

* 3:3 Esaaya 40.3 * 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»[‡]

⁸ Kasen Ibiliisa nabi mo dow waamnde haayre toownde sanne, hollu mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»[§]

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili.

¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɗum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Eesaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e:

¹⁶ Leɗol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuur6e e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii wor6e didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoo6e. ¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaa6e didon wo66e, 6i66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kam6e e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e. ²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jaw6e fuu, laddaa6e e kirikiraa6e, kaɗum e wooy6e, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrudo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o n̄abbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaaʼbe makko ʼbee ngari e makko, ² o fuddi waajaade ʼbe, o wii:

Haala mbelko'aaku

- ³—Been annditinʼbe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kamʼbe njeɣ Laamu Laamdo oo!
- ⁴ Been woyooʼbe, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan ʼberde mum'en!
- ⁵ Been leydinkiniiʼbe, mbelii hoore,
sabi ʼbe keban leydi ndi Laamdo fodani ʼbe ndii!
- ⁶ Been yolbuʼbe fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi ʼbe kaaran ʼbe domditan!
- ⁷ Been yurmotooʼbe, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto ʼbe!
- ⁸ Been laaʼbuʼbe ʼberde, mbelii hoore,
sabi ʼbe njiyan Laamdo!
- ⁹ Been waddooʼbe jam, mbelii hoore,
sabi ʼbe noddirte ʼbiʼʼbe Laamdo!
- ¹⁰ Been torraaʼbe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kamʼbe njeɣ Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimʼbe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaaʼbe adiiʼbe on ʼbee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

¹³—Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam n̄oottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimʼbe njaʼʼbe dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure jiʼaande dow waamnde haayre waawaa nooʼbude. ¹⁵ Fay gooto huʼʼbataa lampa, so hipa hen kaakol. Ko wadata dee, sinnndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimʼbe, yalla eʼbe njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, ʼbe njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷—Pati cikkee mi garɗo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaaʼbe oo. Mi waraali ittude mo, mi garɗo hiʼʼbinde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa toʼʼbeɣ wanaa masel tosaatake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko ʼburi fuu famdude e jamirooje ʼdee, so janngini woʼʼbe faa ngada non, laatoto ʼburɗo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so janngini woʼʼbe ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on ʼburaali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹—On nanii njaatiraaʼbe meeden ʼbee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya ʼburɗo fuu naawde. Kasen

* 5:21 Pergu 20.13

neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude carroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa naamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa naamoo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹ —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: cerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kajum duu jeenii.

Haala hunoore

³³ —On nanii kasen, njaatiraa6e meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kune fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay lee6ol mayre gootol. ³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee niinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge naamoo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum na6a dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma lu6al, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbanaa gapo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, ⁴⁵ yalla odon laatoo bi66e Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bon6e nii, hono non o fudinirta nge e moyyu6e, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono

† 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3 * 5:38 Lewinkoo6e 24.20

non o to6inirta e oojii6e. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaape'en 6ee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraa6e moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e wob6e 6ee? Fay heefer6e 6ee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hi66ube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii ki66udo nii.

6

Haala sadaka

¹—Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngadii dum, on ke6ataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yim6e njiye, hono no naafigi'en 6ee ngadata ley cuudi baajordi, kajum e laawi nii. E6e ngada non yalla yim6e ana mana 6e. Mid6o haalana on goonga, 6een ke6ii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddooy ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyooowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵—So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: 6een ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kajum e hakkunde dati celi, yalla yim6e fuu ana njiya dum'en. Mid6o haalana on goonga, 6een ke6ii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyooowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji 6oli di ngalaa nafaa hono no heefer6e 6ee nii: e6e miili Laamdo jaabanto 6e so 6e kebbinii haala. ⁸ Pati jembee 6e, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade:

Baabiraado amen gondo dow kammu,

yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadira dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,

hono no min njaaforii to6ube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,

hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aami-ina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafiima to6ube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafataako to6ube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶—So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en 6ee nii: 6een njornoto, yalla yim6e fuu ana anndita 6e hoor6e. Mid6o haalana on goonga: 6een ke6ii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸ pati yim6e annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyooowo ko ngad-daa e cuucuukka, kajum yobete.

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹—Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuybe kelata baafe so ngujja. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuybe kelataa baafe sako ngujja. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²²—Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yon nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴—Fay gooto waawaa gollande halfaa6e didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cunjlee e nguurndam mon ko jaamatan e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunjlanee ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana jammina di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cunjlane kaddule? Yeewee piindiji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di motataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdu6e hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cunjlee faa mbiyon: «Kodum jaamatan? Kodum njaraten? Kodum boornoto-don?» ³² Sabi dee kulle fuu heefer6e tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kajum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cunjlanee janngo, sabi janngo sunjlanan hoore mum. Jalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ninjondiral

¹—Pati ninjee, yalla odon mbaasa ninjeede. ² Sabi hono no ninjirton wo66e nii, nii ninjirte-don. Kasen duu ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirifitanto on di njata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di nja66an de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷—Naagee, on ke6an, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu he6an, tewtudo fuu yiitan, calmindo

fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka bi66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yim6e no njid-don 6e ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³ —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoo6e ngol 6ee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitoo6e ngol 6ee yo seeda.

Haala lekki e biddé mum

¹⁵ —Ndeentee e annabaa6e penee6e 6ee. So e6e ngara e mon, 6e nanndinkinto e baali, kaa so goonga, 6e jaatooji bondi. ¹⁶ Golleeji ma66e annditirton 6e hono no lekki annditirtee biddé mum nii. Peguuje tefataake e kebbe, ibbe tefataake e jakkabere. ¹⁷ Lekki lobbi biddé lobbe rimata, kaa lekki mbonki biddé bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde biddé bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde biddé lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa biddé lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji ma66e annditirton 6e.

No taalibaa6e penee6e carirtee

²¹ —Wanaa wiyoo6e kam «Moobbo, Moobbo» 6ee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadoo6e sago Baabiraado am gondo dow kammu oo 6ee tan ngoni naatoo6e e makko. ²² Nannde darngal, heew6e mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto 6e nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoo6e ko boni 6ee!»

Haala cuudi didi

²⁴ —Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nann-dan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde to6i, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde to6i, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike 6e hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya 6ee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo: —Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa annidina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en 6attii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo dajaa ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke. ¹¹ Mido haalana on, heew6e iwrrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e naamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naato6e e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e njeryondira jiiye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado.

¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yim6e heew6e 6e ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeji gondi e ma66e dii, o sellini jaw6e 6ee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lumbbinee.

¹⁹ Dunkee Sariya gooto 6attii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaabe 6ee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maay6e ira maay6e mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiwoonde e henndu

* 8:17 Esaaya 53.4

²³ O naati laana, taalibaaḅe makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempēje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaaḅe ḅee ḅattii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii ḅe, o wii:

—Ko hulḅinta on? Onon famḅuḅe hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu ḅam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii ḅe, eḅe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana dōwtanoo ḅum?

No Iisaa selliniri worḅe ḅidon laddaaḅe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worḅe ḅidon laddaaḅe njalti ley janaale, kawri e makko. Eḅe ḅanngunoo faa fay gooto suusaano yaḅḅoraade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii eḅe nduka eḅe mbiya:

—Bii Laamḅo, ko njid-ḅaa wadude min? Torrude min waddu maa ḅoo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en ḅee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-ḅaa, dujana min min naatoya e ndee ḅoo sewre girooji.

³² O wii ḅe:

—Njehee!

Seydaani'en ḅee njalti, naatoyi e girooji ḅii. Don e don, sewre ndee fuu ḅiiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Durooḅe ḅee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaaḅe ḅee koo. ³⁴ Oon wakkati, yimḅe ngeenndi ḅee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde ḅe njii mo ndee, ḅe ndaardi mo o yalta leydi maḅḅe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujō

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujō ana lelnaa e dengeleewo. Nde o yii goondinal yimḅe ḅee ndee, o wii bonnguujō oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaḅe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamḅo!» ⁴ O faami miilooji maḅḅe, o wii:

—Kodum wadi so oḅon miiloo ḅii miilooji bonḅi e berḅe moodon?

⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen ḅuri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Nedḅo ana jogii baawḅe e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujō oo:

—Imma, ḅam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yimḅe ḅee njii ḅum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamḅo saabe ko hokki ḅii-aadama baawḅe baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteḅo Matta ana joodii e duwaapeere mum, o wii ḅum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaaje'en heewbe e luuttoobe hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaafe makko. ¹¹ Farisa'en bee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaafe makko bee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaaje'en, kajum e luuttoobe hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngooyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.» *

Sabi wanaa noddude foocitii be waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaafe Yaayaa battii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en bee miden kooraa kaa taalibaafe maa bee koorataa?

¹⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama nootii be kuurtungu ana mbaawi noornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maabe. E deen jalaade, be kooran. ¹⁶ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiingal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiingal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidfi. So dum wafii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaa ki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kajum e taalibaafe mum. ²⁰ E6e e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli wonbe to maayde too bee e yimbe woyoo6e bee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yimbe bee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumbe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

* 9:13 Hosee'a 6.6

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumbe 6ee battii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite ma66e, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don 6e mbumti. O yaggini 6e, o wii 6e:

—Pati kaalane dum fay gooto.

³¹ Kaa 6e njehi tan 6e caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaabe 6ee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumidini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumidunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en 6ee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en 6ee!

No Iisaa yurmorii yimbe 6e ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yimbe 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaabe makko 6ee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. ³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddii taalibaabe mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawde ribbugol seydaani'en e sellinool sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon 6ee annii: arano e ma66e yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaje oo, Yaakuuba 6ii Alfaa, kajum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii 6e:

—Pati njehi e leyde de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaabe, ndibbon seydaani'en. On kefirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati na6oree kanje naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon na6ora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so

mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on nja66aaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, pid'don colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: jannde dargal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yim6e 6ee, sabi 6e ndarnan on e carirde, 6e piyan on dorri ley cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e kam6e e heefere6e 6ee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla 6een ana mbaree. ²² Yim6e fuu mbaɗan on saabe am. Kaa muɗudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuuri fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuuri. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yim6e. Walaa fuu ko suudii ko 6anngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndante-don koo, ooynee dum dow beneeeji. ²⁸ Pati kulee waroobe terde, 6e mbaawanaa yonkiiji. Laamdo baawdo halkude terde e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leefi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yim6e, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yim6e fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yim6e

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biddo gorko e baam mum, biddo debbo e inna mum, debbo 6amaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo way6e mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa 6uri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa 6uri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo 6amaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29 † **10:38** Koro 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Haala mbarjaari

⁴⁰—Ja66iido on fuu ja66iima kam, ja66iido kam fuu ja66iima neldo kam oo. ⁴¹Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Ja66iido neddo poocitiido saabe o poocitiido fuu, heban mbarjaari ndi poocitiido fodanaa ndii. ⁴²Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkuɗo ɓurɗo famɗude e taalibaaɓe am ɓee fay so horde loonde ndiyam ɓuuɓuɗam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbarjaari makko.

11

¹Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaɓe mum sappo e ɗidon ɓee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide ɗee.

No Yaayaa neliri taalibaaɓe mum to Iisaa

²Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaaɓe makko ɓee, ³faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵wumɓe ana mbumta, layannoɓe ana njaɓɓa faa gasa, seppaaɓe ana cellinee, faaɗuɓe ana paadita, maayɓe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷Nde nelaaɓe Yaayaa ɓee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariiɓe e galleeji kaanankooɓe tawetee. ⁹Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo ɓuri annabaajo. ¹⁰Kanko woni mo Binndi ɗii cappii oo:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹Mido haalana on goonga: bammaaade bammaali ɓurɗo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude. ¹²Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamɗo ana ruggoree sembe, ruggotooɓe ɓee ana ndaara teetude mo. ¹³Annabaabe ɓee fuu kanum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴So odon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶Kodum mbaaw-mi nanndinde e yimɓe oo jamaanu? Eɓe nanndi e sukaabe joodiibe e luumooji, ɓee doo ana mbiya ɓee too:

¹⁷«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,

min mboyanii on woonda yurminiindu,
on ɗusaali.»

¹⁸Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado.

¹⁹Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yimɓe mbii ɗum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaane'en e luuttooɓe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamɗo ana ɓanngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

* 11:10 Malakiya 3.1

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wafude e mum kaayde dee, sabi hodu6e e deen geelle 6ee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Bayti-sayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu6e ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi faa 6e kollita tuubugol ma66e. ²² Saabe dum, mido wiya on: janne darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotoon faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: janne darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yim6e

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e, katum e annu6e, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, katum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yim6e tampu6e roondaade donnge teddu6e, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi jangina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkijji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaa6e mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaa6e makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en 6ee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, katum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukkum ceniido oo, kanko e yim6e makko, 6e jaami buuru cakkaado oo. Haya, 6e ndunanaaka jaamde mo, yottinoo6e sadaka tan njei jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoo6e sadaka 6ee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kam6e nee, e6e comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa 6e. ⁶ Mido wiya on: ko buri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano 6ee laabu6e. ⁸ Sabi 'Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu ma66e waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoo6e don 6ee tuufani Iisaa yalla ana ke6a no kappira dum. Saabe dum, 6e lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana 6uri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

¹⁴ Farisa'en 6ee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yim6e heew6e njokki e makko. O sellini jaw6e 6ee fuu, ¹⁶ o daalii 6een pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cu6ii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni 6ernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto leji dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,

o jifataa moottila mo pooyel mum famdi

faa jannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Leji dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yim6e 6ee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en 6ee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en 6ee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yim6e mon 6ee nee, homo ndibbirta 6e? Yim6e mon 6ee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa 6eydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenji, ana waawi na6ude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moo6tidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yim6e ana mbaawi yaafeede

* 12:21 Esaaya 42.1-4

luutti mum'en fuu, kajum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³—So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Bi66e bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bon6e? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: pannde darngal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee poocitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kajum e Farisa'en mbii Iisaa: —Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobufo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, wor6e Niniwe immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi wor6e Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³—So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuje joorde tewta do njoottinoo, kaa njoottere fuu o he6ataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wo66e bur6e mo bonde. Be naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yim6e ndee fedde bonnde duu laotoyto.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraa6e makko wor6e njottii. Be ndarii sella, e6e njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo: —Inna maa e mijiraa6e maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Ho6e ngoni mijiraa6e am?

⁴⁹ O sappii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ⁵⁰ Sabi mijam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Bannadol haala aawoowo

¹ Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe 6ee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri 6e kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cu6i dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cove teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe banndi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e ma66e banndi?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga teddu6o haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, 6e ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e ma66e banndi:

«Tawee 6e yeewoobe, 6e njiyataa,

Tawee 6e hettintoo6e, 6e nanataa, 6e paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e ma66e:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimbe ngol lepol laatike tiidu6e ko'e:

Be cukkii noppi ma66e,

6e mu66ii gite ma66e,

so wanaa dum

gite ma66e njiyan,

noppi ma66e nanan,

hakkillaaji ma66e paaman,

6e tuuban, mi sellina 6e.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heew6e e fooccitiibe heew6e muuyiino yiide ko njiyatoo koo, 6e njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, 6e nanaali.

No Iisaa firtiri bannadol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa bannadol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jab6oroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laato dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, 6een ngoni nanoo6e konngol ngol so paama ngol.

* 13:15 Esaaya 6.9-10

Oon wakkati, 6e ndiman 6i66e: yoga teemedere, yoga capandé jeegom, yoga capantati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yimbe fuu daaninoo, gajo oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu 6anngi. ²⁷ Maccu6e 6ee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii 6e, o wii: «Gajo wadi nii.» Caggal dum, maccu6e 6ee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii 6e, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hettoobe 6ee doofa hudo bonko koo tafon, 6e ngada dum kafe faa duppee. So 6e ngadi dum fuu, 6e ketta alkama oo, nden 6e moobta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko 6uri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara ji6a cuudi mum'en e cafe makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani 6e banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiifi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimbe 6ee e banndi. O haaldataa e ma66e so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi haalaniran 6e banndi,

mi haalanen 6e kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yimbe 6ee, naati ley suudu. Taalibaa6e makko 6ee battii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Bi66e Laamu Laamdo 6ee ngonni aawdi lobbiri ndii, 6i66e bondo oo ngonni hudo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettoobe 6ee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laartoto. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoobe wo66e e luuttal, kapum e wadoobe ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton 6e ngullata, 6e neryondira piye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, foocitiibe 6ee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuufiindi

† 13:35 Jabuura 73.2

⁴⁴—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suufi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o sootoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo naaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii naayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda naayre ndee.

Bannadol haala liddi

⁴⁷—Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summoobe bee poofi ngol faa e danjeere, ana cuba liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, 6e mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonbe e moyyuube, ⁵⁰ mbedoo bonbe bee e ley yiite jahannama, ton been ngullata 6e neryondira niyye.

Bannadol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii 6e, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal dum, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle booyde nii.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu ma66e waajordu. Haaynii yim6e hettintoo6e 6ee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o hefi ngal anndal? Hono hen o hefiri baawde wafude dii kaayefiiji? ⁵⁵ Tama o wanaa gii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, karum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi? Ndennoo, hoto o hefi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e tippitaade mo. Caggal dum, o wii 6e:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, karum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma66e goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloo6e makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wafude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyanoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiiɓe mo ɓee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɲaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam ɗoo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiiɓe ɗum ɓee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaaɓe Yaayaa ɓee ngari ɓamti tew oo, iroyi. Caggal ɗum, ɓe njehi ɓe kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy nedɗo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teelɗo, kaɲum tan. Yimɓe ɓee kumpitii ɗum, njalti e geelle ɗee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo, o yurminaa ɓe sanne, heddi omo sellina ɲawɓe maɓɓe. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, mbii ɗum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko ɲaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii ɓe, o wii:

—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!

¹⁷ Be ɲaabii mo, ɓe mbii:

—En ngalaa ɗoo so wanaa buuruuje joy e liddi ɗiɗi.

¹⁸ O wii ɓe:

—Ngaddanee kam ɗum gaa.

¹⁹ O yamiri yimɓe ɓee njoodoo e huɗo, o ɓami buuruuje joy ɗee e liddi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini taye keddiide ɗee, ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi. ²¹ Naamnooɓe ɓee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

²² Don e ɗon, o naanni taalibaaɓe ɓee e laana kaa yalla ana adoo mo lumbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii ɓe, o ɲabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddii danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jaɓɓotooka henndu. ²⁵ Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaɓe ɓee, omo yaara koyɗe dow ndiyam ɗam. ²⁶ Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, kulol manngol nanngi ɓe, ɓe mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii eɓe conkina no ɓe poti hulde. ²⁷ Don e ɗon Iisaa wii ɓe:

—Mbaaltinee hakkillaaɓi moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so ɗum aan jaati woni ɗoo, yamir mi yaha dow ndiyam ɗam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ɗam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiino henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii.

³³ Taalibaa6e wonnoo6e ley laana kaa 6ee kujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jaw6e ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jaw6e 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jaw6e 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

²—Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana koyna neesuuji njaatiraabe meeden dii? Sabi 6e lootataa juude fade ma66e jaamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[†] O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»[‡] ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heyana neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,

kaa e ley 6erde ma66e e6e ngoddi kam.

⁹ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janngingol ma66e koo yo jamirooje yim6e tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaa6e 6ee battitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee 6e, 6e wum6e dowoo6e wum6e! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

* **15:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira. [†] **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [‡] **15:4** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9

§ **15:9** Esaaya 29.13

—Onon duu, faa jooni eɗum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu ɗum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e ɓernde iwata, ɗum jaati soɓinta neddo. ¹⁹ Sabi e ɓernde neddo miilooji bonɗi iwata so ndunya ɗum e ɓaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kaɗum e mbonka. ²⁰ ɗum woni ko soɓinta neddo. Kaa ɓaamde tawee lootaali juude mum no ɓe mbii nii soɓintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal ɗum, Iisaa iwi ɗon fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaaɗo Kanaana kofuɗo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra ɗum sanne!

²³ Kaa o jaabaaki ɗum fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde ɓaamdu sukaaɓe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana ɓaama ɓaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a waɗane no njidir-ɗaa nii.

E oon wakkati jaati, ɓiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri ɓawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa iwi ɗon, takkii daande weendu Galili, ɓabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi layooɓe e wumɓe e ɓe terɗe mum'en mbaati e muumɗuɓe, kaɗum e ɓawɓe woɓɓe heewɓe. Be ɓattini been yeeso makko, o sellini ɓe. ³¹ Haayinii yimɓe ɓee sanne nde njiinoo muumɗunooɓe ana kaala, ɓe terɗe mum'en mbaati cellii, layannoɓe ana njaha faa gasa, wumnoɓe ana njiya. Hedde eɓe njetta Laamɗo Israa'iila oo.

No Iisaa ɓamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddii taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:

—Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko ɓe ngondi e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe ɓaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe ɓaamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.

³³ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko ɓamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii ɓe, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Jeddi, kaɗum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal ɗum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ɓami buuruuje jeddi dee kaɗum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe

6ee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnoo6e 6ee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rew6e e sukaa6e. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yim6e 6ee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en jaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii 6e nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana ni66i, on mbiyan to6an. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii! ⁴ Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi 6e don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaa6e 6ee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yoo6aade jaamdu. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaa6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famdu6e hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de nje6u-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de nje6u-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaa6e 6ee paami o wiyaali 6e ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, 6e ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Homo yim6e mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a annabi Yereimiya naa gooto e annaba6e 6ee.

¹⁵ O wii 6e:

—Onon nee, homo mbiyatongon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabi wanaa 6ii-aadama andin maa dum, Baabiraado am gondo dow kammu oo andin maa dum.

¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondin6e ngal. Maayde e heewde semmbe fuu

walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kaɗu-ɗaa e leydi, haɗete dow kammu. Ko njaɓu-ɗaa e leydi, jaɓete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɗum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawɓe lejol e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan ɗannde tataɓere. ²² E ley ɗum, Piyeer sawndintini mo hedde ana ɗiɗa mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum heɓataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:

—Muuyɗo jokkude kam fuu, ɗoota yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum heɓude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e wonɓe doo ɓee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaaɓe ɗidon Yaakuuba e Yuhanna, o teldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ² Noone makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa ɓanngani ɓe, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana mooyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi ɓe. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaaɓe ɓee nani nden daande ndee, ɓe caami ɓe kippii e leydi, ɓe kuli sanne. ⁷ Iisaa ɓattitii ɓe, memi ɓe, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley ɗum, ɓe kunci gite, ɓe njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii ɓe, wii:

—Pati kaalane fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maayɓe fuu.

¹⁰ Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

* 16:24 Yeew Matta 10.38

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya66ike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto battitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma 6iyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi nabii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoomi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sottan. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley nalaande majjum tata6ere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cunli sanne.

Haala yo6ugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoobe usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yo6a usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yo6a.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum he6ude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankoo6e aduna 6ee, homo 6e nduunata? Homo 6e njo6inta lampo? Dugule'en naa honaa6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaa6e 6ee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en 6ee kaanaa yo6ude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde 6ee yim6e. Yaa to weendu too, tippo-daa yambuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adido modude nde poodaa, yehinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kibbinooowo usuru meeden. Ittaa njo6anaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e kooraka.

1 Oon wakkati, taalibaaʼe ʼee ʼattitii Iisaa, lamndii ʼum, mbii:

—Homo ʼuri teddude ley Laamu Laamdo oo?

2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maʼʼee, 3 wii:

—Midó haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. 4 Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. 5 Neddó fuu jaʼbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaʼbiid.

Haala ko luuttinta yimʼe

6 —Neddó fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ʼuri moyyande joomum haayre teddunde haʼʼee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

7 Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimʼe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! 8 So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu ʼum tippo-ʼaa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo ʼuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kiʼʼudo. 9 So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-ʼaa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, ʼuri moyyande ma diina tippe-ʼaa e yiite jahannama a kiʼʼudo.

Banndol haala mbaalu majjudo

10 —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi midó wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ʼee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [11 *] 12 Ko miilton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? 13 Midó haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ʼura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. 14 Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

15 —So sakiike maa toojii ma, yaa to mum kollitaa ʼum toonange mum oo tawee onon tan didon. So o jaʼbanii ma, a hewtii sakiike maa. 16 Kaa so o jaʼbaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimʼe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimʼe didon naa taton.» 17 So o jaʼbanaali ma, haalan ʼum deental goondinʼe ngal. So o salike jaʼbande deental goondinʼe ngal, jogora mo keefeero naa duwaane. 18 Midó haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaʼbudon e leydi, jabete dow kammu. 19 Midó haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan ʼe nde. 20 Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, midó hakkunde mum'en.

Banndol haala golloowo caliido yaafaade

21 Oon wakkati, Piyeer ʼattitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo ʼoottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

22 Iisaa jaabii mo, wii:

* 18:11 E dereeji ʼooydi dii, yoga ana ʼeyda aaya 11:Sabi hisinde majjuʼe waddi Bii Neddó oo.

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude gollooƙe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yoƙira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaƙe makko e ko o jogii fuu, faa yoƙa namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, naagii mo, wii: «Mujanam, mi yoƙete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yoƙam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, naagii mo, wii: «Mujanam, mi yoƙete!» ³⁰ Kaa oon jaƙaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yoƙi namaande ndee fuu. ³¹ Nde gollooƙe heddiibe ƙee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bonɗo! Nde naagi-ɗaa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoƙe ƙee, faa nde o yoƙi namaande ndee faa laaƙi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵—Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laaƙunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilli e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i banngge Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii ƙe wadii ƙe gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, ƙe didon fuu ƙe laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni ƙe nganaa didon kasen, ƙe neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, ƙe mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii ƙe, o wii:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewbe moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mido wiya on: ceerdoo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so ƙamii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaaƙe makko ƙee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude ƙamde ƙuri.

* 19:5 Puddoode 2.24

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi ja6ude kaa haala, 6e Laamdo hokki dum 6ee tan mbaawi ja6ude ka. ¹² Daliiliiji kadooiji wor6e 6amde ana ngoodi. Sabi won wor6e rimete6e tawa yo waatoraa6e. Won derete6e. Hed-dii6e 6ee noo, kajum'en kadi ko'e mum'en 6amde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo ja6u!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddan6e Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njey Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto 6attitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Midó haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hi66ude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Midó haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁴ Midó haalana on kasen dum doo: ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal 6uri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haaynii taalibaa6e 6ee sanne nde nani diin haalaaaji ndee, 6e mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wii 6e:

—Midó haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokku6e e am 6ee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirdo saabe am galle mum

naa sakiraaʼbe mum worʼbe naa sakiraaʼbe mum rewʼbe naa inna mum naa baam mum naa sukaaʼbe mum naa gese mum, heʼban ko ʼburi dum cowe teemedere, kasen duu heʼban nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinooʼbe heewʼbe laatoto caggalaaʼbe, caggalaaʼbe ʼbee laatoto ardiibe.

20

Banndol haala golloobe ley ngesa peguuje

¹—Annii ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloobe ʼbe ngolla ngesa mum peguuje. ² O heʼbi golloobe, o hawri e maʼbbe o yoban ʼbe hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi ʼbe ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi woʼbbe sakoro ʼbe keʼbaali golle, ⁴ o wii ʼbe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woʼbbe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ʼbe mbii: «Fay gooto ʼbamaali min golle.» O wii ʼbe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloobe ʼbee njoʼbaa dum'en. Ardoro-daa sakitiibe nanngede ʼbee, cakitoro-daa adiiʼbe nanngede ʼbee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa ʼbee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinooʼbe nanngede ʼbee duu ngari, cikki njoʼbete ko ʼburi dum. Kaa gooto e maʼbbe fuu hokkaa mbuudu cardi hono no ʼbee too nii. ¹¹ Nde ʼbe njoʼbaa dum ndee, eʼbe njermitoo yaade to jom ngesa too ¹² eʼbe mbiya: «ʼBee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ʼbe ponndaama e amen njoʼbdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e maʼbbe, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan jaʼbunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, ʼbam njoʼbdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko keʼbu-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaaʼbe ʼbee laatoto ardiibe, ardiibe ʼbee laatoto caggalaaʼbe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana nabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaabe sappo e didon ʼbee e laawol, wii dum'en:

¹⁸—Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooreeʼbe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ ʼbe ngada mo e juude heeferʼbe, ʼbeen duu njaayran mo, piya mo dorri, peja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tataʼbo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna ʼbiʼbbe Jebede battini sukaaʼbe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa ʼbiʼbbe am worʼbe didon ʼbee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Mid'en mbaawi.

²³ O wii 6e:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Baabiraado am moyyinani 6ee njey dum.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e rim-daa6e didon 6ee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi 6e fuu, wii 6e:

—Odon anndi laami6e heefer6e ana kawjorii dum'en hawju bondo. Maw6e 6ee duu ana laamorii 6e laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laato coottitaari heew6e.

No Iisaa selliniri wum6e didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko. ³⁰ Wum6e didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiye Iisaa annii bettoo, puddi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e ma66e ana wiya 6e ndeyyinoo, kaa 6e beydii wullude e6e mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa 6e, memi gite ma66e. Don e don 6e mbumti, 6e njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6adinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaa6e didon, ² wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana ka66ii. Kumton di ngadanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njoppete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee 6i66e Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo.

⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, 6e njappi e majji saayaaji ma66e,

* 21:5 Jakariyaa 9.9

Iisaa waddii. ⁸ Ko buri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wo66e kelti ca6e ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardii6e Iisaa 6ee e jokku6e e caggal makko 6ee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yim6e 6ee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwru6o Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagoto6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodo6e e sootto6e won6e ley mayre 6ee fuu, li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde sootto6e buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii 6e:

—Ley Binndi dii Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruudu Laamdo.»

Iisaa 6eydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yano6e!»‡

¹⁴ Wum6e e layoo6e ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini 6e. ¹⁵ Hooree6e yottino6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaa6e ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden 6e mbii Iisaa:

—A nani ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii 6e:

—Mi nani. Tama on janngaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaa6e waddu6e e muyno6e ana njette»?§

¹⁷ Caggal dum, o seerti e ma66e, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fanji ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaa6e 6ee nde njii dum ndee, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii 6e, o wii:

—Mid6o haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooree6e yottino6e sadaka 6ee e maw6e Yahuudiyanko6e 6ee battii mo, lamndii, mbii:

† 21:9 Jabuura 118.25-26 ‡ 21:13 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § 21:16 Jabuura 8.3

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yim6e lootogal batisima? Laamdo naa yim6e?

Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii «Laamdo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yim6e», waajibi kulen jamaa oo, sabi yim6e 6ee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

O ja66itii, o wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaabe didon

²⁸ Iisaa 6eydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e didon, 6adii arano oo, wii dum: «Binnel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biddo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi biddo dida6o oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e ma66e woni jabando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, 6e mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii 6e:

—Midó haalana on goonga: duwaaɲe'en 6ee kaɲum e bamfaaji dii adoyto on naatude e Laamu Laamdo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol foocitaare, on nja6anaali dum. Kaa duwaaɲe'en 6ee kaɲum e bamfaaji dii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so saktii ngoondin-don mo.

Banndol haala remoo6e bon6e

³³ —Kettinee banndol gonngol: neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare 6oosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remoo6e gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa tebugol peguuje yottii, o neli golloo6e makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. ³⁵ Kaa remoo6e 6ee nanngi golloo6e makko 6ee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e ma66e golloo6e 6ur6e aranndee6e 6ee heewde. Remoo6e 6ee ngadi 6e no ngadunoo 6ee too nii. ³⁷ O saktii nelde 6iyiiko gorko to ma66e, o wii: «No laatii fuu, 6e njaagoto 6iyam oo.» ³⁸ Kaa nde remoo6e 6ee njii 6iyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, 6e nanngi mo, 6e mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remoo6e 6ee?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Been bon6e, o halkiran 6e no boniri. O hasira ngesa ngaa remoo6e wo66e hokko6e mo ngedu makko e 6i66e magga nde nga tebaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dñi koo?
 «Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,
 kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.
 Dum yo golle Joomiraado,
 kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yim6e wadoo6e ko Laamdo yidi. ⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e Farisa'en 6ee nani banndi makko dñi ndee, paamii banndi dñi e mum'en peewti. ⁴⁶ E6e tewta no 6e nanngira mo, kaa 6e kulii yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala ñiiri yanng

¹ Iisaa haaldiri e ma66e banndol kasen, wii 6e:

² —Laamu Laamdo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando 6iyum gorko, so wadani dum yanng. ³ O neli golloo6e makko noddanoya mo ñaamo6e, kaa gansaa6e 6ee calii warde. ⁴ O neli kasen golloo6e wo66e, o wii dum'en: «Mbiyee gansaa6e 6ee ñiiri yanng ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e ñalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, 6e ngara 6e nootoo yanng oo.» ⁵ Kaa gansaa6e 6ee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe 6ee nanngi golloo6e 6ee, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been ñaadu6e ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloo6e makko 6ee: «Ñiiri yanng ndii moyyinaama, kaa gansaa6e 6ee kaandaa e ñaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dñi, noddon neddo fuu mo kawru-don wara ñaama ñiiri yanng oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehi dow mbeddaaji dñi, noddi yim6e 6e tawi ton fuu gila e bon6e faa e moyyu6e faa galle do yanng oo wadata doo heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaa6e 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloo6e 6ee: «Ka66ee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o ñeryondira ñiye.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaa6e ana keewi kaa subaa6e ana pamdi.

Haala yo6ugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaa6e ma66e, kanjum e howruu6e Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a 6urdintaa yim6e. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji ma66e bondi dñi. O wii 6e:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

* 21:42 Jabuura 118.22-23

Be ngaddani mo mbuufu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennu6e immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.»*

²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaa6e njeddon wor6e. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Mijiiko gorko 6amti debbo makko oo,

²⁶ kamdu duu maayi hebaali biddo. Tata6o oo duu jokki hen faa yottii njedda6o oo. ²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum?

Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. ³⁰ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake,

6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ³¹ E haala immital maay6e, tama on njanngaali ko Laamdo wii on koo? O wii:

³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Waaju makko oo haaynii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en 6ee nani o mu6bii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. ³⁵ Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. § ³⁸ Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. ³⁹ Yamiroore dida6ere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»*

⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annaba6e dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5 † **22:32** Pergu 3.6 ‡ **22:32** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § **22:37** Pergu 6.5 * **22:39** Lewinkoo6e 19.18

⁴⁴ «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»†

⁴⁵ So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

⁴⁶ Be fuu 6e ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila jannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaa6e mum 6ee:

²—Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en 6ee kajum'en ndokka jaannginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe dum, odon kaani jabande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbii on. Kaa pati nemmbon gollleeji ma66e, sabi 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo koo. ⁴ Be ka66an donnge teddude, 6e mbakkina yim6e, kaa 6e njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e kollinkinoo. Dum wadi so ebe ka66a talki mawdi, e6e njuutina cilmbi saayaaji ma66e faa ana ndaasoo. ⁶ E6e njidi joolle burde teddude so 6e noddaama e yanngeejji, e6e njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko 6e njidi tan salmineede calmaali teddufi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati nja6ee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraa6e, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati nja6ee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogidon, dum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe 6ee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yim6e damal Laamu Laamdo ngal. On naataataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴†]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa ke6on tuubudo gooto. So on ke6ii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum gii jahannama faa sowa on cili didi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wum6e dowoo6e yim6e! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majju6e, wum6e! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu la66inooru kanje oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wum6e! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka la66inoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu

† **22:44** Jabuura 110.1 * **23:9** Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † **23:14** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rew6e 6e wor6e mum'en maayi, odon njuutina duwaawuujji moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on ke6an jukkungo burngo fuu naawde.

Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kapum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono foocitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kapum kaanno-don wafude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wumbe dowooobe yimbe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaadon: e jiile gite odon nanndi e foocitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaa6e 6ee cuudi dow janaale mum'en, odon ndarina janaale foocitiibe 6ee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraa6e amen, min ittidataano e ma66e yonkiiji annabaa6e dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on 6i66e waranoobe annabaa6e 6ee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bonfi di njaatiraa6e mon pudfunoo dii! ³³ Bolle, 6i66e posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaa6e e hakkilantee6e, kapum e jannginoobe. Mbaron yoga, peyon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laa6u6e ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocitiido oo faa yonki Jakariyaa 6ii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³⁷—Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaa6e e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaa6e mum battiti dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii 6e:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaafe makko ngari e makko kajum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kajum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii 6e, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yoyya on. ⁵ Sabi heew6e ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yoyyan heew6e.

⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lej1ol ha6an e lej1ol, laamu ha6an e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje.

⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode ɳatawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yim6e na6an on e carirdi yalla o6on torree, mbare-don. Lej1i d1i fuu mba6an on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heew6e njoppa goondinal mum'en, ana njammbondira ana mba6ondira e ko'e mum'en.

¹¹ Annabaa6e penee6e heew6e 6anngan, yoyya heew6e. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yim6e heew6e 6uu6ta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla lej1i d1i fuu ana ke6a seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵ —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama)

¹⁶ nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.

¹⁷ Tawaado dow bene, pati wiya 6aman kaaki ley suudu mum.

¹⁸ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya 6amoowo saaya mum. ¹⁹ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade!

²⁰ Naagee Laamdo pati doddu mon laato wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende.

²¹ Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadata abada kasen.

²² Sinndo tawiino deen jalaade nda66indinaaka, fay gooto e 6i66e aadama hisataano. Kaa Laamdo ra66indinirii de sabaabu 6e o su6ii 6ee.

²³ E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee.

²⁴ Sabi almasiihu'en penee6e e annabaa6e penee6e 6anngoyan, 6e ngada taagumansaaji mawdi e kaayeefiiji yalla e6e majjina fay su6aa6e 6ee, so 6e mbaawii.

²⁵ Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶ So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee.

²⁷ Hono no majere foynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. ²⁸ Do jiiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹ —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange ni66an, lewru ɳoottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡

³⁰ E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo 6anngan e mbeeyu, lej1i aduna d1i fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹ Buututal manngal

* 24:15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † 24:15 Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ 24:29 Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta su6aa6e makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³² Taykitee ibbe: so ca6e majje keyditi, haakoolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu 6adike. ³³ Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo 6attiima, omo damal galle. ³⁴ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³⁵ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

³⁶ —Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en won6e dow kammu, wanaa Bid6o oo. Walaanndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Ned6o oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, 6e njalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli 6e fuu. Garol Bii Ned6o oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, wor6e didon won6e e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, god6o oo yoppee. ⁴¹ Rew6e didon undoo6e dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, god6o oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Ned6o oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kajum e golloowo bon6o

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bon6o, wii e hoore mum kalfaado mum 6ooyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraa6e mum golloo6e 6ee, ana jaamda ana yarda e sigiroo6e, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o njeryondira jiiye.

25

Banndol haala surbay6e sappo

¹ —Laamu Laam6o oo nanndan e oo janta: surbay6e sappo 6am6e moottilaaji mum'en so njehi ja66ooyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon 6ee yoyaa, njoyon wo66e 6ee ana yoyi. ³ Be yoyaa 6ee 6ami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyu6e 6ee noo na6ori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenggi waraali ndee, 6e fuu 6e njoni, 6e daanii. ⁶ Faa hejjeer jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Nja66oyee mo!» ⁷ Nden 6e fuu 6e pini, e6e moyyina moottilaaji ma66e. ⁸ Surbay6e 6e yoyaa 6ee mbii yoyu6e 6ee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii jifa.» ⁹ Yoyu6e 6ee mbii: «Hubindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottoo6e, coodoyon!» ¹⁰ E ley no 6e yoyaa 6ee njaari soodoyde bulannga

* **25:1** E neesu Yahuudiyankoo6e jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraa6e jom suudu mum, sabi kajum'en ndammbotoo.

nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininoobe 6ee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa 6ooyi seeda, surbaybe heddiibe 6ee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii 6e, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Bannadol haala golloobe taton

¹⁴—Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto ma6be mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tatabo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawu. Don e don, ¹⁶ golloowo kebedo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kaɗum duu mutakal teemedede didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa 6ooyi caggal mum, kalfaado ma6be oo warti noddi 6e, o yeewi jate ma6be. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.»

²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e banki, yalla ana dajna ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira niiye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹—So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kaɗum e malaa'ika'en 6ee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna 6ee fuu moobtete yeeso makko, o faltorroo 6e no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko jaamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo 6ee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nanngee laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke

kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandinii kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domɗi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawɗo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo ɓe wiya: «Midɗo haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burɗo famɗude e sakiraaɓe am ɓee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal ɗum, o wiyam wonɓe junngo makko nano ɓee: «Ngodɗee kam, onon huɗaaɓe Laamɗo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamɗo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domɗiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawɗo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, ɓe njaaboto mo kamɓe duu ɓe mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domɗi naa a kodo naa a koldo naa a jawɗo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto ɓe o wiya: «Midɗo haalana on goonga: ko mbaasu-don wafande gooto e ɓee doo burɓe famɗude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, ɓeen njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiiɓe ɓee keɓa nguurndam nduumiidam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaaɓe mum ɓee:

² —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi palii en e iidi Paska, Bii Nedɗo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteɗo Kayafas. ⁴ Be fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammбороo Iisaa hiila, ɓe mbara ɗum. ⁵ Kaa ɓe mbii:

—Pati ngaden ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto ɓattitii ɗum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji ɗam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaaɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Eɗam waawnoo sootteede kaalisi keewɗo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:

—Ko saabii so oɗon torra oo debbo? O gollanii kam golle njarduɗo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terɗe am nebam uuroojam, ko o wafiri ɗum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Midɗo haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wafi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammборii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka, ¹⁵ wii ɗum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudi capantati cardi, 6e ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaa6e 6ee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii 6e, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaa6e makko.»

¹⁹ Taalibaa6e 6ee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaa6e sappo e didon 6ee faa 6e kirtoo. ²¹ Nde 6e kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammbootoo kam.

²² Be cunji sanne, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididdo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbootoo kam. ²⁴ Waajjibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbootoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaooka fey furi moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jammaade mo oo 6ami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde 6e jaamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Nannee, naamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heew6e faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa nannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura, * 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii 6e:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa beydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

* **26:30** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska.

† **26:31** Jakariyaa 13.7

—Midó haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginge a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma. Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e ma66e nokku biyeteedo Gecemane, wii 6e:

—Njoodee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede didon 6ee, 6ernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii 6e:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, wodfinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi e6e daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobb, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa wodfineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tata6erde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaa6e 6ee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoo6e. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jambotoodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e Yahuudiyankoo6e 6ee neli 6e. ⁴⁸ Jambotoodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, 6e battitii, 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wonduno6e e Iisaa 6ee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jotti-noowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e nro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko 6uri konuuji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu

mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaabe dii ana tabita.

Nden, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nannguɓe Iisaa bee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya bee e mawbe lejol bee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe bee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooreeɓe yottinoobe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yimbe heewbe ngari seedanaade mo pene, ɓe keɓaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worbe didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahi-too ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu'Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Yoga maɓɓe ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e horbe bee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Korɗo goddo yii mo, wii wonbe don bee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa ɓooyi seeda, wonbe don bee battii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e maɓɓe njeye-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woƴa faa omo heppiya.

27

No Iisaa naḡiraa to Pilaatu

¹ Beete law, hooreeḡe yottinooḡe sadaka ḡee e mawḡe leḡol ḡee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be kaḡḡi mo, ḡe naḡi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteeḡo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dii to hooreeḡe yottinooḡe sadaka e mawḡe leḡol ḡee, ⁴ wii ḡum'en:

—Mi luuttii ko njammḡii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii ḡe njaabii mo, ḡe mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal ḡum, o ḡami ḡoggol, o wartoyii. ⁶ Hooreeḡe yottinooḡe sadaka ḡee ḡami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi ḡum diyo.

⁷ Caggal ḡe ndawridii, ḡe ḡami kaalisi oo, ḡe coodi ḡum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiye faa jooni «Ngesa Yiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be ḡamii buudi capantati cardi,
coggu mo yimḡe Israa'iila njatorii yonki makko,
¹⁰ ḡe coodi ḡum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraaḡo yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooḡe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooreeḡe yottinooḡe sadaka ḡee e mawḡe leḡol ḡee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko ḡe ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteeḡo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimḡe ḡee suḡaade e kasunkooḡe ḡee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteḡo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moofitorii nii, Pilaatu lamndii ḡe, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteḡo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so ḡe ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocitiido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreeḡe yottinooḡe sadaka ḡee e mawḡe leḡol ḡee ndunyi jamaa oo naagoo Pilaatu yoppitana ḡe Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii ḡe:

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o 6ami ndiyam, o looti juude makko yeeso yimbe 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee nabi Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere. † ²⁹ Caggal dum, 6e cani tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e nabi mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yimbe ya66otoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'ila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaabe sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoobe ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biinegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heewbe maaynoobe nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yimbe heewbe njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoobe e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rewbe heewbe ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunooobe e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rewbe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kajum e inna 6i66e Jebede.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko ar sukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu dunanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O 6ami tew oo, o fiili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonnoowo yimbe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaa6e makko ngara nguujita tew makko mbiya yimbe 6ee o immitiido hakkunde maaybe. Nden ngol yonngol cakitiingol buran arandeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii 6e:

—Sordaasi'en hayboobe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehi hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee bettii koo, beete kecco jannee alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoobe bee kuli sanne faa ana cijnna, be laatii hono maaybe nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rewbe bee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaabe makko bee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rewbe didon bee kepjii iwi do yanaande doo, be heewbe kulul e seyo manngo, be ndogi haalanoyde taalibaaabe makko bee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e maabe, wii be:

—Cadee!

Be battitii mo, be nanngi koyde makko, be kujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii be:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaabe am bee njaha Galili. Ton be njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa bee njantorii fuu

¹¹ Rewbe bee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde bee kooti ngeenndi too, kaalani hooreebe yottinoobe sadaka bee ko wadi koo fuu. ¹² Hooreebe yottinoobe sadaka bee kawriti e mawbe bee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoobe yanaande ndee bee kaalisi keewdo, ¹³ be mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaaabe makko bee ngarii jemma tawi odon daanii, ngu-jjitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en bee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankooobe faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaaabe mum

¹⁶ Taalibaaabe sappo e go'o bee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde be njii mo ndee, be kujidani mo, kaa yoga e maabe ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii be:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leji dii fuu taalibaaabe am, lootiree be lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njannginee be be njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon jannee fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa AlmasiihuBii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaaፎ am moyyinaanoo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaaፎ woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O banngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimፆe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimፆe leydi Yahuudiya e yimፆe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de leeፆi geloodi 6oornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdoo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta 6oggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu naፆi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandeeፆe

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo battiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awooፆe.

¹⁷ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awooፆe yimፆe.

¹⁸ Don e don 6e njoppi bubbi maፆፆe dii, 6e njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba 6ii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi 6e. Be njoppi baam maፆፆe Jebede, kaፆum e hasaabe 6ee ley laana kaa, 6e njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, 6e njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende.

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

²² Tawaaḅe don ḅee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike ḅe no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruḁo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en ḅee, ḅe dōwtanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri ḅawḅe heewḅe

²⁹ Nde ḅe njaltunoo waajordu nduu ndee, ḅe njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maḅḅe. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ ḅattitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii ḅe njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimḅe ngaddani Iisaa ḅawḅe e laddaḅe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini ḅawḅe heewḅe, ḅawḅe ḅawuuji di ngaldae sii. O ribbi seydaani'en heewḅe, o accataa seydaani'en ḅee kaala, sabi eḅe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teelḁo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondiḅe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde ḅe njiiti mo ndee, ḅe mbii mo:

—Yimḅe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii ḅe:

—Njehen ley geelle ḅadiide ḁee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi maḅḅe, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a ḅabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi ḅabii, sellu!

⁴² Don e don, cepe ḁee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaḅugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina ḅe a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yimḅe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimḅe nani omo cuudi. ² Jamaa keewḁo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki,

wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo 6e konngol Laamdo ngol. ³Yim6e ngari, ngaddani mo bonnguujoo mo wor6e nayon ndoondii. ⁴Kaa 6e ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so 6e kippiti bene oo foonndo makko, 6e njippiniri bonnguujoo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo. ⁵Nde Iisaa yiinoo goondinal ma66e ndee, wii bonnguujoo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶Dunkee'en Sariya joodinoo6e don 6ee ndarii ana miiloo e 6erde mum'en: ⁷«Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸Iisaa faami don e don miilooji ma66e, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e 6erde moodon?

⁹Wiide bonnguujoo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, 6am dengeleewo maa njahaa», kodum hen 6uri newaade? ¹⁰Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujoo oo:

¹¹—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹²Don e don gorko oo immii, 6ami dengeleewo mum witti, hedde yim6e fuu ana yeewa dum. Be fuu 6e kaaynaa, 6e ndarii e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³Iisaa wirfitee to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaaneere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵Nde Iisaa jaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaane'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en njoodii, ana jaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabi yim6e heew6e ana njokki e Iisaa. ¹⁶Dunkee'en Sariya jeyaa6e e waalde Farisa'en njii Iisaa ana jaamda e 6een yim6e, mbii taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so omo jaamda e duwaane'en, kajum e luuttoo6e hono mum'en?

¹⁷Nde o nani dum ndee, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luuttoo6e woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yim6e ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ana koora, kaa 6e maa 6ee koorataa?

¹⁹O jaabii 6e, o wii:

—Nootii6e kuurtungu ana mbaawi salaade jaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e ma66e, 6e mbaawaa salaade jaamde. ²⁰Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran. ²¹Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ²²Kasen duu fay gooto

loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaa6e mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en 6ee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaametee, kanjam e yim6e mum? ²⁶ O naati e ley hukkuum ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoo6e sadaka tan nduɗanaa jaamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yim6e wonnoo6e don 6ee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal dum, o lamndii 6e:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa 6e njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri 6e tikkere, tiindam-hoore ma66e dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en 6ee njalti, njooddii e howruu6e Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yim6e ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yim6e heew6e, iw6e Yahu-udiyaa e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heew6e wadi so jaw6e 6ee fuu kepanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo 6e pati 6e kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o njabboyi dow waamnde haayre, o noddi 6e o muuyi noddude, 6een ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana

ngonda e makko, o nela dūm'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dūm'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon 6e o subii 6ee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna, 6i66e Jebede 6e o innditiri Bowanerges 6ee (maanaa mum woni «nanndu6e e gidaango») ¹⁸ kaɗum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dūm, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaa6e makko 6e ndonki he6ude no 6e ɗaamira. ²¹ Nde sakiraa6e makko nani dūm ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen 6e mbii:

—Oon woni hoorejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en 6ee.

²³ E ley dūm, Iisaa noddi 6e 6e ngara e mum, haalaniri 6e banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorke jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenjii, ana waawi na6ude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yim6e ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji ɗi 6e mbonkii Laamɗo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo he6ataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa wor6e ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraa6e maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraa6e am?

³⁴ O yeewi joodii6e so ana pilii mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamɗo, kaɗum woni mijam gorke, kaɗum woni mijam debbo, kaɗum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewɗo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo.

² O darii omo waajoroo 6e geɗe keewde e banndol, omo wiya 6e:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cu6i dūm. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii sudaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa daɗi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe puɗata. Ndi fudi e majje, de cuumi ndi,

ndi rimaali. ⁸Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fufi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰Nden Iisaa teelti, sappo e didon fee e filinoofe mo fee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wonfe sella fee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi 6e. ¹²Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa, ana nana faa laaba paca tawa paamataa, sako 6e tuuba so 6e njaafee.»*

¹³O wii 6e:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵Yimfe yogaafe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶Yogaafe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo fillaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngol fuu, 6e njankiran. ¹⁸Yogaafe 6ee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nan6e konngol ngol, ¹⁹kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kajum e gidaade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, 6ee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Won fuu ku66oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinnan dum naa? ²²Walaa fuu ko joo6i ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴O wii 6e kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-don on beydante duu. ²⁵Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷Caggal mum, daano jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸Leydi ndii e hoore mum fufinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹So ko aawaa koo 6enndii, o baman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbandirten mo? ³¹Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kajum buri geeyi dii fuu famdude. ³²Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada ca6e mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

* 4:12 Esaaya 6.9-10

³³ Iisaa haalaniri yimbe 6ee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajortaako so wanaa e bandol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko 6ee fuu, o firritanan dum'en bandni dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo banng.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde e6e mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dwtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal dum, 6e njottii oo too banng e weendu nduu, e leydi Gerasankoobe. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa ha66ude mo, sabi fay calali ka66ataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoo6e e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinnaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Midu wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en 6ee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. ¹² Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dujanii 6e dum. Seydaani'en 6ee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroo6e 6ee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yimbe 6ee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ 6e ngari e Iisaa. Nde 6e njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana boornii kaddule, yeedditi ndee, kulol nanngi 6e. ¹⁶ Tawaa6e don 6ee njantanii 6e ko hewtinoo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi ma66e ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa 6e ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu 6e kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooree6e suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o jaagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana habana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroo6e heew6e faa junngo makko laa6i. Ko buri dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana sijnna no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwru6e to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala ma66e, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yim6e ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii 6e:

—Ko woni dii bojji e dii ponaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini 6e fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaa6e taton 6ee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yim6e 6ee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini 6e pati 6e anndina dum fay gooto. O wii 6e ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaaḅe mum njokki e mum, wirfittii ngeenndi mum'en. ² Nde ḵalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanḅe waaju makko ḅee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o heḅi ḁum? Hono o heḅiri oo hakkille? Yee! Hono nedḁo waawiri waḁirde dii kaayeeḁiiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledḁe, tama o wanaa ḅii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraaḅe makko rewḅe koddi?

Kammari ḁum waḁi so ḅe njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii ḅe:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaaḅe mum, kaḵum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa heḅaali waḁude ḁon fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e ḵawḅe seeda, sellini ḁum'en. ⁶ Kasen duu waasude maḅḅe goondinde laatani mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaḅe mum sappo e ḁidon ḅee

Caggal ḁum, Iisaa yiilii e geelle piliide ḁon dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaaḅe sappo e ḁidon ḅee, o neliri ḁum'en ḁidon ḁidon. O hokki ḅe baawḁe ribbude seyḁaani'en, ⁸ o wii ḅe so eḅe ndawa, pati ḅe naḅora fay huunde, so wanaa sawru. Pati ḅe naḅora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maḅḅe. ⁹ O yamiri ḅe ḅe ḅoornoo paḁe, kaa pati ḅe naḅora saayaaji ḁiḁi. ¹⁰ O wii ḅe kasen:

—Galle fuu mo njippi-ḁon e mum, keddo-ḁon ḁon faa nde iw-ḁon e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimḅe njaḅḅaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, piḁḁon colla koyḁe moodon faa jeertina ḅe ko ḅe ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, ḅe mbaajii yimḅe ḅee tuuba, ¹³ ḅe ndibbi seyḁaani'en heewḅe, ḅe nguji nebam e ḵawḅe heewḅe ḅe cellini ḁum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu ḁo yottaaki. Won wiyooḅe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, ḁum waḁi so o jogii baawḁe waḁude kaayḁe. ¹⁵ Woḅḅe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woḅḅe duu ana mbiya o annabaajo no annabaḅe aranndeeḅe ḅee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani ḁum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaḵum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanḅee, haḅḅee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteḁo Filipa mo o ḅamnoo oo, waḁi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa heḅaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocciido, ceniido. Dum waḁi so omo haybannoo ḁum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiiḅoto, haya kasen duu omo yidi hettinaade ḁum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya heḅi laawol ḵannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus waḁani howruuḅe mum e hooreeḅe sordaasi'en ḅee e inndee-anndee'en Galili ḅee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiḅe ḁum ḅee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-ḁaa faa mi waḁane.

²³ O hunanii d̄um, o wii o hokkan d̄um huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley d̄um, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraaḍo oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, jaagii d̄um, wii:

—Ko njid̄u-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiiḍe mo ḅee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli ḍon e ḍon gooto e sordaasi'en doomoḅe mo ḅee, o yamiri d̄um yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaaḅe Yaayaa ḅee nani d̄um ndee, ngari ḅamti tew makko oo, ngad̄oyi d̄um e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy nedḍo

³⁰ Nelaabe ḅee ngarti e Iisaa, njantanii d̄um ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii ḅe:

—Njehen nokku teeld̄o, yalla oḍon keḅa fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaḅe makko ḅee, ḅe ndonki heḅude fay no ḅe jaamira. ³² Be njehi ḅe naatoyi laana, ḅe teeli kamḅe tan e feere maḅḅe, ³³ tawi heewḅe njii eḅe njaha, annditi to ḅe peewi. Yimḅe heewḅe iwri e geelle ḅee fuu, kejanii to ḅe peewi too, adii ḅe yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewḍo. O yurminaa ḅe sanne, sabi eḅe mba'i no baali ḍi ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo ḅe kulle keewḍe. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaaḅe ḅee ḅattitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi ḍii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii ḅe, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee ḅe ko ḅe jaama!

Non ḅe lamndii mo, ḅe mbii:

—Ndennoo ada yidi min ḅama buudi cardi teemeḍe ḍidi min coodanoya ḅe buuru ko ḅe jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii ḅe:

—Hono foti buuruuje njogi-ḍon? Njehee yeewoyee!

Nde ḅe njehi ḅe kumpitoyii ndee, ḅe mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi ḍidi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaaḅe ḅee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow huḍo hecco. ⁴⁰ Be njoodii ḅe ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere nedḍo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O ḅami buuruuje joy ḅee e liddi ḍidi ḍii, o tiggittii kammu, o yetti Laamḍo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaḅe ḅee njeda yimḅe ḅee. Hono non liddi ḍidi ḍii duu. ⁴² Be fuu ḅe jaami faa ḅe keddi. ⁴³ Taalibaaḅe ḅee ndeentini kedde ḅee, kebbini cagiije sappo e ḍidi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko jaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyḍe dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaaḅe mum naata laana kaa yalla ana adoo d̄um oo too banngge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore

makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶Nde o seerti e ma66e ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi. ⁴⁸O soynii taalibaa6e 6ee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi 6e nja66otoo6e henndu. Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e ma66e omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi ya66aade 6e. ⁴⁹Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii e6e ngulla, ⁵⁰sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵²Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wum6e berde.

⁵³Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴Be njalti e laana kaa tan, yim6e 6ee annditi mo, ⁵⁵caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jaw6e mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yim6e 6ee ngaddan jaw6e mum'en e daalaaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kombokol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraa6e

¹Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pili Iisaa. ²Be njii won e taalibaa6e makko ana naamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e worri nii.* ³Sabi Farisa'en e Yahuudiyankoobe fuu naamataa lootaali juude mum'en faa laa6a, neesu njaatiraa6e ma66e oo 6e njokki. ⁴So 6e ngartii luumo, 6e naamataa so 6e lootaaki. E6e njogii neesuuji goddi keewdi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraa6e meeden dii, ana naamira juude cobude?

⁶O jaabii 6e, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en 6ee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,

kaa e ley berde ma66e e6e ngoddi kam.

⁷Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janningol ma66e koo yo jamirooje yim6e tan.»†

⁸Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yim6e dii. ⁹Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§ ¹¹Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni

* **7:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira. † **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9

sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinanees kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kaɓum cofinta dum. [¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaaɓe mum ɓee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii ɓe:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e ɓernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii ɓaamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e ɓernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e ɓernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e ɓaako'aaku e ²² jeenu e joote e comdam e jamma e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kaɓum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e ɓernde iwata, kasen duu kaɓum'en cofinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo ɓinggel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, heɓanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leɓol Sirifenisi'en. O ɓaagii Iisaa itta ladde ndee e ɓiyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaaɓe ɓee kaara tafon. Sabi ɓamde ɓaamdu sukaaɓe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana ɓaama ɓaamdu sukaaɓe iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e ɓiya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi ɓiyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaɓaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laaɓaa, o ɓaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa wodfintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siriyi, memiri ciryee dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggittii kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yimɓe ɓee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada ɓe dum tan, eɓe ɓeydoo haalde. ³⁷ ɓe kaaynaa faa yottii kaaddi, eɓe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaduɓe, omo haalina muumduɓe.

* **7:16** E dereeji ɓooydi dii, yoga ana ɓeyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

8

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo 6e ngalaa ko 6e jaama, Iisaa noddi taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

² —Bee yim6e ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati e6e ngondi e am, 6e keddoraaki ko 6e jaama. ³ So mi yoppitii 6e koota tawee 6e jaamaali, 6e mbo66oto yolbere e laawol. Sabi yoga ma66e iwii to woddi.

⁴ Taalibaa6e makko 6ee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko jamminen 6e e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O 6ami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ E6e njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaa6e mum 6ee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ E6e poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti 6e, ¹⁰ naatidi e taalibaa6e mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en 6ee ngari, puddi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu.

¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo he6ataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e ma66e, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bange.

¹⁴ Taalibaa6e 6ee njeggiti yoo6aade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini 6e, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaa6e 6ee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wum6e berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njedu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e didi.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njedu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laabiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaafe mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii be dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, fe mbii:

—Won wiyoofe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoofe a annabi Iliyaasa, won wiyoofe kasen a gooto e annabaafe bee.

²⁹ O lamndii be, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasihu.

³⁰ E ley dum, o daalii be daaloore sattunde pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde be:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani be dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaafe makko bee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dii iwrataa to Laamdo, to yimbe di iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaafe makko bee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii be kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

* **8:34** Maanaa gamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6anngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kam6e taalibaa6e 6ee. ⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggatii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde 'Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be njaabii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal dum, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Mido haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddi6e 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en.

¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo.

¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muum dini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o njeryondira niyye, o yooraa kolon. Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yim6e 6ee:

—Hey yim6e jamaanu jooni 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoomi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, li6i dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo.

²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum he6i mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana li6a mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumfinoore faafinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don bee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immiini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaa6e mum bee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri didabol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, 6e ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaa6e makko bee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wafete e juude yim6e, 6e mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaa6e makko bee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaa6e makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyini. Ko 6e njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude.

³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaa6e sappo e didon bee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe 6e heedata, laatoo golloowo ma66e 6e fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso ma66e, o huufi ngel, o wii 6e:

³⁷ —Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu ja66iido kam fuu, wanaa miin tan ja66ii, ja66ike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kaade mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yim6e Almasiihu, o waasataa he6ude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde ha66ee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurdam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama

yiite nge jifataa tawee a ki66udo. [44 *] 45 So tawii koynyal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo 6uri moyyande ma diina tippeede e jahannama a ki66udo. [46 †] 47 Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko 6uri moyyande ma diina tippe-daa e jahannama a ki66udo. 48 Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» † 49 Sabi gooto fuu la66inirte yiite hono no sadakaaji la66inirtee lamdam nii. 50 Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam njootii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yim6e heew6e pilii mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii 6e:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii 6e:

—On yoor6e berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii 6e wadii 6e gorko e debbo.

⁷ Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, ⁸ 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.» † Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto.

⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde 6e kootunoo cuudi ndee, taalibaa6e makko 6ee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii 6e:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so 6ami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo 6ami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddan6e Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o 6erni, o wii taalibaa6e 6ee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mid6e haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

* **9:44** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † **9:46** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol

Tawreeta 24.1 † **10:8** Puddoode 1.27; 2.24

¹⁸ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati tooju, teddin inna maa e baam maa.»[‡]

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana jaku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, jir6inii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaa6e 6ee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii 6e:

—Sukaa6e am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal 6uri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaa6e 6ee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraa6e mum wor6e naa sakiraa6e mum rew6e naa inna mum naa baam mum naa sukaa6e mum naa gese mum, ³⁰ heban ko 6uri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraa6e wor6e e sakiraa6e rew6e e inniraa6e e sukaa6e e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoo6e heew6e laato caggalaa6e, caggalaa6e 6ee laato ardiie.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² E6e e laawol faa 6e jabbita Urusaliima. Iisaa ardii 6e, tawi taalibaa6e 6ee ana cunli, jokkuno6e e ma66e 6ee duu yo hul6e. O noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii 6e:

—Kettinee, eden nii jabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottino6e sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, 6e ngada mo e juude heefer6e. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede 6ee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

[‡] 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

³⁶ O wii 6e:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, kebon batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamdo moyyinani dum'en 6ee njejdum.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaaku-uba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataa6e laami6e heefer6e 6ee, ana kawjorii yim6e mum'en hawju bondo, maw6e 6ee duu ana laamorii laamu boddejo.

⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laato coottitaari heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kam6e e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo biyeteedo Bartime bii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heew6e ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddi bumdo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e badinoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaa6e mum didon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ke ngatton nga, njaabodon Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehe, 6e tawi mola ana ha66ii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darinoo6e don fee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be na6ani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ⁸ Heew6e mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wo66e kelti ca6e ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, 6ee keedi caggal makko e6e ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!*
¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa njabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon 6ee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbilitikki, o yehe yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto jaamu 6i66e maa abada kasen!

Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee. O li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewruudu leji fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer micciti, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley 6ernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko jaagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won

* 11:9 Jabuura 118.25-26 † 11:17 Esaaya 56.7 ‡ 11:17 Yeremiya 7.11

gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondó dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodón. [26 §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e 6attitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamir6o kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laam6o iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laam6o, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yim6e» naa?

E6e kula yim6e 6ee sabi 6e fuu e6e njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati.

³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remoo6e bon6e

¹ Iisaa fuddi haaldirde e ma66e e banndol, o wii:

—Neddó gooto tuti ngesa peguje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare 6oosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wo66e, o dawi. ² Nde te6ugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, 6e pii dum, 6e mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be koyni dum, 6e eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tata6o, 6e mbari dum. Non 6e ngadiri wo66e heew6e: 6e pii yoga, 6e mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o hedderii, 6iyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e ma66e, o wii: «Be njaagoto 6iyam oo.» ⁷ Kaa remoo6e 6ee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi 6iddo oo, 6e mbari dum, 6e mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e. ¹⁰ Tama on njanggaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooree6e Yahuudiyankoobe tewti no nanngira Iisaa, sabi 6e paamii ngol banndol e ma66e fewti. Kaa 6e cuusaano jamaa oo, dum wadi so 6e njoppi mo, 6e mbitti.

§ 11:26 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondó dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodón. * 12:11 Jabuura 118.22-23

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruu6e Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, 6e mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fennu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹—Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii he6aali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana he6ana dum 6eyngu.†

²⁰ Wadiino e 6ettaade rimdaa6e njeddon. Arano oo 6ami debbo, maayi, he6aali biddo. ²¹ Dida6o oo 6amti debbo oo, kajum duu maayi he6aali biddo. Tata6o oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, jannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njeddon fuu 6e 6amiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ²⁶ Ko maay6e immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?‡ ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.§ On majju6e sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto 6attitii Iisaa, nani jeddondiral ma66e, nani o jaabike Saduki'en 6ee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde 6uri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Dida6erde ndee yo hono mayre, kayre woni:

† 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ 12:26 Pergu 3.6,15-16 § 12:27 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. * 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5

«Njidíraa tanaa maa no njidír-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidírde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidírde tanaa no hoore mum nii, kanjum 6uri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya 6ee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatoroo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii 6e:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ E6e teeta cuudi rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heew6e ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buufi didi. ⁴³ Iisaa noddi taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana 6uri ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

† 12:31 Lewinkoo6e 19.18 ‡ 12:36 Jabuura 110.1

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya 6e:

—Ndeentee, pati fay gooto yoyya on. ⁶ Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yoyyan heew6e. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejool haaban e lejool, laamu haaban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode njatawere.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yim6e naaban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, 6e ndarna on yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leji dii fuu tafon. ¹¹ Nde 6e nabii on faa 6e ndokkitira on, pati mbembe-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla 6een ana mbaree. ¹³ Yim6e fuu mbaan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (janngudo dum, tiinnoo faama), nden, 6e dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa 6ama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya 6amoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaa6e 6ee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasihu'en pene6e e annabaabe pene6e banngoyan, 6e ngada taagumansaaji e kaayeeffiji yalla e6e majjina subaa6e 6ee, so 6e mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange ni66an, lewru njootan yaaynude, ²⁵ kooode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moo6ta subaa6e makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykatee ibbe: so ca6e majje keyditii, haakooloji majje mbillitii, odon anndi ndunngu 6adike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada,

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § **13:26** Daniyel 7.13

anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰ Midó haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloo6e mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yim6e fuu: njeertee!

14

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum. ² Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yim6e 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laa6udam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoo6e ton 6ee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottee6e ko 6uri buudi cardi teemed6e tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde e6e jinja debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Midó haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoo6e sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde 6e nani dum ndee, 6e ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaa6e Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaa6e makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle

oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?»¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaa6e didon 6ee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, 6e tawri hono no o wii 6e nii, ton 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon 6ee. ¹⁸ Nde 6e njoodii e6e jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammoto kam, omo jaamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatani 6e sugulla, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon 6ee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaooka fey buri moyyande dum!

²² Nde 6e jaamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki 6e, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o 6ami horde pegujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari. ²⁴ O wii 6e:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njuppotoodam saabe heew6e. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa pegujam kasen so wanaa jannde njaroym pegujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,[†] 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»[‡] ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyam a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma. Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoodde doo, faa mi wadfoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii 6e:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hu6indoo. ³⁶ O wii:

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

—Abba! Aða waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doyd'i ana piilii e ma66e. Be ndonki annudude ko 6e njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tata6ol, o wii 6e:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoo6e. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jambotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoo6e sadaka, dunkee'en Sariya e maw6e, kaɲum'en neli 6e. ⁴⁴ Jambotoodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee dum, na6on dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, 6attitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum. ⁴⁷ Gooto e darinoo6e don 6ee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii 6e:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mid'o wondi e mon nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mid'o waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaa6e 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, 6e nanngi dum ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri 6e terde teete.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya fuu ana moo6tii. ⁵⁴ Piyeer jokitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoo6e, omo yuuloo yiite.

⁵⁵ Hooree6e yottinoo6e sadaka e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa 6e ke6aali. ⁵⁶ Heew6e ana kappa mo, kaa kam6e e hoore ma66e, kappi ma66e dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaa6e kappi mo, mbii:

⁵⁸ —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yim6e mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol ma66e ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu 6e mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga ma66e fuddi tuttude e makko, 6e cuddi yeeso makko, e6e culkoo mo, e6e mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoo6e 6ee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer waadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e hor6e Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† ⁶⁹ Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoo6e don 6ee, wii:

—Oo yo gooto ma66e!

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoo6e don 6ee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e ma66e, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini dida6erde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyani a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beetee law, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya e waalde Saahii6e ndee, 6e fuu 6e ndawridi. Be ka66i Iisaa, 6e na6i dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

³ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee ana ngullanoroo mo kulle keewde. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko 6e ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee su6aade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wob6e faa 6e mbari neddo. Oon wakkati, e6e uddanoo kasu saabe ko 6e ngadi koo. ⁸ Jamaa oo nabboyi to Pilaatu woni too, naati e

§ 14:62 Jabuura 110.1 * 14:62 Daniyel 7.13 † 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e derejeji burdi fuu 6ooyde dii.

jaagaade dum wadana 6e ko woownoo wadande 6e koo. ⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoobe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooree6e yottinoobe sadaka 6ee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa 6e ndunyi jamaa oo e jaagaade Pilaatu yoppitana 6e Barabas burani 6e yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii 6e:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyatton kaananke Yahuudiyankoobe oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii 6e:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude 6erde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en 6ee nafi mo naannoyi mo ley galle to hu6eere ndee woni too, moo6ti fedde sordaasi'en 6ee fuu. ¹⁷ Be 6oorni mo burmusuure wodeere,* 6e caji tenngaade gi'e 6e kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddii e6e calma mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoobe.

¹⁹ E6e piira hoore makko kalacal, e6e tutta e makko, 6e tuggi koppi ma66e e6e kujidana mo. ²⁰ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure wodeere ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko, 6e nafi mo sella faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwruo ley ladde. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be nafi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, 6e pecciri kaddule makko urwa, 6e anndi ko gooto fuu he6ata.† ²⁵ Nde 6e tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yim6e ya66otoobe don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooree6e yottinoobe sadaka 6ee duu njaayriri mo, kajum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasi-ihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoonfinen!

Yanoobe didon 6e o tontidaa 6ee duu ana mbonkoro mo non.

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo. † **15:24** Jabuura 22.19 † **15:28** E dereeeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 28: Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.»

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biinegiri, haɓɓi dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo ɓuuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinooɗo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewɓe yogaaɓe ana toowti, ana coynoo. Ana e maɓɓe: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewɓe woɓɓe kasen, ɗabbidinnooɓe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi jalaande fowteteende ɓadike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahiiɓe, tedduɗo, biyeteɗo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo ɓanngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dujanii Yuusufu ɓamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee ɓettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, ɓe ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati puɗal naange. ³ Be ndarii eɓe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde ɓe kunci gite ndee, ɓe njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati ɓe naatunoo e yanaande ndee, ɓe njii jokolle ana joodii banngɓe jaamo ana ɓoornii saaya ndaneewa, ɓe kuli. ⁶ O wii ɓe:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooɗo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaaɓe makko ɓee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rew⁶e ⁶ee njalti yanaande ndee, ⁶e ndogi e⁶e cijna kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no ⁶e poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beete law jann⁶e alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en nje⁶don oo, ka⁶um mo adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde ⁶um wonduno⁶e e Iisaa ⁶ee, tawi e⁶e cunaa e⁶e mboya. ¹¹ Ko ⁶e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu ⁶e ngoondinaali ⁶um.

¹² Caggal ⁶um, o banngirani ⁶id⁶on ma⁶be mbaadi ngonndi, e⁶e nanngi laawol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti ⁶e kumpitoyi heddi⁶e ⁶ee, ⁶e ngoondinaali ⁶um'en ka⁶um'en duu.

¹⁴ Ko saktii koo o banngani taaliba⁶e sappo e go'o ⁶ee tawaa⁶e ana jaama. O njiri ⁶e waasude ma⁶be goondinde e yoorde ma⁶be bernde, sabi ⁶e ngoondinaali yii⁶e mo caggal immitagol makko ⁶ee. ¹⁵ O wii ⁶e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayee⁶fiji ana ngoodani goondin⁶e ⁶ee: ⁶e ndibbiran seydaani'en saabe am, ⁶e kaalan demle kese, ¹⁸ ⁶e nanngiran boggi leydi juude ma⁶be. Fay so ⁶e njarii poson, fay huunde wadataa ⁶e. Be pawan junngo ma⁶be e jaw⁶e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma⁶be, njabbinaa kammu, joodii jaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kam⁶e, ⁶e njehi e⁶e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma⁶be, tabintiniri konngol ngol taagumansaa⁶ji jaadooji e maggol.*

---

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ²hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³Tawfilus tedduo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, gii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶Be didon fuu be foocitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e ma66e. ⁷Kaa be kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii jaamo urirde ndee. ¹²Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijja. ¹³Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵sabi o laatoto tedduo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶o wartiran bi66e Israa'iilankoo6e heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraabe faade e bi66e mum'en, faa o wartira murtu6e duu e hakkille foocitiibe, kajum e moyyinande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko 6ooyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²²Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e ma66e. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e ma66e muumankoo6e, o heddii e muumaaku. ²³Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibirilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoBurdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiri-ilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiye Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, kebudo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jii6i hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamdo, ³¹ a reedan, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biddo laatoto teddufo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamdo Toowdo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biddo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamdo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu bamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rima biddo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoBurdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-daa nii. Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen nalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biddo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewbe, biddo mo caaw-daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa to66inoo e nowru am ndee, biddo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamdo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam beldo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadani kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

50 Yurmeende makko herataa e hul6e mo abada.

51 O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

52 O 6oortii kaanankoo6e iwde e laamu mum'en,
o toownii leydu6e.

53 O haarnirii yolbu6e kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude 6ole.

54-55 O faabike Israa'iilankoo6e, jiyaa6e makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
hono no o fodanirnoo njaatiraa6e men nii.

56 Mariyama fa66idi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum,
hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

57 Wakkati 6eynugol Elisabet yottii, o 6eyni o he6i 6id6o gorko.
58 Taakallemme'en makko e sakiraa6e makko nani hinnee mawdo mo
Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngel hi66innoo yontere ndee, 6e ngari taadude ngel.*
Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, 60 kaa inna maggel
ja6aali, wii ngel inndiree Yaayaa. 61 Be mbii dum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

62 Be lamndorii baaba maggel muumankoo6e, homo yidi 6iyum oo in-
ndiree. 63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo
Yaayaa.» Be fuu 6e kaaynaa. 64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yop-
pitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamdo. 65 Kulol
nanngi hodube e seraaji dii 6ee fuu. Kasen duu dum saakii e ley haayre
Yahuudiya fuu. 66 Nan6e dum 6ee fuu ndesi dum e hakkillaaji mum'en,
ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi 6e njii baawde
Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

68—Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila,
sabi faabike yim6e mum, soottitike dum'en.

69 O waddanii en kisinoowo teddu6o
iwdo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

70 hono no o haalirnoo e kundude annabaa6e makko seniibe gila arande
nii.

71 O fodii o danndan en e konnee'en men,
o ittan en e juude way6e men.

72 O 6annginanan en yurmeende nde o 6annginani maamiraa6e men
ndee,

sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

73 dum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en 74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurn-
dam men fuu

e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,

tawi en ittaa6e e juude konnee'en men.

76 Aan duu 6inngel am, a noddirde annabaa6e Laamdo Toowdo,

sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

77 faa anndinaa yim6e makko o hisiniran dum'en yaafaamuya luutti.

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, nannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

⁷⁸ Sabi Laamdo men yo keewdo yurmeende,

faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,

⁷⁹ yalla ana fooyana wonbe e nimre, fooyana wonbe e kulol maayde,
watta koyde men e laawol jam.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o bannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kannal woni limgal aranal, forri e laamu Kirinias ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lepol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal maabe ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelndi dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lepol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelndi ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko bee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en bee ceerti e maabe ndee, njabbiti kammu. Duroobe bee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kepni, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelndi ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroobe bee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroobe bee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettaabo pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalanoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laabugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, be nabi cukalel ngel Urusaliima faa be battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooobe, so suka gorko rimaama, jannnde inndaa fuu, nden taadete duu.

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6i66e buugaaji didi naa 6i66e pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko pooccitiido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccete. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammibii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,
6antu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yim6e fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynanaore lejji aduna oo fuu,
dam fooyre teddinoore lejjol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel.

³⁴ Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii li6ude yogaa6e e imminde yogaa6e ley Israa'iila. Ngel finnde nde yim6e calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yim6e banngirta. Aan e hoore maa, metti suufan 6ernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don karum duu. O 6ii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duubi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddi o walaa gorko. Jooni duubi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtufe coottitaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoroosemmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraabe Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o he6i duubi sappo e didi ndee, 6e njabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e na6ori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi 6e annadaa, ⁴⁴ 6e cikuno omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma ki66o. Caggal mum, 6e puddi tewtude mo hakkunde sakiraa6e ma66e e yi66e ma66e. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindiibe mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko. ⁴⁸ Nde saaraabe makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

† 2:23 Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

—Binngel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunjii e tewtwa ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so ofon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o downtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yim6e fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa 6ii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoo6e sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yim6e tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,

waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,

laawi oopiidi fuu ndartinee,

laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yim6e heew6e ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya 6e:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee gollleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jammbera ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yim6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaaje'en ngari kajum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wii:

—Pati njobinee yim6e ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kajum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

* 3:6 Esaaya 40.3-5

—Pati ngaryee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, kejjitoree njo6di mon.

¹⁵ Tawi yim6e fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e 6ernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa 6urdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude 6oggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laa6a. O moo6ta jamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa 6annginanii yim6e kabaaru Laamdo, o waajorike 6e kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kajum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yim6e fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cu6ii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yim6e, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,

Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,

Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,

Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,

Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,

Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,

Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,

Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,

Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,

Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,

³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,

Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,

Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,

Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,
 Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,
 Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,
 Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,
³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,
 Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,
 Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,
 Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,
 Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,
³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,
 Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den palaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laato jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, katum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii: «O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be nja66ete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfittii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordiYahuudiyankoo6e, yimbe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu palaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o subike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,
 e wumbe wumtineede mum'en,
 e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya be:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

²² Be fuu ebe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltufi e hunduko makko dii ana kaaynoo be. Be ndarii ebe mbiya:

—Wanaa oo woni bii Yuusufu oo naa?

²³ O wii be:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en. ²⁵ Mido haalana on, rewbe misikiina'en be worbe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maabe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaabe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e maabe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi maabe ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde maabe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimbe e ley jalaande fowteteende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo be baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A garo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo liibi neddo oo hakkunde yimbe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe lamndondira hakkunde maabe:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en bee, omo yamira be semmbe e doole be njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde,

* 4:19 Esaaya 61.1-2

6e ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatani 6e njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Naw6e jawuuji ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e ma66e 6e fuu gooto gooto, o sellini 6e. ⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yim6e heew6e ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e ma66e, omo wiya 6e ndeyya, sabi e6e anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii 6e:

—Ana tilsi mi 6anngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoo6e yaltu6e e majji 6ee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min ke6aali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dii.

⁶ Nde 6e tippii di ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi ma66e kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondii6e ma66e won6e e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji didi dii fuu, faa di kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondii6e makko 6ee fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liddi di 6e nanngi dii. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede reentu6e e Simon 6ee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yim6e.

¹¹ Nii 6e panndi laanaaji ma66e dii, 6e njoppi fuu, 6e njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a ja6ii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi ja6ii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa 6eydii naneede. Jamaa keewɗo wari, hawriti ɗo makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguuj

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwruɓe geelle Galili e Yahuudiya, kaɗum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana ɓanngina baawɗe mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaabe ngaddi gorko bonnguuj ana lelnaa e dengeleewo, ana tewta naannude ɗum faa lelna ɗum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e njabbinoyi mo dow bene oo, 6e kippiti ɗum, 6e njippini bonnguuj oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimɓe 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal maɓɓe ndee, o wii bonnguuj oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamɗo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji maɓɓe, jaabii 6e, wii:

—Kodum wadi so oɗon miiloo miilooji baadi nii e 6erde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen ɓuri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Nedɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguuj oo:

—Midɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguuj oo immii yeeso yimɓe fuu, ɓamti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamɗo. ²⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde eɓe njetta Laamɗo. Kulol nanngi 6e, 6e mbii:

—Hannde njii-den kaayeeffiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal ɗum, Iisaa yalti, yii duwaaje gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaajeere mum. O wii ɗum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi naɓi mo galle mum, hoocci mo kodu mawɗo, duwaaje'en heewɓe e yimɓe wobɓe ana jaamda e maɓɓe. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurjurta, ana mbiya taalibaaɓe makko 6ee:

—Ko saabii so oɗon jaamda oɗon njarda e duwaaje'en, kaɗum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, jawɗo hasindini e cawroowo.

³² Wanaa noddude foocitiiɓe waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaaɓe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaaɓe Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootii6e kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e bannadol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinn-gal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinn-gal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyam kiiddam dam 6uri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaa6e makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadii nde yolbi, kaɲum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukkuu ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan nduɲanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa ke6a wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii.

¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde e6e piya dabare no 6e kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaabe. ¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon noddirtee6o Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda 6ii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbooto6o mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e

Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e jawuuji ma66e. Be ladde torrundo cellinaama. ¹⁹ Yim6e 6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettube hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njey Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yim6e mbanii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non 6e ngadunoo annabaa6e arannde6e 6ee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on ke6ii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haar6e jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jalo6e jooni,
sabi on cunjlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yim6e fuu manii on,
sabi hono non 6e ngadunoo annabaa6e pene6e 6ee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantoo6e kam 6ee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkan6e on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwane hudo6e on, torro6e on duu, naagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu naagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yim6e no njid-don 6e ngadirana on nii.

³² So yidu6e on tan njidaton, bural hongal ke6aton? Fay luuttoo6e ana njidi yidu6e dum'en. ³³ So wadanoo6e on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal ke6aton? Fay luuttoo6e 6ee hono non ngadata.

³⁴ So 6e miil-don hebude e mum tan namloto-don, bural hongal ke6aton? Fay luuttoo6e 6ee ana namloo luuttoo6e hono mum'en, yalla ana njo6ee namaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on ke6an mbarjaari mawndi, on laatoto 6i66e Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoo6e moyyere ana neemina bon6e duu. ³⁶ Laatee yurmotoo6e, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala nijondiral

³⁷ —Pati nijee, on nijataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani 6e hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa 6e didon fuu, 6e caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo ki66udo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe tebataake e kebbe, peguuje tebataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ —Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde to6unoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoo6e 6ee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko maw6e Yahuudiyankoo6e, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, 6e ndaardi dum sanne sanne, e6e mbiya:

—Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lejol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e ma66e. Kaa nde 6e badinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yim6e mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yim6e jokku6e e mum 6ee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaa6e 6ee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taal-ibaaɓe makko e yimɓe heewɓe. ¹² Nde o ɓadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum ɓamaaka kasen. Yimɓe ngeenndi ndii heewɓe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii ɗum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa ɓadii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinooɓe ɓee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maayɗo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimɓe ɓee fuu, hedde eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:

—Annabaajo mawɗo ɓanngii e ley men! Laamɗo warii faabaade yimɓe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii ɗum taalibaaɓe mum, noddii ɗidon maɓɓe, ¹⁹ neli ɗum'en to Iisaa, ɓe lamndoo ɗum yalla kaɗum woni garoowo oo, naa ɓe ndooman godɗo? ²⁰ Been worɓe ɗidon ngari e Iisaa, mbii ɗum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma godɗo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimɓe heewɓe jawuuji ɗi ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumɓe heewɓe. ²² O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-ɗon e ko nan-ɗon: wumɓe ana mbumta, layannoɓe ana njaɓɓa faa gasa, seppaɓe ana cellinee, faaduɓe ana paadita, maayɓe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaarɓe ɓee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-ɗon? Neddo pariido naa? Boornotooɓe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam ɓee, e cuudi kaanankooɓe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-ɗon ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo ɓuri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi ɗii mbii e mum:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaarɗo am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammaade bammaali burɗo Yaayaa, tawee nee, burɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude. ²⁹ Yimɓe hettindiiɓe mo ɓee fuu, fay duwaape'en ɓee, njaɓii konngol Laamɗo ngol ko Yaayaa looti ɗum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginooɓe Sariya mberrike faandaa Laamɗo ko ɓe calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimɓe oo jamaanu? Hoɓe ɓe nanndi? ³² Eɓe mba'i hono sukaaɓe joodiiɓe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,

on mbamaali.

Min mboyanii on woonda yurminiindu,

on mboyaali.»

* 7:27 Malakiya 3.1

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa 6ii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaaje'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, jaube dum 6ee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en 6ee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo jaamda e mum. ³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley bece mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedde joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo 6e ngalaa ko 6e njobira mo ndee, o yaafii 6e didon fuu. Jooni, homo e mabbe 6uri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o soccira de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko 6ee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe dwtanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaa6e makko sappo e didon 6ee ana ngondi e makko, ² kaɗum e rewbe yogaabe 6e seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuujii mum'en cellinaa. Kam6e ngoni Mariyama annditir-teedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum,

³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kaɾum e Susaana e rew6e wo66e heew6e wallirannoo6e 6e jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yim6e iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani 6e ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaa6aa, pooli ngari cu6i dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaa6e makko 6ee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddu6o haala Laamu Laamdo oo. Kaa wo66e 6ee e banndi 6e kaalanirtee, yalla:

«e6e yeewa, tawa 6e njiyataa,
6e nana, tawa 6e paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamdo.
¹² Yim6e yogaa6e ana nanndi e laawol. So 6e nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde ma66e pati 6e ngoondina, sako 6e kisa.
¹³ Yogaa6e ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan 6e ngoondinta. Nde soobee oo wari fuu, 6e njoppa.
¹⁴ Yogaa6e ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So 6e nanii konngol ngol tan, 6e mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa benndude.
¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, 6een ngoni naniroo6e konngol ngol berde belde, laa6ude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hu66ataa lampa so hippa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naato6e.
¹⁷ Sabi walaa fuu ko noo6i ko 6anngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella.
¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, 6eydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraa6e makko wor6e ngari e makko, kaa 6e ke6aali yottaade mo saabe jamaa.
²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraa6e makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo.
²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraa6e am yo nanoo6e konngol Laamdo ngol so ngollira dum 6ee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaa6e mum naati laana. O wii 6e:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti.
²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude.
²⁴ Be 6adii, e6e pinndina mo e6e mbiya:

* 8:10 Esaaya 6.9

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje dee, non fuu wii teen!
²⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, 6e cunli, e6e mbiyondira e ko'e ma66e:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di dowtanta mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, 6e panndoyi leydi Gerasankoo6e, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko 6ooyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-daa wadude kam? Mido naage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyetenoo juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, na6a mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii:

—Mido wiyee «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heew6e ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii e6e ndaarda Iisaa pati o yamira 6e 6e naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii 6e. ³³ Be njalti e neddo oo, 6e naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroo6e 6ee njii dum ndee, 6e ndogi, 6e njantanoyii dum yim6e ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde 6e njottii Iisaa ndee, 6e tawi laddanoodo oo ana joodii banng e makko, ana 6oornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi 6e. ³⁶ Yiinoo6e dum 6ee njantanii yim6e no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yim6e leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹—Hootu suudu maa, kumpitaa yim6e maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo nawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jab6ii dum, sabi yim6e fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hoorejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana ha6ana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yim6e billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laa6i, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe fillu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana siɲɲa, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwruɗo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa naniidum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum.

⁵² Yimbe 6ee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii 6e:

—Pati mboyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa 6e puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri 6e ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

¹ Iisaa noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuuji. ² O neli 6e 6e ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, 6e cellina jaw6e.

³ O wii 6e:

—Pati na6oree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati na6oron saayaaji didi.

⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don.

⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum nja66aaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina 6e ko 6e ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, e6e ngafa ngeenndi e ngeenndi, e6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, e6e cellina jaw6e won6e e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jii6iri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nanno haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jii6ii. Sabi won wiyannoo6e Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ wo66e ana mbiya annabi Iliyaasa 6anngi, wo66e kasen ana mbiya gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii? Omo tewta yiide dum.

No Iisaa namminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe 6ee ngarti. Be njantanii Iisaa ko 6e ngadi koo fuu. O na6i 6e hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e ma66e. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o ja66ii 6e, hedde omo haalana 6e haala

6annugol Laamu Laamdo oo, o sellini e ma66e hasindin6e e sellineede 6ee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon 6ee 6attitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana ke6a do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii 6e:

—Onon e ko'e mon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan 6ee yim6e fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yim6e 6ee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoyyiniree 6e tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, 6e njoyyini been fuu. ¹⁶ O 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. ¹⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaa6e makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii 6e, o wii:

—Homo yim6e mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti.

²⁰ O lamndii 6e:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini 6e pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa 6annginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan nannde tata6ere.

²³ Caggal dum, o wii 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* nannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo 6annгии.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule

* 9:23 Maanaa 6amde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non wor6e didon 6anngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be 6anngidi e teddeengal, e6e kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondii6e mum 6ee yo daaninoo6e doyngol teddungol, 6e pini, 6e njii teddeengal makko, 6e njii wor6e didon wondu6e e makko 6ee. ³³ Nde yim6e didon 6ee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɗum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen jalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa ja66ii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido jaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o siɗna faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bon6o 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɗande on? Battin 6iya oo doo!

⁴² Nde suka oo 6adinoo Iisaa ndee, ladde ndee li6i dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baaw6e Laam6o maw6e dee.

No Iisaa 6annginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e gollleeji Iisaa dɗi koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, pid6ee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Ned6o oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala bur6o teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira bur6o teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e ber6e ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Ned6o fuu ja66iido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi bur6o lo'ude hakkunde mon fuu, kaɗum woni teddudo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati ka6ee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laam6o ɗabbintinta Iisaa dow kammu 6adinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaa6e ardoo dum. Been

nelaabe naati e ngeenndi Samariyankooŋe ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi jaŋŋaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i.

⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o jiji 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu maŋŋe nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaŋe mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaaŋe mum capande njeddon e didon, neliri 6e didon didon, 6e ardoŋ dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii 6e:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoŋe keewaa. Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoŋe to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naboree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko 6e ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njoŋdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jawbe 6e taw-don don fuu, mbiyon yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min pidŋii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Bayti-sayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

Sidon, nden, hodufe ton 6ee tuubanno law, tawete 6e 6oornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi, faa 6e kollita tuubugol ma66e. ¹⁴ Saabe dum, nannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e.

¹⁶ O haalani taalibaa6e makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike nel6o kam oo duu.

¹⁷ Capande njedd6n e did6n 6ee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en 6ee d6wtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii 6e:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii.

¹⁹ Mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en d6wtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e e anndu6e, 6annginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kajum e mo Bajjo oo muuyi 6annginande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaa6e 6ee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaa6e heew6e e kaanankoo6e heew6e njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam ndu-umiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a he6an nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoo6e, 6e 6oli mo, 6e pii mo faa 6e njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o ya6bii. ³² Lewinke‡ gooto, kajum duu wari tawi mo

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkoo6e 19.18   ‡ **10:32** Yim6e Iepol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

don, yii mo, woorti mo, ya66ii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ 6adii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o na6i dum e jippunde ho66e, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buodi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadfa makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton 6ee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol ma66e ngol, Iisaa fañi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mipiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no gollleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jii6a hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama subike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaabe makko 6ee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe mum nii.

² O wii 6e:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,

yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,

sabi miden njaafoo tooru6e min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii 6e kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, jamlam buuruuje tati, ⁶ mi he6ii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaa6e am duu yo lelii6e, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde?» ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on ke6an, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, he6an, tewtudo fuu, yiitan, calmindoo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum 6occoonde,

hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka 6i66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Naagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumdinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumfunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e ma66e ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en 6ee!

¹⁶ Wo66e ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en 6ee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yim6e mon 6ee nee, homo ndibbirta 6e? Yim6e mon 6ee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wo66e. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gano am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuuje jorde, tewta do njootinoo. So mo hebaali, mo wiyen: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon bur6e mo bonde, 6e naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Wel6e hoore dee, nanoo6e konngol Laamdo so njokka ngol 6ee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yim6e jamaanu jooni yo yim6e bon6e. E6e ndaara holleede taagumansa, kaa 6e kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoo6e taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yim6e oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde dargal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde dargal, yim6e Niniwe duu immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi 6e tuubii gila nde 6e nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hu66ataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hu66aama, sinnnete, yalla ana yaaynana naato6e. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan.

Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee ni66a. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa foynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddii dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laafude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii fooccitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kajum kaannodon wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede calmaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya bee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaa6e 6e njaatiraa6e mon mbari 6ee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle ma66e oo ana weli on. Sabi kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan 6e annabaa6e e nela6e, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyyam annabaa6e njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yimbe oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraad6o hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoo6e bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde e6e tuufana mo faa 6e ke6a e makko haala ka 6e nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaa6ondira. Nden Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni 6e naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko 6anngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii

* **11:38** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraa6e am: pati kulee waroo6e yim6e 6e ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum 6ee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa faa laa6i. Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yim6e fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yim6e, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on na6aama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoo6e, pati mbemmbe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani 6e banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moo6ta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moo6ta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunjlanee e ley nguurndam mon ko jaamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam 6uri nguure, terde 6uri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammina de. Onon, odon 6uri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunjana ko heddi koo? ²⁷ Yeewee piindiiji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesi hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdu6e hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbemmbe-don! ³⁰ Sabi dee

kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddi koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyorii hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniibe ja6baade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku66ee lampaaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe ja6baade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en be kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina be faa be jaama, o wara o gollana be. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, be o tawri non bee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccu6e mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccu6e e hor6e, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde be nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hu66aali! ⁵⁰ Wona lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee ka6a e didon bee, didon bee ka6a e taton bee. ⁵³ Baabiraado ha6an e biyum gorko, biddo gorko ha6an e baaba mum, inniraado ha6an e biyum debbo, biddo debbo ha6an e inna mum, debbo bamaado ha6an e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde to6an. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu 6aleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi

seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni foocitaare?
⁵⁸ So ada yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yoɓaali ko ndewete-ɗaa koo faa laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaabe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyam maɓɓe e yiyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraabe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiibe ɓee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon. ⁴ Naa odon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kamɓe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta sembe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana wajo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddi mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamɗo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:

—Balde jeegom kaande gollende ana ngoodi. E deen balde kaan-ɗon warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiilisa haɓɓiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, wayɓe mum ɓee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayefiiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamɗo

¹⁸ Iisaa wii:

* **13:1** Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, aawi e sardine mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiiba cuudi e cafe mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo bami, so jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faña geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii 6e:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heew6e njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonii6e!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kapum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwrán funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njooodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaa6e laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaa6e.

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii 6e:

—Njehee mbiyoyee ndo6u oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jaw6e hannde e janngo. Nalooma tata6o oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e fa66i-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaa6e e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyatón e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley palaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanoo6e ton 6ee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginoo6e Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley palaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, 6e mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii 6e:

† 13:35 Jabuura 118.26

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e bunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaaŋe 6ee ana cuŋoo joolle burde teddude ndee, o waajii 6e, o wii:

⁸ —So a noddama kuurtungu, pati jooda e joonnde burnde teddude. Sabi burdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoŋaade e joonnde burnde leyduŋe ndee. ¹⁰ So a noddama kuurtungu, joodoŋa caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaal!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaaŋe 6ee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leyduŋe, leydinkiniido teddunte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada noda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraabe naa banndiraabe naa sakiraabe naa taakallemme'en maa tawaabe yo arsukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooyŋe e bonnguuŋe e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi 6een ngalaa ko njobire, a yobete jannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoobe 6ee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe 6ee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, 6e puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoŋa nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e diingiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooyŋe e wumbe e bonnguuŋe.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolanne ana heddii.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuŋa. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e 6e noddunoo-mi 6ee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewbe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii 6e:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaabe mum e mijiraabe mum e mawniraabe mum, mi burana dum fay karum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tapnaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tapnude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa haboŋa e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worbe ujunaaji sappo

ana mbaawi ja66aade wor6e ujunaaji noogay faa ka6a e mum? ³² So mo waawaa ja66aade dum, o wadan e mum nelaabe gila yottaaki 6adaaki, faa jam wada hakkunde ma66e. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam njootii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaape'en e luuttoo6e hono mum'en fuu ana 6adinoo mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana njurjurta, ana mbiya: —Oo ana ja66oo luuttoo6e ana naamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani 6e ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppaan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraabe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo 6uri seyo capande njeenayon e njeenayon foocciitii6e 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu66ataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabi-raado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde ma66e. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngoddundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoo6e baabam naamman faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede 6iya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloo6e maa 6ee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, 6ernde mum heccidi, dogi maa6ii mo. ²¹ Biddo oo wii mo: «Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, mi haanaa fay wiyeede 6iya.» ²² Non baaba oo wii golloo6e mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya 6urka fuu moyyude boornon mo, ngadanon

mo felfelde e fedeeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii 6e puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, giddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddii gooto e golloobe 6ee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraa6e am, min mbeltoro. ³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binggel am, enen ngondi abada, ko nje-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Bannadol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana daja ja66iibe kam e ley cuudi mum'en, so mi 6oortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddii 6e kalfaado makko rewata 6ee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidoŋaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa namaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa namaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oopiido oo saabe yoyre mum. Sabi yim6e adunankoo6e 6ee 6uri yim6e jeyaa6e e fooyre Laamdo 6ee yoyande yim6e hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraa6e, tewtiree 6e jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon nja66itee e ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jamm-biido e kulle pamare, jamm-boto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi janannii, hono ndokkirte-don ko nje-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaa6e didon, sabi naa joomum wanjii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en 6ee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo 6e yi66e kaalisi, e6e njala mo. ¹⁵ O wii 6e:

—Onon, oḍon cenna ko'e mon yeeso yimḅe, kaa Laamḍo ana humpitii ḅerde mon. Sabi ko yimḅe teddinta koo, ana harmi to Laamḍo.

¹⁶ Sariya oo e annabaaḅe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamḍo oo ana ḅannginee. Gooto fuu ana haḅanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi ḅuri newaade diina ittude toḅḅere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerḍo jom suudu mum so ḅami godḍo fuu, jeenii. Kasen duu nedḍo fuu ḅamḍo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e ḅettaade, gorko arsukunte gooto parortonooḍo burmusuuje boḍeeje daatude, duuminooḍo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo ḅaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko ḍee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en naḅi ḍum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaḅum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyḍe mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeendu mum ley ndiyam, yalla ana ḅuumna ḍemngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a heḅii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heḅi. Jooni, kanko mo heḅan hinnee, aan torro-ḍaa. ²⁶ Ko ḅuri ḍum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidube iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido ḅaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi ḍalii ton miḅiraaḅe am njoyon worḅe, faa o jeertina ḅe pati ḅe ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Eḅe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaaḅe ḅee, yo ḅe kettindano ḍen.» ³⁰ O jaabii ḍum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwḍo hakkunde maayḅe yehi to maḅḅe, ḅe tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So ḅe kettindanaaki Muusaa e annabaaḅe, fay iwḍo e hakkunde maayḅe waḍataa so ḅe ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaaḅe mum ḅee:

—Ko fergitata yimḅe faa luutta waasataa heḅeeḍe, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde haḅḅee e daande joomum tippee ley geeci ḅuri moyyande ḍum, diina luuttinde gootel e koy ḍoo cukaloy. ³ Kayḅee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, ḅinḅaa ḍum. So tuubii, njaaf-ḍaa ḍum. ⁴ So o toojii ma cili jeddi e ley ḅalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaaf-ḍaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaḅe ḅee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famḍiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii ḍoo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki ḍowntanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, ya66orii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo wor6e peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndee, o wii 6e:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoofe sadaka 6ee.

E ley yaadu ma66e nduu, 6e cellinaa. ¹⁵ Gooto ma66e, nde yiinoo sellii ndee, wirfittii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa ja66itii, wii:

—Tama wanaa sappo 6ee fuu cellinaama? Hoto njeenayon 6ee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en 6ee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii 6e, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko 6ee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaafe Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee 6e. ²⁴ Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsi o torree torraaji keewdi, yim6e oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaafe Bii Neddo: ²⁷ yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri 6e fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yim6e ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki 6e fuu. ³⁰ Hono non jannde 6anngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Nannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yim6e didon leldii6e e daddo wooto, gooto ma66e nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rew6e didon undoofe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaa6e 6ee nja66itii, mbii mo:

* **17:36** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 36:Wor6e didon won6e e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

—Kalfaadó, hoto dum wadata?

O wii 6e:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani 6e banndol faa hollita 6e ana tilsi 6e nduumoo e duwaawu, pati 6e njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e ka6do am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa 6ooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oojiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaa6e mum wullitotoo6e dum jemma e jalooma 6ee fuu faa 6e kewta goonga ma66e naa? Mo jaabantaako 6e law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan 6e law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondin6e mo e leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaane

⁹ Yim6e jogorii6e ko'e mum'en yo foocitiibe, njataaki wo66e, 6een o wadani ngol banndol:

¹⁰ —Wor6e didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaane. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworooy ley 6ernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yim6e heddiibe 6ee, dum woni wuy6e e oojiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaane koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko ke6u-mi.» ¹³ Duwaane oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado poocitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leyfinte, leyfinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddan6e Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaa6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yim6e 6ee. ¹⁶ Non Iisaa noddii taalibaa6e 6ee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsuunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamɗo. ²⁰ Aɗa anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wuju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hoorejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Aɗa jakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heɓan jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jirɓinii, sabi o arsukunte joldo.

²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiidi! ²⁵ Sabi yaɓɓoraade ngelooɓa e wuddere mesalal ɓuri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.

²⁶ Hettindantooɓe mo ɓee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yimɓe dum laatataako, kaa edum laato to Laamɗo.

²⁸ Piyeer jaɓɓitii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraaɓe mum naa saaraaɓe mum naa sukaaɓe mum saabe Laamu Laamɗo, ³⁰ heɓan cowe keewɗe e oo doo wakkati mo ngonɗen e mum jooni, heɓa nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii jabbita Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heeferɓe, ɓe njaayra mo, ɓe torra mo, ɓe tutta e makko, ³³ ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. Kaa jalooma tataɓo oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaaɓe ɓee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudaɓe ɓe, ɓe anndaa ko o yiɗi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumɗo

³⁵ Nde Iisaa ɓadinoo Yeriko ndee, tawi bumɗo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana yaɓɓoo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardiiɓe ɓee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo e mum. Nde mo ɓadinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-ɗaa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yimbe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaane'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o nabbi lekki do Iisaa ya66ortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggiti, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, ja66orii mo seyo. ⁷ Yii6e dum bee fuu keddii ana nurnurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Bannadol haala mutakal

¹¹ Yimbe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen bannadol gonggol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yimbe miilii Laamu Laamdo 6annan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngodfundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal karne, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yimbe ngeenndi makko njidaa mo, 6e immi nelaar 6e caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Dida6o oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pi6unoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko jaadudo, ada 6ama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko jaadudo, mi 6aman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daja ko ke6u-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum 6ee: «Teete mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa way6e am 6e njidaa mi laamoo dum'en 6ee, ngaddee 6e doo, mbaron 6e yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardii wo66e 6ee, njabiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o 6adinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaa6e makko difon, ³⁰ o wii 6e:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe 6ee njeji, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol ma66e mola ngaa, jey6e mola ngaa 6ee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii 6e nabani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ³⁶ No o jaarata nii, 6e mbeerti saayaaji ma66e dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaa6e 6ee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamdo e daande toownde, saabe deental kaayde de 6e njiinoo dee.

³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaa6e e jamaa oo 6ee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaa6e maa 6ee!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Mido haalana on, so kam6e 6e ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o 6adinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, ada anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, dum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde way6e maa moyyinta cuudorde, pile, 6ille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e 6i66e maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamdo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoo6e, ⁴⁶ omo wiya dum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruudu Laamdo»,† kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e lejol ngol 6ee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa 6e ndonkii he6ude laawol, sabi yim6e 6ee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20*Do yamiroore golle Iisaa iwri*

¹ Jannde wootere Iisaa ana janngina yim6e ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

* 19:38 Jabuura 118.26 † 19:46 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam dum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yimbe?

⁵ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yimbe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu e6e tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remoo6e bon6e

⁹ Iisaa fuddi haalande yimbe ngol banndol, wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remoo6e, dawi. O 6ooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde te6ugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. Kaa remoo6e 6ee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e ma66e golloowo goddo, 6e pii oon duu, 6e koyini dum, 6e mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tata6o, 6e mbarmini oon, 6e ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan 6iyam gorko korsudo oo, yaama 6e njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remoo6e 6ee njiinoo biddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-don ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e ma66e? ¹⁶ O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e.

Nde yimbe 6ee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi 6e, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottinoo6e sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa 6e kulii yimbe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottinoo6e sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horoo6e nanndinkiniibe e moyyu6e, yalla ana ke6a e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a 6urdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila ma66e kaa, o wii 6e:

* 20:17 Jabuura 118.22

24 —Kollee kam mbuudu cardii! Natal homo e innde homo woni doo?
Be mbii:

—Kaananke Roma.

25 Caggal dum, o wii 6e:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

26 Be ndonki hebude laawol e ko mo haalata yeeso yimbe koo, jaabu makko oo haaynii 6e, 6e ndeyyini.

Haala immitagol maaybe

27 Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennube immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

28 —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo 6amii debbo, maayii, hebaali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo oo, yalla ana hebana maaydo oo beyngu. 29 Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo 6ami debbo, maayi, hebaali biddo. 30 Didafo oo 6amti debbo oo, maayi, 31 tatafo oo jokki hen. Hono nii njeddon 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biddo. 32 Caggal ma6be 6e fuu, debbo oo duu maayi. 33 Ndennoo, jannde immital, homo e ma6be debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njeddon fuu 6e 6amiino mo.

34 Iisaa jaabii 6e, wii:

—Yimbe oo jamaanu ana 6ama, ana 6amee. 35 Kaa haandinaabe e nguurdam janngo, karnum e immitagol 6ee, 6amataa, 6amataake, 36 sabi 6e mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, 6e 6i6be Laamdo, sabi 6e immitike e maayde. 37 Kaa ko maaybe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»†

38 Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡ Sabi banngal makko yimbe fuu yo wuurbe!

39 Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

40 Caggal dum, 6e cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasihu e Daawuuda

41 Iisaa wii 6e:

—Hono 6e mbaawiri wiide Almasihu yo taanii Daawuuda?

42 Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

43 faa mi wada nja66aa waybe maa.»§

44 Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

45 Nde wonnoo yimbe 6ee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

46 —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoo6e joolle 6urde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. 47 E6e teeta cuudi rewbe talka'en 6e wor6e

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma6be koo, holli e6e nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede e ma66e.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaɗum duu ana wada hen buudi diɗi. ³ E ley dum, o wii:

—Miɗo haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, ɓuri ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaɗi kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaa6e ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu ɗardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyatoo koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yonne. Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo ɓadike». Pati njokkee 6e. ⁹ So on nani golowole e murtereji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Leɗol haɓan e leɗol, laamu haɓan e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereji ngadan, jawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulɓiniide e taagumansaaɗi mawdi ɓanngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yim6e nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, na6e-don yeeso kaanankoo6e e saroobe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pi6ee anniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko way6e mon 6ee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraa6e mon e sakiraa6e mon e koreeji mon e gidiraa6e mon, kaɗum'en njambotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yim6e fuu mɓaɗan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muɗal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum ɓadike. ²¹ Oon wakkati, 6e dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, 6e dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaa6e ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen palaade yo palaade yoɓtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoo6e ley deen palaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e leɗol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, 6e nanngoo, 6e na6ee hakkunde heefer6e. Been ndippa e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaɗi ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa leɗi dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje

mum. ²⁶ Yim6e modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodó e aduna oo, sabi fay kulle gondé dow kammu dee ndimmboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani 6e ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so curjanon aduna, so jannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yim6e aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon keba dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yim6e fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooree6e ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo badike. ² Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya 6ee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa e6e kula yim6e 6ee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon 6ee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooree6e yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. ⁶ O jabi, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa tawa yim6e 6ee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa jaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Midó yidí ñaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi midó wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa ñanne nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O ñami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngee dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi midó wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o ñami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki ñe, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde ñe tilii hiraande ndee, o ñami horde peguujam, o hokki ñe, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiyam am njuportoodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbootodo kam oo ana ñamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootodo mo oo!

²³ Hedde eñe lamndondira hakkunde maññe homo e maññe gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaabe mum ñee

²⁴ Nii taalibaabe ñee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ñuri teddude. ²⁵ Iisaa wii ñe:

—Kaanankooñe ana ndonna laamu mum'en dow leñi mum'en. Jom'en doole e maññe ñee duu ana njidi noddireede sooninkooñe. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatoroo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade ñee, ñurdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo ñuri teddude, joodido faa ñaama naa ñattinoowo ñaamdu? Wanaa ñaamoowo oo naa? Kaa miin, midó wa'i hakkunde mon no ñattinoowo ñaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondufe e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa ñamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankooñe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi ñii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa ñaagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi ñaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa ñee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike nañdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, midó haalane: fade ndontoori jogginge hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii ñe kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pañe, won ko ñaki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii ñe:

—Jooni kaa, jogiido dannga ñama, jogiido mbasu nañora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonñe.* Midó wiya on: ana tilsi dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ Be mbii:

* 22:37 Esaaya 53.12

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii 6e:

—Heyii!

No Iisaa jaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaa6e makko 6ee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii 6e:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri 6e ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwru6o dow kammu 6anngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o 6eydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaa6e makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii 6e:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardii 6e. Yahuuda 6attitii Iisaa faa 6uuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, 6uccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondu6e e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum jaamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hu66anooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e jooddii6e ton 6ee. ⁵⁶ Kor6o gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde 6ooynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immiini haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁶³ Yim6e nanngu6e Iisaa 6ee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum.
⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, e6e lamndoo mo, e6e mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde e6e mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahii6e ndee hawriti, dum woni maw6e lejol ngol e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso ma66e. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii 6e:

—Fay so mi wii on non, on nja6ataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu 6e mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii 6e:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nani!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahii6e ndee fuu immii, na6i Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii e6e ngullanoo mo, e6e mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lejol amen, ana hada dum yo6ude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

⁴ Pilaatu ja66itii, wii hooree6e yottinoo6e sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa 6e cattini e haala ma66e faa sanne, e6e mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yim6e ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum Hirudus. Sabi e ley den palaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi 6ooyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kapum e sordaasi'en mum, 6oorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Namnde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraa6e, arande 6e honnondirnoo6e.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddi hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e 6ee e yim6e fuu,
¹⁴ wii d'um'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yim6e. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata d'um. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷*]

¹⁸ Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa 6e beydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e d'ii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. ²⁵ O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi d'um e juude ma66e, faa 6e ngada d'um ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde 6e na6ata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwru6o ley ladde. Be mbakkini d'um leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no d'um foti mettude d'um'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii d'um'en:

—Rew6e Urusaliima, pati mboyye kam, mboyye ko'e mon e 6i66e mon!
²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yim6e mbiyata: «Rew6e rimar6e e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yim6e mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda d'um'en.
³¹ Sabi so 6e ngadii nii gila cabal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be na6idi e Iisaa yim6e didon yanoo6e. Been duu yo waretee6e.
³³ Nde 6e njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, 6e tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoo6e didon 6ee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa 6e sabi 6e anndaa ko 6e ngadata.

Nii 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yim6e ndarii don ana yeewa. Hooree6e 6ee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cu6aado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en 6ee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHU-UDIYANKOOBE.

³⁹ Gooto e yanoo6e didon tontidaa6e e makko 6ee ana jinja mo, ana wiya:

* **23:17** E dereeji 6ooydi d'ii, yoga ana beyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duul!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en keBii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange ni66i, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfittii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo 6ee fuu, ndarii to toowti ana yewa. Rewbe jokkunoo6e e makko gila leydi Galili 6ee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocitiido, omo doomunoo 6anngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wattede. ⁵⁴ Dum hawri e janne lanndinal tawi jalaande fowteteende 6adike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoo6e e Iisaa gila Galili 6ee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, 6e powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beete law janne alan, 6e pahi to yanaande too, tawi 6e na6orii nebameeji uurooji di 6e moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde 6e naatunoo ndee, 6e tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, wor6e didon ndarii yeeso ma66e, ana 6oornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi 6e, 6e tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati wor6e 6ee mbii 6e:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e leggal bardugal, immitoo janne tatafere.»

⁸ Nii 6e miccitii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, 6e mbirfitii 6e kaalanoyi dum sappo e go'o 6ee e wo66e 6ee fuu. ¹⁰ Been rew6e ngon: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kam6e e rew6e wondunoo6e e ma66e 6ee kaalani dum nelaa6e 6ee. ¹¹ Nelaa6e 6ee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goonfinde 6e, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe 6ee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ E6e ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate ma66e dee e6e ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii 6e, waddi e ma66e jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite ma66e pati 6e anndita mo. ¹⁷ O wii 6e:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non 6e ndarii, terde ma66e mbaati. ¹⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaafe dee koo naa?

¹⁹ O wii 6e:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu. ²⁰ Kaa hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tata6o ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rew6e amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ 6e tawaali ton tew makko, 6e ngarti, 6e mbii malaa'ika'en bannganii 6e, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaa6e to yanaande too 6ee, tawri no rew6e 6ee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, 6e njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii 6e:

—Hey onon famar6e hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaa6e! ²⁶ Wanaa ana tilsii Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini 6e ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaa6e 6ee.

²⁸ Nde 6e paandii wuro ngo 6e immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyyido 6ettaade nii. ²⁹ Nii 6e jaagii mo, 6e mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e ma66e, o jippanii 6e. ³⁰ Nde 6e njoodinoo e6e jaama ndee, o fami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki 6e. ³¹ Non gite ma66e peerti, 6e annditi mo. Don e don o iwi e gite ma66e. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa berde men buubii naa?

³³ Don e don, 6e immii 6e mbirfitii Urusaliima, 6e tawtoyi ton sappo e go'o 6ee e wondiibe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o bannganii Simon.

³⁵ Didon 6ee duu njantanii 6e ko wadunoo e laawol mum'en, e no anditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum sappo e go'o 6ee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, 6e demyii, 6e miili ko 6e njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii 6e:

—Ko hul6ini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e 6erde mon?

³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli 6e juude makko e koyde makko.

⁴¹ Nde wonnoo 6e ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii 6e:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o jaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaaji ma66e, yalla e6e paama Binndi dii.

⁴⁶ O wii 6e:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maay6e jalooma tata6o. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leji dii fuu ooyante faa tuuba, ke6a yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettoto6e kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa nabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o nabbiniraa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatanii yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelli neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lejol makko, kaa lejol makko ja66aaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade 6i66e Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hofidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewonii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en ke6ii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa ke6ir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu he6iraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kajum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ YahuudiyankoobeUrusaliima neli Lewinkoobe* e yottinoobe sadaka to Yaayaa lamndoo kajum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

* **1:19** Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

—Miin woni «ooynotoодо ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe 6ee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasi-ihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude boggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'ilankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɗum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɗum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bi Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e mum aranndee6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaa6e mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecctii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeeweel

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nan6e haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cu6aado.)

⁴² O nabi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas. (Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaabe oo. O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwruude Nasaraatu naa?

† 1:23 Esaaya 40.3

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Midó haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana njabbá ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wađiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaa6e mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam ma66e timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wađude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloo6e 6ee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahu-udiyankoo6e lootetee faa la66inee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii 6e:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii 6e:

—Jooni kaa, nedee na6anee hooreejo kuurtungu oo.

Be na6i. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguu- jam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa golloo6e nedu6e ndiyam dam 6ee ana anndi. O noddí jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yim6e fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yim6e cigirii, nden dam welaa dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaa6e makko 6ee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafar- nahum, kanko e inniiko e mijiraa6e makko e taalibaa6e makko. Be pa66i ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adinoo ndee, Iisaa njabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaa6e ga'i e baali e soottoo6e buugaaji, kajum e wecco6e kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi 6oggi, o sowi, o ribbi 6e fuu 6e njalta Suudu Dewal

Mawndu nduu, kambe e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti kaalisi weccoobe, o hippa taabe ma66e. ¹⁶ O wii soottoo6e buugaaji 6ee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaa6e makko 6ee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-ada koo?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaa6e mum 6ee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konggol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fa66oynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewe6e ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yim6e, nde wonnoo omo humpitii ko woni e bii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e. ² Oon gorko yehe to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwrufo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so he6a naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko bii-aadama rimata koo yo bii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Herndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on nja6ataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto njabbaali dow kammu, so wanaa oon iwrufo dow kammu oo, dum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no

* 2:17 Jabuura 69.10

Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamdo 6amii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cubii dow fooyre saabe gollleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati gollleeji mum bondi 6anngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla gollleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana 6annga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaa6e mum leydi Yahuudiya. O fa66idi e ma66e ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too banngge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaa6e Yaayaa 6ee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laa6al. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, 6e mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo banngge maayo Urdun mo ceettani-daa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Neddo waawaa he6ude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kapum woni jommbaajo gorko. Dammibidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hi66iri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwruudo dow, kapum tiimti yimbe fuu. Iwdo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruudo dow kammu, kapum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seetotoo, kaa fay gooto jabataa seedaaku makko. ³³ Oon jabudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biddo oo, hebii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heba taalibaa6e faa 6uri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaa6e makko 6ee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nanoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar banngge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo 6iyum Yu-usufu ngaa. ⁶ Don 6unndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande

6 bunndu nduu faa ɲoottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange.

⁷ Samariyanke debbo wari yooɗude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaaɓe makko ɓee njehii to ngeenndi too soodoyde ɲaamdu.

⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɲaagorto-ɗaa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo harmondirɓe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti e oon biido ma ndokka dum ndiyam yara oo, a ɲaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, aɗa ɓuri njaatigi amen Yaakuuba dokkuɗo min bunndu nduu oo teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Nedɗo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domɗa kasen, sako mi warta yooɗude ɗoo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-ɗaa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-ɗaa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrate. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinna ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuɓaado biyeteeɗo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoonɗiniri Iisaa

²⁷ E dow d̄um taalibaaʒe makko ʒee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ʒe, kaa fay gooto e maʒʒe wiyaali d̄um: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimʒe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaʒe ʒee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ʒe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaʒe ʒee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaamete naa?

³⁴ Iisaa wii ʒe:

—Jaamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, odon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu ʒenndii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heban ngeenaari, moobtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Woʒʒe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere maʒʒe.

³⁹ Samariyankooʒe heewʒe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankooʒe ʒee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faʒʒana d̄um'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yimʒe heewʒe ngoondini mo kasen faa ʒuri no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooʒe njaʒʒorii mo juude didi, sabi kamʒe duu ʒe njehiino iidi Urusaliima, ʒe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinnoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo ʒiyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi d̄um jippoo sellinoya ʒiyiiko kabanoowo yonki. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on kebaali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila ʒiyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, ʒiya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii d̄um koo, hooti. ⁵¹ Gollooʒe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii ʒe wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde didaɓere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguuj

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana wafa. Iisaa ɗaboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkoore. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawɓe heewɓe ana lelii ley deen dande: wumɓe e wooyɓe e ɓe terde mum'en fuu mbaati. [^{4*}] ⁵ Gorko ɗawɗo duubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e ɗaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ ɗawɗo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, ɓamtu dadɗo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, ɓamti dadɗo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e ɗalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaaɗo oo:

—Hannde yo ɗalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ɗaa dadɗo maa.

¹¹ O jaabii ɓe:

—Cellindo kam oo, kaɗum wii kam: «Bamtu dadɗo maa, yaa!»

¹² ɓe lamndii mo:

—Homo woni oo nedɗo biido ma ɓamtu dadɗo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaaɗo oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri dum bonde heɓe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Bidɗo oo

¹⁶ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe pudɗi torrude Iisaa sabi o wadii dum e ɗalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii ɓe:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii ɗalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.

¹⁹ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: Bidɗo waawaa gollude fay huunde kaɗum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Bidɗo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Bidɗo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum gollleeji ɓurɗi dii doo fuu

* **5:4** E dereeji ɓooydi dii, yoga ana ɓeyda aaya 4:E6e ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. ɗawɗo adiido fuu regaade e ndiyam dam nde dam jirkitii ndee, sellan ko ɗaw mum oo tawaa fuu.

teentilaade faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kapum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe bee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollube golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaawmi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on neli e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa kubboowa, njaaynoowa. On njaabii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kapum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembi-laaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on keban e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on njaabaali warde e am faa kebon nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimbe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on njaabaaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on njaaboto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kapum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo jawbe bee ndee. ³ Iisaa nabbi dow waamnnde haayre, joddii ton e taalibaaabe mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankooobe biyeteedo Paska oo

6adike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten jaamdu ko jamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buuru teemedé didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Anni, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yim6e heew6e hono 6ee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, 6e njoodii. E6e poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodi6e 6ee. Hono non liddi dii duu. Gooto fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yim6e 6ee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo nanngirde dum junngo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don nabbi dow waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa6e Iisaa 6ee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa 6e lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki 6e. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Nden 6e coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti 6e. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii 6e:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don 6e panndi do 6e pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoo6o oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa6e mum laana kaa. Be njii duu taalibaa6e 6ee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwru6i Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yettunoo Laamdo so 6e jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa6e mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, 6e mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Midó haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampane jaamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, jaamdu heddo-toondu wuurnooru yim6e nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden 6e lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla gollleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa? ³¹ Njaatiraa6e amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Midó haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kajum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardó e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardó e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e 6e o hokki kam 6ee majja, mi immintinan 6e jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e 6ee ana nermitee haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa 6ii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati nermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardó e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwrudo to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Midó haalana on goonga: goondindo kam, he6ii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraa6e moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

—Midó haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaañde sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, jii6ii e am, mi jii6ii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraa6e mon jaamunoo so maayii nduu. Naamdo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde 6e nannoo di ndee, heew6e e taalibaa6e makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaa6e mum 6ee ana hermitoo e majjum, wii 6e:

—Dum hu6indanaaki on naa? ⁶² Ndenoo so on njii Bii Neddo njabbittii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kajum hokkata nguurndam, kaa terde bii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kajum woni ruuhu, kajum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon 6e ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puddoode 6e ngoondintaa dum 6ee, kajum e jammbotoodo dum oo. ⁶⁵ O beydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.

⁶⁶ Caggal dum, heew6e e taalibaa6e makko 6ee mbitti, nootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e didon 6ee:

—Onon duu, odon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa doo haalaaji guurnooji neddo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e didon 6ee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

⁷¹ Haala Yahuuda bii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotoodo mo oo, haya o gooto e sappo e didon 6ee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo iidi Buguuji oo 6adike.

³ Mijiraa6e Iisaa wor6e mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaa6e maa 6ee ana njiya gollleeji di ngollataa dii. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla dii gollleeji, bannginan yim6e hoore maa.

⁵ Tawi fay mijiraa6e makko 6ee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yim6e aduna mbaawaa wajude on, kaa miin e6e mbajni kam, sabi mido seedii gollleeji ma66e dii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddii Galili.

¹⁰ Nde mijiraa6e Iisaa 6ee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o 6annginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yim6e heew6e ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wo66e ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yim6e.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankoo6e kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddi-noowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraa6e moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yim6e lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yim6e Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama maw6e 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heew6e e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboo6e Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yim6e 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en neli hayboo6e Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankooɓe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimɓe men ferɓe to Yunaninkooɓe, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domduɗo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calluɗi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e ɓernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu heɓata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa ɗabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimɓe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewɓe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaaɓe mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Woɓɓe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴² Binndi dii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yiɓɓe nanngude mo e maɓɓe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawɓe Yahuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboɓɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee ngarti to hooreeɓe yotti-nooɓe sadaka e Farisa'en. Been mbii ɓe:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboɓɓe ɓee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii ɓe:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooreeɓe ɓee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yimɓe paamataa Sariya Muusaa, ɓe hudaɓɓe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii ɓe:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo maɓɓaado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa ɗabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii,

omo waajoo 6e. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo ma66aado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo ma66aado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarða hono 6ee rew6e kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufana mo, yalla e6e ke6a ko 6e kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fefeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo e6e njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii 6e:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbittiri gooto gooto. Nayee6e 6ee fuu adii wittude faa heddi Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullaniibe ma 6ee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luutta kasen.*

No Iisaa wiiri kaɲum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii 6e kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu he6an fooyre nguurn-dam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-don yim6e cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yim6e didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankoo6e mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeye-don, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji 6urɗi fuu 6ooyde dii.

maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arande koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalan-an-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anddini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heew6e ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoo6e goondin6e dum 6ee:

—So on jii6ii e kongol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimfinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa 6iddo ana heddo faa abada. ³⁶ So Biddo rimfinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii 6e:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno gollleeji Ibarahiima.

⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, gollleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa 6i66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puddode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yim6e Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaabe fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaabe duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyertonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, 6e cuɓi kaaye faa 6e mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduɗo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduɗo e mbumndam.

² Taalibaaɓe makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraabe makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraabe makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana ɓannga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddii, ana haani no ngollen golleeji nelɗo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddii e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiiɓe makko, kaɗum e yiyannoobe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinooɗo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jii6i loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden 6e na6i bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jii6unoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii 6e:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wo66e mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wafirde hono dee kaayde?

Dow dum 6e luurri, 6e ceeri. ¹⁷ Farisa'en 6ee lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooree6e Yahuudiyankoofe nja6aali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa 6e noddii saaraa6e makko. ¹⁹ Be lamndii 6een: —Oo doo yo 6ii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa?

Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraa6e 6ee njaabii:

—Midén anndi mo 6ii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraa6e makko mbiiri nii so wanaa kammari e6e kula hooree6e Yahuudiyankoofe. Saabe 6een kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, 6e ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraa6e makko 6ee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa midén anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii 6e:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaaḅe Muusaa.
²⁹ Minen, miden anndi Laamḁo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min
 anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haaynii! O wumtini kam. Onon, oḁon mbiya on anndaa
 to mo iwata! ³¹ Eḁen anndi Laamḁo jaabantaako luuttooḅe, kaa omo
 jaabanoo kulḁo mo, gaḁoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo
 pinduḁo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamḁo oo gorko iwri, o
 waawataa waḁude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-ḁaa! Aan waajotoo min minen naa?
 Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, aḁa goonḁini Bii Nedḁo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goonḁina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaalḁoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goonḁini.

O sujidani ḁum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarḁe waddi kam e oo aḁuna, faa wumḅe njiya, yiyooḅe mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanooḅe ḁon 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wumḅe naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wumḅe, on luuttataano. Kaa no mbii-ḁon jooni oḁon njiya
 nii, luutti moodon keddiḁe.

10

Haala duroowo lobbo

¹ —Mido haalana on goonga: nedḁo fuu naatoowo hoggo baali mo
 naatiraali damal, kaḁum woni gujjo, kaḁum woni janoowo. ² Kaa
 naatiroowo damal oo, kaḁum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal
 oo udditinan mo, baali ḁii nana ḁaande makko. O noddira baali makko
 ḁii, hongu fuu innde mum, o yaltina ḁi. ⁴ Nde o yaltini ḁi fuu, o ardoto ḁi
 njokka e makko, sabi eḁi anndi ḁaande makko. ⁵ ḁi njokkataa kodo, ko
 jaasi ḁum fuu, ḁi ndogan mo sabi ḁi annditataa ḁaande hoḅḅe.

⁶ Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri ḁum.

No Iisaa wiiri kaḁum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adiiḅe kam
 warḁe 6ee fuu yo wuyḅe nii e yanooḅe, baali ḁii nanataa ḁaade maḅḅe.
⁹ Miin woni damal. Nedḁo fuu naatirḁo kam, hisan, naatan, yaltan, heḅan
 durḁude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin,
 mi wardii faa yimḅe nguura, 6e nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin
 woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum
 saabe baali mum. ¹² Kaa kasaḁo mo wanaa dunkee durngol, mo walaa
 ko wonani ḁum e dammuli ḁii, nde yii ḁannngiri fuu, yoppaḁi ḁi doḁa,
 ḁannngiri ndii nannga ko nanngata, keddiḁi ḁii caakoo. ¹³ Kasaḁo oo

dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoow sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kefu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaa6e mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoo6e pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wemmberere? Haalan min faa laa6a, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Gollleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo buri huunde fuu teddu. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoo6e cufi kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii 6e:

—Mi gollirii baawde Baabiraado gollleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii gollleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been 6e o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali gollleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee gollleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O so66itorii 6e.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde doo kasen, o fa66i ton. ⁴¹ Yim6e heew6e ngari e makko, mbii:

* **10:34** Jabuura 82.6

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heewbe ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kajum e banndiraa6e mum rew6e Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiiko gorko. ³ Banndiraa6e rew6e 6ee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gid6o maa mo korsin-daa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraa6e mum rew6e, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo fa66ude ton balde didi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaa6e makko:

—Mbifito-den Yahuudiya!

⁸ Taalibaa6e 6ee njaabii:

—Moobbo, 6ooyaa fey ko Yahuudiyankoo6e ndaari wardude ma kaaye, laato ton mbirfoto-daa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii 6e:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaa6e 6ee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kam6e 6e miilii haala doyngol o haali. ¹⁴ Iisaa la66inani 6e:

—Laajaru hedditaa! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaa6e wo66e 6ee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kajum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima 6uraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankoo6e heew6e ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, e6e koomta dum'en e maayde mijii6e gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddi cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-daa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannde immital, jalaande saktotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindoo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindoo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Midoo goondini aan woni AlmasiihuBii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijniiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hepii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddi do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijnam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooɓe wondooɓe e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankooɓe 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e maɓɓe wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa 6eydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, banndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggittii, wii:

—Baabiraado, midoo yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, midoo anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimɓe filiiɓe kam 6ee, yalla eɓe ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii 6e:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heewɓe e Yahuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama 6ee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaaɓe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooreeɓe yottinooɓe sadaka moofti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto maḅḅe biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii 6e:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimḅe fuu ḅuri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanen lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moofṭa ḅiḅḅe Laamdo saakiiḅe ḅee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, ḅe ndawridi faa ḅe mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa ḅootti saccude hakkunde Yahuudiyankooḅe. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaaḅe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankooḅe biyeteedo Paska oo ḅadike. Heewḅe e yimḅe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Eḅe tewta Iisaa. Eḅe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eḅe kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreḅe yottinooḅe sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngēe.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don ḅe ndefani mo jaamdu. Marta feccani ḅe, Laajaru yo gooto e jaamdoḅe e Iisaa ḅee. ³ Nden Mariyama ḅami feccitere liituru nebam laaḅudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji dam e koyde Iisaa, socciri de sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaḅe Iisaa ḅee, dum woni Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so dam nebam soottaaka buudi teemeḅe tati cardi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi maḅḅe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii dam jannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu.

No hooreḅe yottinooḅe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooḅe heewḅe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ḅe, yalla eḅe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreḅe yottinooḅe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooḅe heewḅe ana njoppa ḅe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewdo gardo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ḅami caḅe tamarooje, ḅe cakkitoyii mo. Eḅe kuljina, eḅe mbiya:

* **12:5** Buudi teemeḅe tati cardi ana mbaara e njoḅdi neddo hitaande.

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaḍo oo!†
 Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa hebi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi dīi mbiiri ḍum nii:
¹⁵ «Yimbe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaḍe makko 6ee paamaalino ko ḍum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, 6e miccitii ko mo sappananoo koo 6e ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanooḍo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddii ḍum iwde e yanaande ndee, kaḅum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum wadi so yimbe heewḅe njeḅi cakkitoyii mo sabi 6e nanii o wadii ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ḍen mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooḅe tawaaḅe hakkunde warḅe Urusaliima faa ndewa ley nalaade iidi ḍee. ²¹ Be 6attitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, 6e mbii ḍum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. 'Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii 6e:

—Wakkati mo Laamḍo hollata teddeengal Bii Nedḍo oo yottike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere alkama yooraaḅi aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Nedḍo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heḅan nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuyḍo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraaḍo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide ḍum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimbe darinoḅe ton 6ee nanunoo nden daande ndee, mbii ḍum riggaango kammu. Woḅḅe mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii 6e:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo ḍoo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimbe fuu warde e am.

³³ Tawi dīi haalaaḅi o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimbe 6ee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasihu yo duumotoḍo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Nedḍo oo toownee? Homo woni oo Bii Nedḍo?

³⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddi e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ḍo yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oḍon laatoo yimbe fooyre.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii be. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso ma66e dee fuu, wadaali so be ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawde Joomiraado?»

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite ma66e,

o helii hakkillaaji ma66e,

pati gite ma66e njiya,

pati hakkillaaji ma66e paama

sako be tuuba, so mi sellina be.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooree6e Yahuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, be kulii yaadirde pati be njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yim6e burani be teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. ⁴⁵ Neldo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre.

⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, karum woni nguurndam nduumidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yim6e makko, omo yidi be kaadi jilli. ² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jammaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o 6ami disawel, o fiili e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o fiilii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haafu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laafudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laafube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbotodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laaf6e.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde ma66e ndee, 6amti saaya muudum, joottii, wii 6e:

—On paamii ko ngafu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaad6». Ko mbiyat6n koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaad6, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngafu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngafu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaad6 mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi 6een 6e cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamduo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammbot6 kam.

²² Taalibaa6e 6ee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum.

²³ Gooto e taalibaa6e 6ee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo banng6 mum.

²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda 6ii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wafu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don 6ee faamaali ko Iisaa haalani mo koo.

²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi ma66e, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankoo6e e 6ettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on

* **13:18** Jabuura 41.10 † **13:32** Puddoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji 6urdi fuu 6ooyde dii.

nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaa6e am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jukkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jukkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam.

² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyananoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyananoyii on nokku, mi wartan kasen mi famta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurdam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado.

⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa 6ooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado?» ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata gollleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on goondinaali dum, ngoondiniron kam saabe gollleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kajum duu gollleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa ja66aade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo

e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So 6ooyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Namnde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kapum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jokkataa konngol am. Haala ka nanatan kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neddo kam oo. ²⁵ Dum kaalan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kapum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kapum woni peguwi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguwi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabu6e saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Nii6ee e am. So on jii6ii e am, miin duu mi jii6an e mon! Hono no cabal peguwi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jii6i e peguwi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jii6aali e am. ⁵ Miin woni peguwi, onon ngonni caba. Neddo fuu jii6udo e am, mi jii6ii e mum, rima duu faa heewa. On mbaawaa wafude fay huunde so on ngaldae e am. ⁶ Neddo fuu mo jii6aali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yooraa. Caba joorde dee mo6tete, tippee ley yiite, de ku66a. ⁷ So on jii6ii e am, waaju am jii6ii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keban. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaa6e am, nden yim6e njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Nii6ee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jii6an e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jii6u-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jii6a e mon, seyo mon hi66a. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yi66e mum. ¹⁴ Onon ngonni yi66e am, so on ngollii ko njamir-mi on koo.

¹⁵ Mi wiyataa on maccuḅe kasen sabi maccuḅo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yiḅḅe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cuḅii kam, miin suḅii on so yamiri on njahon ndimoyon ḅiḅḅe, ḅiḅḅe mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaaḅe mum fuu

¹⁸—So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooḅe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooḅe. Mi suḅike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccuḅo ḅurataa kalfaado mum.» So ḅe torrii kam, ḅe torran on, onon duu. So ḅe njokkii konngol am, ḅe njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi ḅe anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki ḅe, ḅe ninjataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike ḅe, ḅe ngalanaa luutti maḅḅe dii ujuuru fuu. ²³ Nedo fuu bajudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii gollleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso maḅḅe, ḅe ninjataakeno. Kaa jooni ḅe njii di fuu, eḅe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maḅḅe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kajum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi odon ngondi e am gila puddoode.

16

¹—Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi ḅe anndaa Baabiraado oo, ḅe anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, odon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am ḅuri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o ninjan aduna oo banngalluutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi ḅe ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o ḅaman ko njey-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o heḅi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶—So ḅooyii seeda, on njiyataa kam, so ḅooyii seeda kasen, njiyon kam.

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

17 Yoga e taalibaaḅe makko ḅee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so ḅooyii seeda, on njiyataa kam e so ḅooyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

18 Be mbii:

—«So ḅooyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

19 Nde Iisaa anndunoo eḅe njidi lamndaade dum ndee, wii ḅe:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So ḅooyii seeda on njiyataa kam, so ḅooyii seeda kasen, njiyon kam.»²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunḅan, kaa sunu mon waylitoto seyo.²¹ So debbo ana ḅaywa, mo sunḅan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla ḅatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodḅo.²² Onon duu hono non cunḅir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon.²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko ḅaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am.²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko ḅaagori-don saabe am. Naagee, on keḅan, yalla seyo mon ana hiḅḅa.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaḅa.²⁶ Nannde nden on ḅaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido ḅaaganoo on Baabiraado,²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi.²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido ḅala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaaḅe makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laaḅi, walaa fuu ko kippu-daa hen.³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii ḅe:

—Jooni, on ngoondinii naa?³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am.³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaaḅe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggiti kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine.² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka ḅeen ḅe ndokku-daa mo ḅee fuu nguurndam nduumiidam.³ Nguurndam nduumiidam woni ḅe annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, ḅe annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo.⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo.⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimḅe ḅe ndokku-daa kam e aduna oo ḅee, mi ḅannginanii dum'en innde maa. Aan jey ḅe, a hokkii kam ḅe, eḅe njokki konngol maa.⁷ Jooni

kaa, 6e anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii 6e haalaaji di kaalan-daa kam dii, 6e njaabii di. Be keBii tayoral to maada iwru-mi, 6e ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe ma66e. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoro saabe 6e ndokku-daa kam 6ee, sabi aan jey 6e. ¹⁰ Be nje-y-mi fuu, aan jey, 6e nje-y-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma66e. ¹¹ Kam6e, 6e keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir 6e baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla e6e laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma66e ley aduna oo ndee, mi reenirii 6e baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma66e. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hi66a e ma66e. ¹⁴ Mi yottinii 6e konngol maa. Aduna oo wajii 6e, sabi 6e njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa 6e e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa 6e e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir 6e goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi 6e e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe ma66e, yalla kam6e duu e6e laatoo senniraa6e goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoro duu saabe 6een goondinir6e kam waajuuji ma66e, ²¹ yalla 6e fuu e6e laatoo gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kam6e duu e6e laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadani 6e teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla e6e laatoo gooto, hono no laatori-den gooto nii. ²³ Miin mido e ma66e, aan ada e am, yalla ngootummaaku ma66e ana hi66a, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi 6e hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi 6e ndokku-daa kam 6ee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla e6e njiya teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado poocciidoo, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, 6ee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii 6e ko ngon-daa, mi beydan anndinde 6e, yalla jilli njid-daa kam dii ana tawee e ma66e, miin duu mi tawee e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaabe mum ootoo banne callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jambotoodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaabe mum ana mo66totonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloo6e iwru6e to hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, e6e njogii cunkume ku66ooje e lampaaaji e ka6orde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkiti 6e, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii 6e:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotoodo mo oo duu ana dardii e ma66e. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, 6e njaari cagga-caggarde 6e caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii 6e kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e 6e ndokku-daa kam 6ee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru naamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoobe hooree6e Yahuudiyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum. ¹³ Be na6i mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawranno hooree6e Yahuudiyankoo6e dabare, wii: ko 6uri moyyude e yim6e lejol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana andondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o he6i naaddude e Iisaa galle mawdo hooree6e yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaa6e gorke oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloo6e e doomoo6e ku66iino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e ma66e ana yuwloo.

No maw6e diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaa6e mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi 6annginani aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankoo6e fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda 6een hettindii6e kam. Kam6e kaa, e6e anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoo6e 6ee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo ha66ii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa 6e mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaa6e makko 6ee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanoo6e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledd6e too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, 6e itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, 6e na6i mo to hu6eere goforneer oo. Na6u6e mo 6ee naataali hu6eere ndee, sabi so 6e naatii nde, 6e coban, 6e naamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi 6e sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii 6e:

—Na6ee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankoo6e 6ee njaabii:

—Min ndunanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wo66e narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lepol maa e hooree6e yottinoo6e sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, golloo6e am kabotono pati mi naata juude hooree6e Yahuudiyankoo6e. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankoo6e 6ee to sella too, o wii 6e:

—Mi hebaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

⁴⁰ Be fuu 6e ngulli, 6e mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en 6ee caji tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, 6oorni mo burmusuure wodeere.*

³ Be 6attitii mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

E6e piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankoo6e 6ee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi he6aali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana 6oornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii 6e:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooree6e yottinoo6e sadaka e doomoo6e 6ee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii 6e:

—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi he6aali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum 6eydii. ⁹ O naatti hu6eere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo bur maa jirinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankoo6e ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gido kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata). ¹⁴ Nden yo pannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankoo6e:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.

¹⁶ Nden o hokki 6e Iisaa faa 6e tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii 6e nanngi Iisaa, 6e nabi dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don 6e tontidi mo e didon wo66e: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOO6E. O yamiri ngal

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankooɓe heewɓe njanngii binndi ɗii sabi ɗo Iisaa tontaa ɗoo wodɗaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkooɓe e yunaninkooɓe e romankooɓe. ²¹ Nden hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooɓe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooɓe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en ɓee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pece nay. Homo fuu ɓami feccere mum. ʼBe ɓami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en ɓee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keɓoowo ka.

Dum wadii, yalla ko sappaa e Binndi ɗii koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,

ɓe ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en ɓee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banng'e leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsuɗo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, ɓiya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo naɓi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal ɗum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi ɗomɗii!‡

²⁹ Mbulku keewɗo biineegiri ana wonnoo ɗon. ʼBe cuuwi liccere e biineegiri oo, ɓe kaɓɓi e loocol hisopiyaawol, ɓe cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa ɓuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o ɗali aduna. ³¹ Nden yo jannnde lanndinal iidi. Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaɓe ɓee ana kelee, ɓeen ɓamtee, pati terde ɗee keddo e ledde ɗee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en ɓee ngari, keli korre worɓe ɗiɗon tontidanooɓe e Iisaa ɓee. ³³ Kaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndee, ɓe tawi mo maayii. Dum saabii ɓe kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en ɓee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. ʼDon yiiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Nedɗo ceettiɗo ɗum oo yii ɗum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldɗo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, oɗon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo ɓe njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadɗiraa e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatyanke ndaardi Pilaatu yalla omo ɓamta tew Iisaa oo. Pilaatu jaɓani mo. O ɓamti oon. Tawi Yuusufu

† 19:24 Jabuura 22.19 ‡ 19:28 Jabuura 22.16 § 19:36 Pergu 12.46; Jabuura 34.21 * 19:37 Jakariyaa 12.10

oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooreeፎe Yahuudiyankooፎe. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillandiri uurdiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankooፎe mboowiri wafude fade mum'en irde maaydo nii. ⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooፎe, tawi yanaande ndee ana 6adii, dum wadi so 6e ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ E6e ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kapum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kapum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaaፎe didon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon 6e kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to 6e ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaፎe am, mbiyaa 6e mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaፎe 6ee kumpa, wii 6e:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani 6e ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa banngirani taalibaaፎe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaa6e Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do 6e kawriti doo, saabe kulol hooree6e Yahu-udiyankoo6e. Nden Iisaa wari darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndee, o holli 6e nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaa6e 6ee ceyii nde njii Joomiraa6o oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii 6e kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraa6o neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e ma66e, o wii:

—Nja66ee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa 6anngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon 6ee, walaano don nde Iisaa 6anngunoo hakkunde ma66e ndee. ²⁵ Taalibaa6e 6ee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii 6e:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaa6e 6ee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e ma66e. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa 6anngi, darii hakkunde ma66e, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraa6o am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been 6e njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaa6e mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon ke6ira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa 6anngirani taalibaa6e mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa 6annganii taalibaa6e mum 6ee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo 6anngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e 6ee e taalibaa6e didon wo66e, 6e fuu e6e tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii 6e:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e ke6aali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii 6e:

—Sukaa6e, odon jogii ko jaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on keban.

Non 6e tippii ngol. Be kebi liddi faa 6e ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaa6e heddi6e 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngodдораааки danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenjini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii 6e:

—Ngaree, jaamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e. ¹⁴ Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa 6anngani taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, a 6uraa 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a 6oornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo 6oorne de, na6e to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kam woni naayinoodo e Iisaa nde 6e kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotoodo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinbe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmoode dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo njabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suborii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o bannginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddo Urusaliima, 6e kattoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on ke6an baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kapum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o njabbinaa. Be tiggatii, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggatii kammu oo tawi omo njabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneeje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

—Galilinkoobe, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so njabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo njabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfittii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e njabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moo6taade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraabe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wob6e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ —Sakiraa6e, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o he6ii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so 6e inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, worbe yogaabe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o bamtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kaɗum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, 6e mbii:

—Joomiraado, aan annudoo berde yimbe fuu, fammin min mo cu6i-daa e 6ee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudoo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa ma66e. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o 6ee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa 6ee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do 6e njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani 6e. De peccii, de pawii e gooto ma66e fuu. ⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puɗɗi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri 6e 6e kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankoo6e hul6e Laamdo iwoo6e e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, 6e kaaynaa, 6e mbiyondiri:

—Bee haalo6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodii6e Mesopotamiya, kaɗum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankoo6e kaɗum e naatu6e e diina Yahuudiyankoo6e. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana e6e kaala e demde meeden gollleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu 6e mbemmbaa, 6e cikkitii, 6e mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wo66e ana njaayra goondinbe 6ee, ana mbiya:

—Be haar6e doro so e6e cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o 6ee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankoo6e e onon joodii6e Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yimbe nganaa sigir6e hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo jawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley palaade cakitotoode dee

mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e
kaaliran hono no annabaa6e nii,

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

- jokolbe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
 nayebe moodon koydinte.
- 18 Fay golloobe am worbe e golloobe am rewbe,
 mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
 be kaaltan konngol ngol loow-mi e ma6be ngol.
- 19 Mi wadan kaayde dow kammu,
 mi wadan taagumansaaqi dow leydi,
 di laatoo yiyam e yiite e cuurki.
- 20 Fade jannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
 naange ni6ban,
 lewru wojjan hono no yiyam nii.
- 21 Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*
- 22 Piyeer wii kasen:
 —Israa'iilankoo6e, kettinee dii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo
 neddo mo Laamdo subanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum
 wadude kaayde e taagumansaaqi hakkunde mon, no onon e ko'e mon
 anndir-don nii. ²³ On ngadii oon neddo e juude bonbe, on tontii mo e
 leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila
 arannde nii. ²⁴ Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde,
 sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. ²⁵ Sabi Daawuuda ana
 haala haala makko nde wii:
 «Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,
 sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.
- 26 Saabe majjum bernde am seyii,
 demngal am jaarii
 faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,
- 27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,
 a accataa Ceniido maa oo jola.
- 28 A anndinii kam laawi nguurndam,
 mido seyii sabi ada wondi e am.»†
- 29 Piyeer jokinii hen:
 —Sakiraabe, mido haalana on ko laa6i haala njaati meeden Daawuuda:
 o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa
 hannde. ³⁰ O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e
 taaniraabe makko joottoto e bimmbeere makko laamu. ³¹ O adii o
 yii o haali haala immitagol Almasiihu, kajum yonki muudum accaaka
 hakkunde maay6e, terde muudum jolaali. ³² Oo woni Iisaa mo Laamdo
 immintini, min fuu miden ceedii. ³³ Laamdo toowni mo, heedini mo
 jaamo muudum, mo hebi e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo
 en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. ³⁴ Sabi
 Daawuuda meedaali jabbude dow kammu, kaa wii:
 «Joomiraado wii Joomam:
 Jooda jaamo am,
³⁵ faa mi wada nja6baa way6e maa.»‡
- ³⁶ Yo suudu baaba Israa'ila fuu tayor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e
 leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adii6e goondinde

* 2:21 Yo'ila 3.1-5 † 2:28 Jabuura 16.8-11 ‡ 2:35 Jabuura 110.1

³⁷ Nde 6e nannoo kaa haala ndee, 6e tayi sanne, 6e mbii Piyeer e nelaabe heddiibe 6ee:

—Sakiraa6e, kodum min ngadata?

³⁸ Piyeer jaabii 6e, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon ke6a yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e bi66e moodon e woddu6e fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike 6e haalaaji goddi keewdi, ana waajoo 6e, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Ja6ube haala makko 6ee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondin6e ngal.

⁴² E6e njokki waaju nelaabe 6ee, e6e nanngondiri e deental ma66e ngal, e6e taya buuru, § kasen e6e ngadida duwaawuuji. ⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe 6ee kanum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi. ⁴⁴ Goondin6e 6ee fuu yo daande wootere, 6e ngadi fii ma66e fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele ma66e, 6e ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu 6e kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e laatii daande wootere, e6e taya buuru, e6e jaamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi 6e. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujoo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujoo pindudo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naatoobe Suudu Dewal Mawndu 6ee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi 6e, sabi omo miilii he6ude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e 6ee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wembere nanngi 6e sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e 6ee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e 6ee:

—Israa'ilankoo6e, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraa6e meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu,

fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocciido oo, on ndaartii yoppitaneede bardo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden cediidum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo annu-don oo, ko mo goondini lisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraafe, hono ko onon e hooreefe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaafe muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatijji ceyniidi, nelda on lisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsii oon heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaafe seniifee bee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njaalon huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddoo fuu mo jabanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaafe jokkuufe e muudum, fe fuu efe kaalannoo haala dee jalaafe. ²⁵ Onon ngonni ronoofe annabaafe bee, onon ngonni ronoofe aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraafe men bee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu kebirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiife

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimfe bee ndee, yottinoofe sadaka e mawdo hayboofe Suudu Dewal Mawndu oo, kajum e Saduki'en ngari e ma66e. ² Efe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimfe bee haala immital maayfe, ko fe mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi been, fe uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heewfe e nanfe waaju oo bee ngoondini, faa fe laatii ko foti ujunaaji jay gorko.

⁵ Janngo muudum, hooreefe ma66e e mawfe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreefe yottinoofe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, fe lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo fe celliniri bonnguujoo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii fe:

—Hooreefe e mawfe, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujoo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankoofe bee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kajum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoofe tippiti-don,

laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puudooode 12.3 * 4:11 Jabuura 118.22

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiibe bee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi ebe anndi been njannginaaka, 6e baadiyankoo6e. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, e6e ndawrida, ¹⁶ e6e mbiya:

—Kodum ngadaten bee doo wor6e didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe 6ee.

¹⁸ Nden 6e nodditi been kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla downtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaali been kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e ke6aali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yimbe 6ee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duu6i muudum ana 6uri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde been nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:

«Ko saabanii lepi jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e aduna ndarii,
ardii6e mo6tondiri faa ka6a

e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'ilankoo6e e lepi goddi faa ka6a e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-daa oo, ²⁸ yalla e6e ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi ma66e dii, ndokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ 6anngin baawde maa, sellin jaw6e, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde 6e tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do 6e kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu 6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko 6e njogii fuu foroba, fay gooto e ma66e wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe 6ee ceertortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e ma66e 6e fuu. ³⁴ Fay gooto e ma66e hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe 6ee. Nden homo e ma66e fuu hokkee ko hasindini e muudum.

† 4:26 Jabuura 2.1-2

³⁶ Iwdo e lejol Lewi[†] biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe bee coowirannoo Barnabas (dum woni bii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana jeginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe bee.

5

No Ananiyas e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O nabi ko heddi koo, o hokki nelaabe bee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e bernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum bee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muju, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo bannge jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e ma6be. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga ma6be. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e ma6be. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurdam kesam dii fuu.

[†] 4:36 Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

²¹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddii waalde Saahii6e e maw6e Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaa6e 6ee ittooyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoo6e 6ee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfittii, 6e kaaltani waalde Saahii6e 6ee, 6e mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoo6e 6ee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoo6e Suudu Dewal Mawndu oo e hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemmbaa ko dum foti laataade.

²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

—Wor6e 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yim6e!

²⁶ Nden, mawdo doomoo6e oo yaadi e doomoo6e, ngartiri nelaa6e 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi e6e kula pati yim6e mbedoo 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartiri been ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaa6e 6ee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yim6e nii. ³⁰ Laamdo njaatiraa6e meeden wuurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bannge muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana ke6a yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtanii6e dum.

³³ Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, janninoowo Sariya Muusaa, tedduo e yim6e fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii6e 6ee, yamiri nelaa6e 6ee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yim6e e ko anniya-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yim6e teemedede nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yim6e heew6e njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yim6e, celon e ma66e. Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaa6e 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahii6e 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyini 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e keraali e waajaade e jannginginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worbe njeddon cubiraa faa mballa nelaabe bee

¹ E deen balde, tawi taalibaa6e 6ee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoo6e haalo6e yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankoo6e haalo6e ibaraninkoore, sabi rew6e mum'en talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee njakkantaake hiraande so yim6e fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon 6ee noddi jamaa goondin6e oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinoo jakkaade hiraande, sellantaa min. ³ Sakiraa6e, cu6ee hakkunde moodon wor6e njeddon andiraa6e gikku lobbo, heew6e Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondin6e 6ee fuu. Nden 6e cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kaɗum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoo6e oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe 6ee. Been pawu juude muudum'en e dow ma66e, nduwani 6e.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaa6e ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heew6e ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaɗi mawdi hakkunde yim6e. ⁹ Kaa won yoga e jeyaa6e e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaa6e, kaɗum e iw6e Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa 6e ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden 6e kaaldi e yim6e yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e njirkitiri jamaa oo e maw6e 6ee e dunkee'en Sariya 6ee. Nden, 6e nanngi Eciyen, 6e na6i dum to waalde Saahiibe too, ¹³ 6e ngaddi seedee'en penee6e, ana mbiya:

—Oo gorko ɗoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o ɗoottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaɗi di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahiibe joodiibe ton 6ee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo teddudo oo ɓannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taabannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e iwdi makko,

* 7:3 Puddoode 12.1

fay so taweede o walaa biɗɗo tafon. ⁶ Annii ko Laamɗo wii: «Iwɗi maa feran joodoyoo leydi janannɗi, maree, torree duuɓi teemedɗe nay. ⁷ Kaa lejɗol marnɗol ɓe ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, ɓe njaltan, ɓe ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamɗo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima heɓi Isiyaaka, taadi dum nde heɓunoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri ɓiɓɓe muudum sappo e diɗon, laatiiɓe njaatiraaɓe lepi sappo e diɗi ɓee.

⁹ Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamɗo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraaɓe meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraaɓe meeden. Be ngarti, ɓe njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muudum ɓee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreji muudum fuu, ɓe capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraaɓe meeden ɓee. ¹⁶ Be naɗtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e ɓiɓɓe Hamor to Sikem too kaalisi cardi.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamɗo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo yottaade ndee, Ibaraninkooɓe keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejɗol meeden, torri njaatiraaɓe meeden faa tilsini ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɗaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocci mo, jogorii mo ɓiyum. ²² Hono non Muusaa jannngiri annde Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraaɓe muudum ɓiɓɓe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana tooɗa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neddo makko oo tooɗa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamɗo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e diɗon maɓɓe ana kaɓa. O yidi rewrintinde ɓe, o wii: «Giɗiraaɓe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non tooɗudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen? ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-ɗaa Misiranke oo keeyen nii?»‡ ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heɓi ton ɓiɓɓe worɓe diɗon.

³⁰ Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capande nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metangal wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende bannge waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo ɓattitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamɗo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɗɗa, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-ɗaa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimɓe am ɓee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii

† 7:7 Puɗɗooɗe 15.13-14 ‡ 7:28 Pergu 2.11-14

boytaali ma66e, mi jippiima faa mi tonngita 6e. Joonin, war mi nele Misira.»§

³⁵ Muusaa mo 6e calanii so 6e mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa carooow?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika 6anngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini 6e, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido 6i66e Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraa6e meeden nde 6e moobtinoo ley ladde jeereende ndee, kanko he6i konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraa6e meeden njabaali dwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji ma66e mbirfii Misira, ⁴⁰ 6e mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»* ⁴¹ E ley deen jalaa6e 6e tafi tooru suuriindu suura gahel, 6e ngadani ndu sadaka, 6e ceyorii golle juude ma66e. ⁴² Laamdo duurtii 6e, yoppiri 6e rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,

on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukkuu tooru Moloko,

kanum e hoodere tooru moodon Refan,

nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,

faa na6e-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraa6e meeden 6ee ana njoginoo hukkuu seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukkuu moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraa6e meeden ndoni hukkuu oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwaa ardii 6e, 6e naanni mo leydi ndi 6e teeti leji di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda he6ii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O he6aali. ⁴⁷ Suleymaana, kanum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yim6e ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,

leydi yo njaa6irdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?

E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidu6e ko'e, yoor6e berde, pahinkinii6e, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraa6e moodon 6ee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraa6e moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Poocitiido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so

mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon hebu6e Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum 6ee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahii6e 6ee nannoo dii haalaaji ndee, 6e tikki faa 6e ndarii e6e njattanoo mo e6e picca pefeeli. ⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggittii kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii jaamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana uddittii, Bii Neddo ana darii jaamo Laamdo!

⁵⁷ Be fuu 6e ngulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e ndiirani mo, ⁵⁸ 6e njaltini mo ngalluure ndee, 6e mbedii mo kaaye. Seedee'en 6ee 6oortii saayaaji muudum'en, njoyyini banngge koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ E6e mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, ja66a yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta 6e e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarrii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondin6e to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Wor6e hul6e Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondin6e ngal. Omo naata cuudi, o nangga wor6e e rew6e, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoo6e 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaabe heew6e, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguu6e heew6e e layoo6e cellii. ⁸ Dum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoo6e sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, wor6e e rew6e fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kajum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe won6e Urusaliima 6ee nani Samariyankoo6e ngoondinii konngol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwani 6e yalla e6e ke6a Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e ma66e tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow ma66e so 6e kefi Ruuhu Ceniido.

18 Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow ma66e ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi 6ernde maa fooccitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, jaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a baleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru baleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembaal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njannataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa njabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee:

«O na6iraa hono no mbaalu kirsoyteeo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo dum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leydinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Midoo ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa goddo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ E6e njokki laawol ma66e ngol faa 6e njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko hadata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu 6e njippii, 6e ndegii e ndiyam dam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde 6e yeentunoo ndiyam dam ndee,

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goondiniri 6ernde laa6unde, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamdo.

Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddii e gidoraade taalibaa6e Joomiraado 6ee waran 6e. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordiYahuudiyankoo6e gondi Damas, yalla so o tawii ton yim6e jokku6e laawol Iisaa, wor6e naa rew6e, o nannga dum'en, o ha66a, o na6a Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o 6adii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamdo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-daa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-daa wadude.

⁷ Wor6e wondube e makko 6ee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, 6e mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o jaamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddii dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yim6e heew6e haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa won6e Urusaliima 6ee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooree6e yottinoobe sadaka, faa o ha66a noddoo6e inde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cu6ii-mi faa anndina yim6e inde am. O waajoo dum lepi e kaanankoo6e, kapum e 6i66e Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torrree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no ko66aaje nii ho66itii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaa6e won6e Damas 6ee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hejii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kaḥum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonooፎe mo 6ee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannooፎo goondinፎe Iisaa wonፎe ley Urusaliima 6ee naa? Wanaa faa o haፆፆa goondinፎe o naፆa ፈum'en to hooreeፎe yottinooፎe sadaka waddi mo ፈoo naa?

²² Ana 6ooya fuu Sool ana beydoroፎo soobee e ley waaju mum oo, faa ፈum wemmbi Yahuudiyankooፎe wonፎe Damas 6ee fuu, o laፆፆinani 6e Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njeፆi, ngarti, Yahuudiyankooፎe ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare maፆፆe oo. Jemma e ፆalooma eፆe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla eፆe keፆa no 6e mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaaፆe makko 6ami mo, ngatti mo e sagiire, kaፆፆi hen 6oggol, najwtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaaፆe wonፎe Urusaliima keፆiri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaaፆe Iisaa 6ee, kaa 6e fuu eፆe kula mo, 6e koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas naፆi mo to nelaabe 6ee too, haalani ፈum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal ፈum, Sool wondi e maፆፆe, ana naata ana yalta ley galleeji maፆፆe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankooፎe haalannooፆe yunaninkooፆe 6ee, omo yeddondira e maፆፆe, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondinፎe ngal annditinnoo ፈum ndee, naፆi Sool Kaysariya. Caggal ፈum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondinፎe ngal heፆiri jam ley Yahuudiya e Galili, kaḥum e Samariya fuu. Ngali ፆiፆi, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe wonፎe Lidda 6ee duu. ³³ O tawi ton gorko ፆawdo mo terፈe muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duuፆi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Wonፎe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkooፆe, maanaa mum yo lewla. Omo golla gollleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o ፆawi, o maayi, o lootaa, o llnaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaaፆe 6ee nani Piyeer ana ton, neli worፎe ፈidon ndaarda mo o yottoo ፈum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e maፆፆe. Nde yottinoo ndee, 6e ፆabbini ፈum dow sooro too. Rewፎe talka'en 6e worፎe mum'en maayi 6ee fuu 6attii ፈum ndarii ana mboya, ana kolla ፈum forgooji e dollokaaji ፈi Dorkas ፆo'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yimፆe 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal ፈum, yeecitii e maaydo oo, wii: —Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal ፈum, o noddi seniibe 6ee e rewፎe talka'en 6ee, o holli ፈum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe

fuu, heewbe ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle jomboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu be hulbe Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni worbe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jomboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi gollo6e makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaa6o e howruube makko. ⁸ O haalani be ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli be Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde worbe taton 6ee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer njabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde be moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cob6uli muudum nay fuu kab6aa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e njaarooji, kapum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee njabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe be Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, be ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddi miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitaaki, sabi miin neli be.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe 6ee:

—Midu nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lepol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddii sakiraa6e muudum e yi66e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelandon kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddirdon kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jomboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lejol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuu6ungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yim6e loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoo6e e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jannde tatabere, 6anngingtini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o 6annгани. O 6annганii seedee'en 6e Laamdo adii subaade 6ee, minen jaamdu6e e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko 6ee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuur6e e maay6e. ⁴³ Annabaa6e fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu he6an yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoo6e 6ee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankeoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer 6ee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yim6e 6e nganaa Yahuudiyankeoo6e nii. ⁴⁶ Sabi e6e nanannoo 6een yim6e ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yim6e 6ee ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude 6e looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fa66ana 6e balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe 6ee e sakiraa6e wonnoo6e Yahuudiya 6ee nani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ke6ii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer njabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol 6ee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yim6e 6e taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani 6e ko wadi koo gila e puddoo6e faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykittii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e njaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu njabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraa6e njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoo6o suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arannde nii. ¹⁶ Nden, miccittii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyinii, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Laamdo tuubinii yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakii6e saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoo6e Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yim6e heew6e ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinnoo 6e tabita e Joomiraado bernde laa6unde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe wonbe ton bee hitaande hi6bere, 6e njannгинii yim6e heew6e. Taalibaa6e wonbe Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yim6e Iisaa.

²⁷ E deen balde, yim6e loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e wonbe Yahuudiya 6ee paaboroo. ³⁰ Be ngadi dum, 6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude maw6e deental ton.

12

No goondinbe torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fudfi torrude yoga e deental goondinbe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yim6e nayon. O anniyike na6ude dum yeeso yim6e fuu, so iidi Paska oo ya66ike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinbe ngal noottaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo na6ude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha66iraa calali didi. Hayboo6e damal kasu oo 6ee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heɓa law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, 6oorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be 6ettii kayboowo arano oo, kapum e dida6o oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoo6e njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yim6e heew6e moobotonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duufi 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duufi 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde be udditinnoo so be njii mo ndee, be kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani be junngo yalla ebe ndeyyinoo, o jantanii be no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kajum e sakiraaabe wobbe bee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en bee ana lamndondira hoto Piyeer woni, be mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboo6e bee no laatii, yamiri be mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, be ke6i hakkille muudum, be jaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti ma66e oo yottii, Hirudus boornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e ma66e. ²² Yim6e bee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, be mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ana e ley deental goondin6e gonngal Antiyokiya ngal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kajum e Sool. ² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii be:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow been, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo6e. E6e ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaaroo6o yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e nji6du, gajo ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni

jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbumbaalu, de ni66i, omo wumbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadube e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e ma66e, wirfitii Urusaliima. ¹⁴ Be ya66ii Perge, 6e ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaabe, hooree6e waajordu nduu bee neli e ma66e, mbii:

—Sakiraa6e, so won ko mbaajoto-don yim6e 6ee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wob6e, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oo subiiima njaatiraa6e meeden, teddini lepol ma66e nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri 6e ton baawde muudum. ¹⁸ O mujanii* 6e ko foti duubi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii lepi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duubi teemed e nay e capande joy. Caggal dum, o hokki 6e saroo6e faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, 6e jaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawul gii Kis iwdo e lepol Benjamin. Oon laamii 6e duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda gii Yessa gorko buubinoowo 6ernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lepol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timmintaa golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude 6oggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraa6e, onon iwdi Ibarahiima e 6een hul6e Laamdo won6e hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi won6e Urusaliima 6ee e hooree6e muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu 6e paamaali haalaaji annabaabe janngetenoodi palaande fowteteende fuu dii. Kaa 6e njottinii diin haalaaji nde 6e carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede 6e kebaali feloore fay wootere nde 6e pelira mo yalla omo maaya, 6e ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde 6e ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hi66i ndee, 6e njippini mo leggal bardugal ngal, 6e ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o bannngani wondunoo6e e makko 6ee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoo6e mo yeeso yim6e jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraa6e meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hi66inanii en dum, enen gi66e ma66e, nde wuurtinoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura dida6ol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maay6e e waasugol makko nolde, nii Laamdo wii:

* 13:18 Won binndande biideo jammirii 6e. † 13:33 Jabuura 2.7

«Mi tabintinan on podooje ceniide de mbontataa,

de podannoo-mi Daawuuda dee.»[‡]

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.»[§]

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o moobtidaa e njaatiraafe makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo jolaali. ³⁸ Sakiraafe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo poocitiido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum poocitiido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaafe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynuŋe,

yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»^{*}

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi 6e yo 6e ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju ma66e oo.

⁴³ Caggal moobtagol ngol, Yahuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina ma66e njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e ma66e ana mbaajoo 6e yo 6e piibu e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moobtii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankoo6e 6ee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, ebe njedda ko Pool waajotoo koo, ebe njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri 6e cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo leji dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»[†]

⁴⁸ Nde yim6e leji goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam 6ee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankoo6e 6ee loofi rew6e rewo6e Laamdo saahi6e, kajum e maw6e ngalluure ndee 6ee. Be ndoo6i torra dow Pool e Barnabas, 6e njaltini dum'en leydi ma66e. ⁵¹ Been duu pidfi e ma66e colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaafe 6ee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankoo6e. Ebe mbaajoo faa Yahuudiyankoo6e e yim6e leji goddi heew6e ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankoo6e salii6e goondinde 6ee loofi leji goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaana sakiraafe 6ee. ³ Dum e taweede hadaali 6e 6ooyde ton, ebe pawii jikke ma66e e Joomiraado, ebe mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo 6e baawde wadude taagumansaaaji e kaayde

dogooge e juude ma66e. ⁴Yim6e ngeenndi ndii 6ee peccii: yoga heedani Yahuudiyankoo6e 6ee, yoga heedani nelaabe 6ee.

⁵Yim6e lepi goddi e Yahuudiyankoo6e e ardiibe muudum'en anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶Nde 6e maatunoo dum ndee, 6e ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷e6e mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹Nde yim6e 6ee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoo6e, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yim6e, njippiima e meeden!

¹²Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³Galle do Jewus rewete ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yim6e 6ee. ¹⁴Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kejanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ana mbiya:

—Wor6e, kodum ngadatoo doo? Minen duu min yim6e hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii lepi dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on to6o kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸Ko 6e mbaajii koo fuu, semmbe 6e kadiri jamaa oo hokkude 6e sadaka.

¹⁹Caggal dum, Yahuudiyankoo6e iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be ke6i hakkillaaji yim6e 6ee, 6een mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰Kaa nde taalibaa6e 6ee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, 6e ke6i taalibaa6e faa keewi. Caggal muudum, 6e mbirfitee Listara e Ikoniya, kanum e Antiyokiya. ²²E6e cuusina yonkiiji taalibaa6e, e6e mbaajoo dum'en yo niibu e goondinal, e6e mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

²³E ley deente goondin6e dee fuu, 6e cubanii dum'en hooree6e. Caggal dum, 6e koori, 6e nduwii, 6e kalfini dum'en Joomiraado mo 6e ngoondini oo.

²⁴Nde 6e ceekunoo Pisidiya ndee, 6e ngari Pamfiliya. ²⁵Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, 6e njippoyii Attaliya. ²⁶Ton 6e naati laana geeci, 6e mbirfitee Antiyokiya do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla golle mo 6e tilii jooni oo.

* **14:12** E ley diina Yunaninkoo6e Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

²⁷Nde 6e njottinoo ndee, 6e moobti deental goondin6e ngal, 6e kaalani ngal ko Laamdo wadidi e ma66e fuu, no o udditirani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e damal goondinal. ²⁸Be ngondi don e taalibaa6e 6ee faa 6ooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹Yim6e yogaa6e iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina saki-
raa6e 6ee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

²Pool e Barnabas poodondiri e ma66e, nduddi e ma66e faa naawi. Dum wadi so 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yim6e wob6e faa Urusaliima, faade e nelaabe 6ee e hooree6e 6ee, saabe haala kaa. ³Dum saabii so deental goondin6e ngal neli 6e. Be ceeki Finikiya e Samariya, e6e kaalana dum'en haala tuubugol yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Dum laatanii sakiraa6e 6ee fuu seyo manngo. ⁴Nde 6e njottinoo Urusali-
ima ndee, deental goondin6e ngal e nelaabe 6ee e hooree6e 6ee nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani 6e fuu.

⁵Kaa yoga e goondin6e jeyaa6e e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Wajjibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶Nelaabe 6ee e maw6e 6ee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷Caggal haali-
haalti keewdo, Piyeer immii, wii 6e:

—Sakiraa6e, odon anndi Laamdo subike kam e ley moodon gila ko 6ooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, yalla e6e nana 6e ngoondina. ⁸Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii 6e, nde hokki 6e Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹Walaa fuu ko o seendiri en e ma66e, nde wonnoo o la66inirii berde ma66e goondinal. ¹⁰Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaa6e 6ee donngal, ngal enen e maamiraa6e meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹E moyyere Joomiraado men lisa ngoondinir-
den so kisu-den, hono non kam6e duu.

¹²Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaji e kaayde hakkunde leji goddi.

¹³Caggal 6e ndeyyinike, Yaakuuba ja66itii, wii:

—Sakiraa6e, kettinane kam! ¹⁴Simon humpitii en no Laamdo suborii gila e puddoodo yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, faa wada dum'en yim6e muudum. ¹⁵Dum hawri e haalaaji annabaa6e dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶«Joomiraado wii:

Caggal dum, mi warrantan,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,

mi reentinan taye tuufeeje dee,

mi darna ndu kasen,

¹⁷yalla yim6e heddiibe 6ee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji di innde am noddaa e muudum'en dii.

Joomiraado tabintindo deen kulle

¹⁸anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*

¹⁹Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yim6e leji goddi tuubu6e so ngarti e Laamdo 6ee. ²⁰Kaa ko haani hen, nelen e ma66e

* 15:18 Amos 9.11-12

6e nantoo e ko tooruuji coʼini e jeenu e ʼaamde jiibe e ʼaamde yiiyam.
²¹ Gila e jamaanuuji ʼooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, eʼe njangga mo ʼjalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe ʼe nganaa Yahuudiyankoobe

²² Dum wadi so nelaabe ʼee kaʼum e hooreeʼe ʼee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuʼoo worʼe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, ʼe tawta Pool e Barnabas. ʼBe cuʼii hooreeʼe didon ley sakiraaʼe ʼee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kaʼum e Silas. ²³ ʼBe ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraaʼe moodon, nelaabe kaʼum e hooreeʼe, miden njowta on, onon sakiraaʼe amen leʼi goddi wonʼe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yimʼe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiibii hakkil-laaji mon. Minen nee, min njamiraali ʼe. ²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cuʼbike worʼe faa min nela dum'en e moodon, ʼe tawta yiʼʼe amen Barnabas e Pool, ²⁶ yeebiiʼe yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. ²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsii koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiiyam e jiiyadi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ ʼBe ndokkaa laawol, ʼe njehi Antiyokiya. Nde ʼe njottinoo ndee, ʼe moobti deental goondinbe ngal, ʼe ndokki ngal bataaki oo. ³¹ Nde ʼeen janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. ³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa ʼe mbaajii sakiraaʼe waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal ʼe paʼʼii ton, ʼe ceerti e sakiraaʼe ʼee e dow jam, ʼe mbirfitii to nelnooʼe ʼee too. [³⁴ †]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Woʼʼe heewʼe ana mballa ʼe.

Dawol Pool didabol

No Pool e Barnabas ceertii

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den sakiraaʼe meeden ʼee, yeewen no ʼe ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo ʼe njaada e Yuhanna noddirteedo Marka.

³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e maʼʼe Pamfiliya yaadaali e maʼʼe faa gollida e maʼʼe. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e maʼʼe fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraaʼe ʼee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinbe dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraaʼe wonʼe Listara e Ikoniya ʼee ana njetta mo. ³ Pool yidi naʼorde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoobe

† 15:34 E dereeji ʼooydi dii, yoga ana ʼeyda aaya 34:Kaa Silas, kaʼum kaa, heddii ton.

hodu6e e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, e6e njottina goondin6e 6ee sariya mo nelaabe e maw6e won6e Urusaliima 6ee 6ami oo, e6e njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondin6e dee ana beydoroos semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde pannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum 6e ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndee, 6e tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki 6e 6e naata. ⁸ E ley dum, 6e ya66ii Misiya, 6e ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo6e kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoo6e mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rew6e ana moo6tii, min njoodii, min mbaajii 6e. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o naagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am. O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaa6e makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yim6e yo gollanoo6e Laamdo Toowdo oo! E6e mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaa6e 6ee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroo6e. ²⁰ Non 6e na6i been to hooree6e ngeenndi ndii, mbii:

—Bee wor6e didon 6e Yahuudiyankoo6e, e6e nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ E6e mbaajoo aadaaji di ndagantaako en nja6en naa ngollen, enen Romankoo6e.

²² Jamaa oo diirani 6e. Hooree6e 6ee njamiri kaddule ma66e ceekke, 6e piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e uddaa ley kasu. Hooree6e 6ee njamiri kayboowo kasu oo hayba 6e faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila he6i ndee

yamiroore, naanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, e6e njaaroo dum. Kasunkoo6e wo66e 6ee ana kettinanoo 6e. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poo6e kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoo6e dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoo6e 6ee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o he6unoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijnja. ³⁰ Caggal dum, o yaltini 6e, o wii 6e:

—Baabiraabe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi 6e, o lootoyi barme ma66e. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabi 6e kebii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooree6e Romankoo6e 6ee neli laamunkoo6e mbiya kayboowo oo yoppa wor6e didon 6ee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooree6e 6ee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawee min caraaka, 6e naanni min e kasu. Minen wor6e didon 6ee, min fuu min Romankoo6e. Jooni 6e yaltiniroo6e min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Laamunkoo6e 6ee kaaltani hooree6e Romankoo6e 6ee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankoo6e ndee. ³⁹ Be njehi, 6e curoyi 6een, 6e njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana 6e ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraa6e 6ee, 6e mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, 6e mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankoo6e won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e ma66e omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini 6e, o holli 6e ana tilsu Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii 6e:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kajum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e ma66e tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kajum e Yunaninkoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahii6e yon6e. ⁵ Yahuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e 6ee konnii Pool e Silas, nanngi yim6e laalii6e yiilotoo6e ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngal-luure ndee fuu. Be naati e galle Yason, e6e tewta Pool e Silas faa 6e na6a

dum'en to yimbe 6ee too. ⁶ Nde 6e ndonki yiitude 6een ndee, 6e ndaasi Yason e yoga e sakiraa6e 6ee faa to saranoo6e ngalluure ndee, e6e ngulla e6e mbiya:

—Yimbe imminoo6e baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko 6e ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, e6e mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranoo6e ngalluure ndee 6ee. ⁹ Yason e sakiraa6e 6ee njobi kaalisi, caggal muudum 6e njoppitaa.

No yimbe Bereya njabborii Kabaaru Lobbo oo soobe

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraa6e 6ee neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottii ndee, 6e njehi to waajorduYahuudiyankoo6e too. ¹¹ Been 6uri Yahuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki 6ee laa6ude 6ernde. Be njabborii konngol ngol soobe, e6e mbi6oo Binndi dii jannde fuu faa 6e yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kajum e rew6e Yunaninkoo6e saahi6e e wor6e Yunaninkoo6e heew6e. ¹³ Nde Yahuudiyankoo6e Tesaloniiki 6ee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, 6e ngari ton, 6e nji6i jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraa6e 6ee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don. ¹⁵ Liwndii6e Pool 6ee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, 6e ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo 6e Ateena fade ma66e warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruui nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankoo6e e rewoo6e Laamdo wo66e ley waajordu nduu, omo haalda e 6e o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro 6ee duu. ¹⁸ Yoga e miijotoo6e wiyete6e Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaa6e ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoo6e haalata?

Wo66e duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajoto6o haala tooruui janani.

Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa haala Iisaa kajum e immital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Nden 6e 6ami Pool 6e na6i dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* 6e mbii dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-daa oo. ²⁰ Sabi a to66ii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e ho66e joodii6e ton 6ee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde 6e nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankoo6e, mi yii e mon on diinankoo6e sanne, ²³ sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kajum

* **17:19** Areyopagus yo deental 6urngal toowde deentinoowal ardii6e ngalluure Ateena.

† **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo 6e njeggiti ana waasa mettinde.

woni Jom kammu e leydi, o joodaako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimbe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurdam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini leji dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuujji e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla ebe tewta Laamdo, be moomoo faa be njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurdam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimoo be moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniiraandu kanje naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyiniirta neenal e hakkille. ³⁰ Laamdo rewtaaki yimbe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e foocitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde be nannoo Pool ana waajoo haala immital maaybe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju nannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde maabe. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e been biyeteedo Diyoniisyus, jeyaa do e deental Areyopagus, kanjum e debbo biyeteedo Damaris, e wobbe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaa ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankoo be fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde be. ³ O woni don, omo gollida e maabe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maabe nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoo be e Yunaninkoo be ley waajordu, yalla omo heba hakkillaaji maabe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankoo be bee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo ebe calanii mo, ebe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii be:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen jango. Gila jooni mi yahan to be nganaa Yahuudiyankoo be.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kanjum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewbe e Korintunkoo be hettintonoo be bee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoo be Roma ndee darname hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

¹¹ Pool joodii hakkunde ma66e hitaande e feccere, ana janngina 6e konngol Laamdo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankoo6e kaaldi, kawri, nanngi Pool, nabi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yoyjooowo yim6e yalla ana ndewra Laamdo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankoo6e 6ee:

—Yahuudiyankoo6e, so tawii toojanngge naa golle bondo, mi jabanan on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kajum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kuddé!

¹⁶ O yaltini 6e sarirde ndee. ¹⁷ Nden, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, 6e pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool fa66i don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraa6e 6ee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o la6ii hoore makko nokku biyeteedo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kajum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁰ Be ndaardi mo o fa66ana 6e, kaa o jabaali. ²¹ Nde o waynondirta e ma66e ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamdo jabii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o njabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondin6e ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tata6ol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firiigiya, omo yaha omo beydana taalibaa6e cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteedo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawdo Binndi dii, ²⁵ annudoo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisimaYaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, 6e nabi mo, 6e pirritani mo laawol Laamdo ngol faa 6uri no arannde nii laa6ude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraa6e 6ee mballi mo, 6e mbinndi e taalibaa6e won6e ton 6ee bataaki nja66oo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondin6e 6ee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o li6ii Yahuudiyankoo6e 6ee ngattu naawdo hakkunde yim6e, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaa6e Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaa6e, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on ke6iino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal kebu-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo.

⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo ha6anoo famminde 6e haala Laamu Laamdo. ⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en jannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hi66i duubi didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana na6ee pawee e jaw6e, jawuui muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sike-was, bi66e muudum wor6e njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Midó anndi Iisaa, midó anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo habi e ma66e, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodiibe Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti gollleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjobii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yimbe fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusali-ma. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

²² O neli gollidoo6e makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fa66i Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewruu tooru biyeteedo Artemis. Omo he6a hen tino heewngo, kanko e golloo6e makko. ²⁵ O reentini 6een e wo66e 6e nanndi golle, o wii dum'en:

—Yi66e, odon anndi e oo doo golle ke6al meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjinii yimbe heew6e, wanaa ley Efeesu doo tan,

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle duubi teemedere e capande joy.

ley leyde Asiya fuu. O haalani 6e kulle deweteede de yimbe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jukkii nii, yimbe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimbe noottan teddinde rewruu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hoduube Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde 6e nani diin haalaaji ndee, 6e mettaa sanne, hedde ebe ngulla, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jii6ii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaaduube Pool 6ee.

³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaa6e 6ee kadi mo dum. ³¹ Yoga e hooree6e leydi Asiya, yi66e makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jii6ii sanne. Bee ana ngullana dum doo, 6ee too ana ngullana dum gaa. Ko 6uri heewde e yimbe 6ee anndaa fay ko hawrintini dum'en.

³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani 6e junngo faa jinngana yimbe muudum 6ee. ³⁴ Kaa nde 6e annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu ebe ngulla ko waarata e leeruuji didi, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruu Artemis deweteedo mawdo oo, kaɗum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, oɗon kaani jippinde hakkillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e heɗaare. ³⁷ Wor6e 6e ngaddu-don 6ee, nganaa wujjo6e kulle rewruu, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloo6e wendu6e e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saro6e ana ngoodi, yo 6e noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wafunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moo6ti taalibaa6e 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimbe 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njammboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dowlunoo mo: Sopater 6ii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaa6e Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaa6e leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii 6e Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden mooftii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe 6ee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooftinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyngol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tataabo ngoo. Nde 6e banti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, 6ami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool njabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo naftaa ana wuuri. Dum buubini berde ma66e sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatine Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fa66i-janngo mum min ya66orii bannge ruunde Samos, fa66iti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii ya66oraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hepoo yottaade Urusaliima nannde iidi Pantekot so tawii ana laato.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu 6ee. ¹⁸ Nde 6e ngari ndee, o wii 6e:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila nannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kaɓum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankoo6e kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kaɓum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi he6ii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon 6e ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo 6ee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroo6e deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dajan wor6e immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeki faa pooda taalibaabe 6ee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi njottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

* **20:7** Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɲum e konngol hinnee muudum baawngol naɓude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe ɓee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kanje, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, oɗon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji ɗii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa oɗon miccitol ɗii ɗoo haalaaji ɗi Joomiraado men Iisaa haali kaɲum e hoore muudum: «Hokkude ɓuri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɲum e maɓɓe fuu ɓe ndiccii, ɓe nduwii. ³⁷ Be fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe kippii e Pool, ɓe caɓɓindii dum. ³⁸ Ko ɓeydi sunlinde ɓe ko o wii ɓe njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, ɓe liwɗii mo faa to laana too.

21

No Pool ɲabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e maɓɓe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi ɗon, min peewi ngeenndi Patara. ² Min keɓi laana lummoowa yaade Finikiya, min naati hen, min ɓettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus banne amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi ɗon taalibaaɓe, min ngonni ɗon balde jeddi. Eɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati ɲabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Be fuu ɓe liwɗii min faa min njalti ngeenndi ndii, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kamɓe ɓe mbirfitii cuudi maɓɓe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemays. Min njowti sakiraaɓe, min ɲallani ɓe, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeɗɗon subaaɓe Urusaliima ɓee.* ⁹ Omo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayoɓe ɓamaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min paɓɓunoo ɗon ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o ɓami kumorgol Pool, o haɓɓi juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓee kaɓɓirta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heeferɓe.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaaɓe ɗon ɓee fuu, min ndaardi Pool pati ɲabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so oɗon mboya, oɗon taya ɓernde am? Miin, mido lanndinani ko wanaa haɓɓeede tan, mido lanndinani fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min ɲabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaaɓe Kaysariyankooɓe njaadi e amen, naɓi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaaɗo Kiprus, laatiido taalibbo gila ko ɓooyi, yalla miden jippanoo dum.

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

17 Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraa6e 6ee nja66orii min weltaare. 18 Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree6e deental goondin6e 6ee fuu ana tawanoo ton. 19 Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko. 20 Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. 21 Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde leji goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaa6e muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. 22 Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min taylorii 6e nanan a warii. 23 Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo wor6e nayon 6aman6e Laamdo fodoore. 24 Na6u 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njo6aa ko 6e kaani yo6ude koo, yalla e6e mbaawa la6eede. Yim6e fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. 25 Goondin6e iw6e e leji goddi 6ee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jiibudi, kapum e jeenu.

26 Pool 6ami na6i wor6e 6ee, yaadi e mum'en. Janngo mum, 6e cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoo6e sadaka jalaade sennugol dee ki66ii, faa gooto e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

27 Nde balde jeddi dee 6adinoo hi66ude ndee, yoga e Yahuudiyankoo6e leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e njirkiti yim6e 6ee fuu, 6e nanngi mo. 28 E6e ngulla, e6e mbiya:

—Israa'iilankoo6e, paabee min! Oo woni gorko janninoowo yim6e e ley nokkuje dee fuu ana bekkisoo yim6e lejol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkoo6e e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

29 Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa 6e njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

30 Jirkitagol ngol huu6i ngalluure ndee. Yim6e ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e uddi dame dee oon wakkati fuu. 31 Nde 6e tewti faa 6e mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. 32 Don e don, o 6ami sordaasi'en e maw6e muudum'en, o dogani 6e. Nde yim6e 6ee njii mo kanko e sordaasi'en 6ee ndee, njootti fide Pool. 33 O 6attii Pool, o yamiri Pool nanngee, o wii ha66iree calali didi, o lamndii kapum yo homo e kodum wadi? 34 Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, 6ee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool na6ee to hu6eere too. 35 Nde Pool wari faa njabba kalikali hu6eere oo ndee, sordaasi'en 6ee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, 36 sabi yim6e heew6e ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankoo6e

³⁷ Nde 6e ngari faa 6e naanna mo e damal hu6eere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkoore naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gadu6o murtere ko 6ooyaali, wardi e waroo6e ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngallure nde wanaa joo6unde njeyaa-mi. Mido jaage ndurjano-daa kam mi haalda e yim6e 6ee.

⁴⁰ O durjanii dum. Pool darii e dow njabbirde ndee, huncani yim6e 6ee junngo. Nde 6e ndeyyininoo ndee, o haali e ibaraninkoore, o wii:

22

¹ —Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde 6e nani ibaraninkoore o haaldata e ma66e ndee, 6e ndeyyinii teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraa6e meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. ⁴ Mi torrii jokku6e ngol doo Laawol 6ee faa maayi. Mi nanngii wor6e e rew6e, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahii6e 6ee fuu ana ceettanoo kam kapum'en duu. Ke6u-mi e ma66e kasen talki faa mi holla sakiraa6e ma66e won6e Damas 6ee, njaa-mi ha66oyde jokku6e laawol Iisaa won6e ton 6ee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nanmi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wondu6e e am 6ee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondu6e e am 6ee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananiyas yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoo6e hodufe ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraa6e meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Pooccitiido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yim6e fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi 6e nja6ataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, e6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordii ddi fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondin6e ma 6ee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee,

mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warbe mo 6ee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² E6e kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii: —Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kajum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njo6u-mi kaalisi keewdo nde ke6u-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kajum.

²⁹ Don e don anniyi6e fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, ha66iino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahii6e

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo taylorde ko Yahuudiyankoo6e 6ee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooree6e yottinoo6e sadaka e waalde Saahii6e ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahii6e 6ee, wii:

—Sakiraa6e, hakkille baaltii6o nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoo6e banngenge makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoo6e don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraa6e, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lejol maal!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahii6e 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semme, wii:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, gii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maay6e carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa,

* 23:5 Pergu 22.27

mala'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanbe Farisa'en bee ndarii, immi duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa mala'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yimbe bee, nafta dum to huweere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankooɓe ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooɓe bee ngadi gaddal, kunii jaamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannooɓe ngal gaddal bee ana buri capande nayon gorko. ¹⁴ Be njehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawbe, ɓe mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min jaamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahiiɓe bee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huweere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e mawbe sordaasi'en bee, wii dum:

—Nabu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo nabi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanggaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankooɓe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiiɓe bee, ɓe nanndinkinoo e yiɓɓe faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati njabanaa ɓe! Sabi ko buri worɓe capande nayon e maɓɓe ana jugganii mo, kunike jaamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, eɓe ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawbe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Moobtee worɓe teemedede didon e waddiiɓe pucci capande njeddon, kapum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenaɓo jemma. ²⁴ Kaɓɓee pucci faa naɓiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer tedduɗo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooɓe nanngunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitino-mi o Romanke ndee, naatu-mi

hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko 6e ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahii6e ma66e. ²⁹ Taw-mi banngal sariya ma66e tan 6e ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahu-udiyankoo6e ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullanii6e mo 6ee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en 6ee ngadi ko njamiraa koo, 6ami Pool ley jemmaaku, nabi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannoobe koyde 6ee mbirfitii to hu6eere too, daldi Pool waddii6e pucci 6ee njottinoya dum. ³³ Nde 6een njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullanii6e ma 6ee ngarii, mi nanan haala maa.

O yamiri oon moofoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e maw6e 6ee, kapum e dunkee sariya Romankoo6e biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam 6ooydo, kasen peenal maa waylitii lepol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min ke6iri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoo6e won6e e aduna oo 6ee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoo6e oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoo6e tawdaa6e e makko 6ee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duu6i ada sara ngol lepol. Dum wadi so mido seyoroos liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo 6e mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaa6e koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo 6e pawii jikke ma66e e muudum kam6e duu oo, o wuurtinan foocitii6e e 6e poocitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam

* **24:7** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 7: Miden njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullanii6e mo 6ee ngara yeeso maa.

hakkille baaltiido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoo be leydi Asiya wonnoo be don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahii be ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maay be carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti be e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi66e muudum bee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala foocitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde kebindii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miili Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa be ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum he6unoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo be bee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooree be yottinoo be sadaka e maw be Yahuudiyankoo be ngari to makko ngullitanii Pool. Be ndaardi mo soobe ³ o hokka be Pool, be ngadda dum Urusaliima, sabi e be tewta no be njanira mo, be mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoo ton law. ⁵ O wii:

—Maw be moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa66idaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo be iw be Urusaliima bee pili dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo be oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo be bee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo be bee, no aan e hoore maa anndir-daa dum

nii. ¹¹ So tawii miin tooji, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude maabe. Sariya am bettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa bettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a bettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moofinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemti-naali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullaniibe mo 6ee ndarii banngge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina maabe, karum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo jaba saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi heba neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kam6e e hooree6e sordasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko bettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido he6a ko mi winnda.

²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laa6a.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji

Yahuudiyankooḅe e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido ḅaage, muḅaa, kettinano-ḅaa kam.

⁴ Yahuudiyankooḅe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. Eḅe anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ Eḅe anndi gila arannde, so ḅe njaḅii seettaade: mido jokki laawol diina amen ḅurngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamḅo waḅani njaatiraaḅe meeden ndee. ⁷ Leḅi meeden sappo e diidi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobe jemma e ḅalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankooḅe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankooḅe miil-ḅon Laamḅo waawaa immitinde maayḅe?

⁹ Miin e hoore am, e ḅettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreḅe yottinooḅe sadaka ḅee njarraninoo kam mi udda seniibe heewḅe e kasu. Nde ḅe caranoo ḅe wareteeḅe ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii ḅe cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii ḅe mbonkoo Joomiraado. Torra am e maḅḅe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo ḅe ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreḅe yottinooḅe sadaka ḅee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduḅe e am ḅee fuu. Fooyre ndee ana ḅuri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkooḅe: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum waḅata fuu, ḅeydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamḅo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-ḅaa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi ḅannganii ma mi suḅike ma faa ngollanaa kam, ceedano-ḅaa kam ley ko njii-ḅaa koo e ko anniyii-mi ḅannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooḅe e yimḅe leḅi goddi, ḅe nelan-maa-mi e muudum jooni ḅee, ¹⁸ yalla ada feerta gite maḅḅe, ḅe iwa e nimre, ḅe ngarta e fooyre, ḅe iwa e junngo Ibiisa, ḅe ngarta e Laamḅo, ḅe keḅa yaafeede luutti, ḅe ndonida e sennaabe ḅee saabe ko ḅe goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum waḅi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimḅe Damas e yimḅe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimḅe leḅi goddi tuuba, ngarta e Laamḅo, ngolla gollleeji kollitooji ḅe tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankooḅe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamḅo ana reeni kam. Mido seettanoo tedduḅe e lo'uḅe. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaaḅe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maayḅe immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimḅe meeden tan, o waajoto leḅi goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde ḅee. Dum waḅi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido tayori fay huunde

joobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaa6e naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintoo6e kam jooni bee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee boggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoo6e e muudum'en bee fuu immii. ³¹ Nde 6e njalti suudu nduu ndee, e6e mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko 6ettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoo6e wo66e ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faɗa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki.

³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, dunjani dum yaha to yi66e mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum.

⁴ Nde min iwi don ndee, min 6attitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lumbbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo he6ani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lumbbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min ya66orinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde wo6daa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min pa66ii sanne ndee, dawirde laana geeci hul6iniima sabi jannde hooreteende 6ettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina 6e, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraa6e, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo karum e joomiika 6uri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde 6e ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so 6ur6e heewde e won6e e laana 6ee mbii 6e njaha 6e tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e so66undu hiirnaange 6aleeri e so66undu hiirnaange saahal, yalla e6e ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu 6aleeri fuddi mooyde ndee, 6e cikki 6e mbaawan yottinde faandaare ma66e ndee. Be njabbini torooje dee, 6e takkii e fonngo Kereta, 6e mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu na6ude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min 6ettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min

cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde be bam tunoo ngel ndee, be bami boggi, be cacci e laana mawka kaa. Ko be kuli pati be njanoy e sobbundu Sirta koo, be jippini wiir oo, be njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi sembe. Dum wadi so jannoo mum be pudfi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tatafo oo, be mbedorii juude ma66e kaaki laana dii. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimbe be pa66ii kebaali ko jaama, Pool darii hakkunde ma66e, wii:

—So on njaabiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdu6e e maa be fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoobe laana kaa be cikki badike fanndude. ²⁸ Be tippii boggol ka66aangol ko teddi, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, be tippii kasen, be tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko be kuli pati be njanoy e kaaye koo, be njippini torooje nay caggal laana kaa, e6e ndoomi beetee. ³⁰ Nde wonnoo donnoobe laana kaa be ana njidunoo sobbitaade, be njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, be mbii e6e jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en be:

—So yimbe be keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en be tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde badinoo weetude ndee, Pool ndaardi be fuu be jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde.

³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon lee6ol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e be fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden be fuu be ceyii, kambe duu be bami be jaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaa be, min yimbe teemedi didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde be jaamnoo faa be kaari ndee, be bami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, be tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, be coynii leydi, kaa be annditaali ndi. Be njii sobbundu e fonngo muudum. Be kawri be naban ton laana kaa so be mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, be njoppi de ley ndiyam dam, be njorjini boggi kumbeeje gurfirde dee. Caggal dum, be piilti wiir oo, be njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgs. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bemppeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en be anniyii warde kasunkoo6e be pati fay gooto e ma66e yinoo so dogaa. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi be wadude anniya ma66e oo, yamiri waawbe

yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuujee laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hoɗuɓe don 6ee njaɓɓorii min caahu mawɗo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana toɓa jaangol ana woodi, 6e kuɓɓi yiite, 6e njaɓɓii min faa min yuwloo. ³ Pool mooɓi ledɗe, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hoɗuɓe don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo barɗo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, ɗum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o buutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa ɓooyi ndee, 6e njii ɗum torriraali mo fay huunde, hakkillaaɗi maɓɓe mbayilitii e makko, 6e mbii o gooto e laamɗo'en 6ee.

⁷ Publiyuɗ, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O jaɓɓiima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balɗe tati. ⁸ Hawri baaba Publiyuɗ ana lelii sellaa, jontaaɗo, reedu muudum ana dogaa yiyam. Pool yehe to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde ɗum waɗunoo ndee, jawɓe wonɓe e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njooɓini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jɛɛnaa jɛɛɗol Tooruuji Puneji.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balɗe tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu ɓaleeri wifi. E ley balɗe diɗi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraaɓe, ndaardi min paɓɓana ɗum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma 6ee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteɗo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo 6e ndee, yetti Laamɗo, ɓeydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool ɗunɗanaa jippoo feere muudum, kaɗum e sordaasi kayboowo ɗum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balɗe tati caggal muudum, Pool noddi mawɓe Yahuudiyankooɓe. Nde 6e mooɓtinoo ndee, o wii 6e:

—Sakiraaɓe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimɓe meeden 6ee naa aadaaji njaatiraaɓe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooɓe. ¹⁸ Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi 6e tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankooɓe 6ee caliima mi yoppitee, ɗum waddani kam jaagaade sariya am ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawɗo oo, tawe mi happaali leyol am ngol fay huunde.

* **28:11** E oon jamaanu, summoɓe laanaaji mbii kanji ndeenata ɗum'en.

²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido ha66orii dii calali saabe mo Israa'iilankoo6e pawu jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali bataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraa6e 6ee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde 6e ngartata. Nalaande ndee yottii, heew6e ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo 6e, omo fammina 6e haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e haala Iisaa. ²⁴ Yoga e ma66e ja6i ko o haali koo, yogaa6e nja6aali. ²⁵ Nde 6e caakotoo, tawi 6e nganaa hawru6e ndee, Pool 6eydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraa6e moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lejol 6ernde mum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mbumnii gite ma66e,

pati gite ma66e njiya, pati noppi ma66e nana,

pati hakkillaaji ma66e paama,

sako 6e ngarta mi sellina 6e.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.

Kam6e 6e kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duubi didi ki66i e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo waranno6e yeewde mo 6ee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamdo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado oo, walaa kadufo mo.

† 28:27 Esaaya 6.9-10 ‡ 28:29 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laato nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dwtaniibe mo kebee ley leji dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njeyaa e maabe, onon be Laamdo noddi faa kaboo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Midu jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, midu yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede midu miccitoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Midu jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi midu yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa piibina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraa6e, midu yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde leji goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janngu6e e be njanggaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankoo6e bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, caggal dum, leji goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo poocitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Poocitiido wurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yeddu6e

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yeddu6e e oojiibe fuu be oonaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginanii be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddu6e

* 1:17 Habaakuk 2.4

mo 6ee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede e6e anndi Laamdo, 6e teddiniraali dum no foti teddinireede nii, 6e njettaali mo duu. Miilooji ma66e dii laatike 6oli, fay ko 6e anndi seeda koo duu ni66ii. ²² E6e njaara 6e hakkilante'en, kaa 6e kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yim6e maayoobe e pooli e daabaaji di koyde nay e 6oggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e co6e no yonkiiji ma66e dii njidiri nii faa 6e koyni terde ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, 6e teddinii ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii leld6e wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oopii6e, 6e 6alee6e yonki, e6e keewi joote e comndam fuu, kajum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamma e anniya bondo. Be jo'oo6e yim6e, ³⁰ 6e ni6oo6e yim6e, 6e waju6e Laamdo, 6e hoynoo6e yim6e, 6e mawninkiniie6e, 6e mantotoo6e, 6e seeban6e ko boni, 6e murtir6e saaraa6e ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniie6e, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e nja6ani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

¹ Ndenoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroo6e hono dii gollleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii gollleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo nannde Laamdo 6annginta tikkere mum e sariya mum poocitiido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mujal ley golle lobbo 6ee ke6an nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo ke6ata. ⁹ Torra e wembere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocitiido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree

pooccitiido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e 6erde ma66e. Hakkillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko 6anngoyta jannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley 6erde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wum6e, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanngaali 6ee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wo66e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaa6ii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley 6ernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yim6e njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke 6urdi leji goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yim6e fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a li6an.»*

⁵ Doo mido haalda no yim6e nii: so oonaare men ana beyda 6annginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo oopiido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo oopiido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda 6annginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won jo'oo6e en wiyoo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni

* 2:24 Esaaya 52.5 * 3:4 Jabuura 51.6

yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yim6e, jukkungo mum'en ana foti e gollleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e 6ee, eden 6uri heddiibe 6ee naa? En 6uraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

fay gooto tewtataa Laamdo.

¹² Yimbe fuu yo majju6e, fuu yo bon6e,

walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

¹³ «Kundufe ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii, demde ma66e ana mbowla pene bonde.

Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»‡

¹⁴ «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

¹⁵ «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiyam,

¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata fuu,

¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e 6erde ma66e fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, won6e e ley mum 6ee haaldi, yalla kundufe fuu ana mu66oo, yim6e aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yim6e ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo 6annginii no nanngirta yim6e fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaa6e dee ceedorii nii: ²² o nanngiran goondin6e 6ee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yim6e: ²³ yim6e fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido 6e oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondin6e dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoo6e arande ²⁶ saabe mujal mum. O wadirii dum faa o 6anngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe 6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e taadaaki 6ee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe

† 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7 * 3:17 Esaaya 59.7-8 † 3:18 Jabuura 36.2

saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittiroo6e Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintin6e mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁴ Golloowo, njo6di mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddu6e fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorito mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
6e luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
weli hoore.»†

⁹ Tama taadiibe 6ee tan nje yoon mbelko'aaku? Tama 6e taadaaki 6ee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o hebiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondin6e 6e taadaaki 6ee fuu, yalla 6een duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe 6e kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leji keewdi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leji keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§ ¹⁹ Ibarahiima duubi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu

* 4:3 Puddoode 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2 ‡ 4:17 Puddoode 17.5 § 4:18 Puddoode 15.5

makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko beydi hebude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o poocitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o poocitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroo6e jatoreede en foocitiibe, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en foocitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama foocitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-d'en e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-d'en oo hebbinani en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo poocitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-d'en en foocitiibe saabe yiyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-d'en en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-d'en e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nanndirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yim6e fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yim6e heew6e maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kajum e moyyere nde o wadani yim6e heew6e saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yim6e nanngiraa foocitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yim6e koo, tayoral heb6o6e hinnee Laamdo keewdo hokkaa6e foocitaare 6ee, kajum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yim6e fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto gollu wadirta yim6e fuu nanngiree fooccitiibe hokka dum'en nguurdam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yim6e heew6e luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heew6e nanngireede fooccitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo furata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa na6a en to nguurdam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maay6e banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngal ha66ii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maay6e saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurdam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdam e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maay6e koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. Jooni e nguurdam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maay6e nii banngal luuttal, no wuuran6e Laamdo nii e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di ka6orde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuur6e, ngadon caldi moodon dii ka6orde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yim6e laartoo gollo6e dwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dwtano-don dum, on laatiima maccu6e mo dwtanto-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccu6e luutti na6ooji on e maayde, naa on dwtaniima Laamdo na6oowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dwtorii berde laa6ude laawol ngol njannge-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal,

on laatike golloo6e dōwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Midō haalda dōo no yimbe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-don caldi mon dīi e maral tuundi e oopaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadiron non caldi mon dīi e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloo6e dōwtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum ke6uno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoo6e Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraabe, midō haaldana on no yimbe anndu6e Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraabe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maay6e oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-don e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dīi, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dīi yo baatudī. ⁹ Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wurnoo, kaa ko kadaadi dīi ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannode waddande kam nguurndam dee, laatii nabooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dīi, yoppi kam, wardi kam dī. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo poocitiide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal 6anngii ngal luuttal ya66itiingal.

No yimbe njogoraaki sembe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo:

ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbanu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hubindii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana ha6a e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha6bii6e e Iisaa Almasiihu 6ee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kaɗum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luuttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laa6al ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en 6ee. ⁵ Ha6bii6e e gidaade yonki 6ee, gidaade yonki miilata, kaa ha6bii6e e Ruuhu 6ee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gaɗo Laamdo, sabi joomum downtaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha6bii6e e gidaade yonki 6ee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on kabбатаako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo kaboto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama fooccitiibe. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaɗum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraa6e, so won ko tilsinte-den, wanaa jukkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata 6ee yo 6i66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6u-don dee, Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kaɗum e 6erde men dee ana ceedoo en 6i66e Laamdo. ¹⁷ So en 6i66e, en ronoo6e duu. So en ronoo6e ko Laamdo

fodi koo, en rondoo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde d̄ii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6annginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagooore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo 6annginta teddeengal bi66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagooore ndee, baawde na6ooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagooore ndee tonngitete iwde e tonngoode jolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal bi66e Laamdo 6ee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagooore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla njatawere. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii 6ee duu eden uuma, sabi eden keppe Laamdo soottitaaki terde men dee wada en bi66e mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke ke6aado njoottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko he6i. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en ke6aali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wafirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamdo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe 6ee.

²⁸ Eden anndi, yidu6e Laamdo noddiraabe anniya makko 6ee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka 6ee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laato hammadiijo sakiraa6e heew6e. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani 6ee, o noddii dum'en, 6e o noddi 6ee, o nanngirii dum'en foocctiibe, 6e o nanngiri foocctiibe 6ee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo na6ata 6e Laamdo subii 6ee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e foocctiibe! ³⁴ Homo waawi libude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko 6uri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en d̄ii? Billaare naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi d̄ii mbiiri:
«Saabe maa miden nii kosa maayde

jannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoytee di nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden ke6ira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido tayori, wanaa maayde, wanaa nguurdam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa

* 8:36 Jabuura 44.23

huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley hab6agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kaɲum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'iilankoo6e sakiraa6e am 6ee. Midó yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kam6e ngoni 6e Laamdo wadi 6i66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kam6e njeý aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wafanii 6e podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraa6e Israa'iila aranndee6e 6ee, Almasiihu duu banngal 6ii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iw6e e Israa'iila 6ee fuu ngoni Israa'iilankoo6e, ⁷ wanaa iw6e e Ibrahiima 6ee fuu ngoni 6i66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibrahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ⁸ Dum woni: wanaa 6i66e Ibrahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, rimiraa6e saabe fodoore ndee 6ee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii dii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu he6an 6iddo gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funee6e. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yim6e, e Laamdo noddoo wo oo ngol fawii ¹³ no Binndi dii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oonniido naa? Fes! ¹⁵ Annii ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi dii, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya dana biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yim6e so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» ²¹ Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ²² Haya, fay so taweede Laamdo muuyii bannginde tikkere mum kaɲum e baawde mum, o muɲanii 6e o

* 9:7 Puddoode 21.12 † 9:9 Puddoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Puddoode 25.23 § 9:13 Malakiya

1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16

tikkani 6ee mujal cattungal, dum woni haandu6e e halkaade 6ee. ²³ O wadirii nii faa o 6anngina annoora makko mawdo dow 6e o yurmotoo 6ee, 6e o lanndinani gila ko 6ooyi yalla ana ke6a ngedu e annoora makko. ²⁴ Been yim6e ngoni enen 6e o noddi 6ee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e 6ee tan, ley lejɔ goddi dii duu. ²⁵ Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lejɔl ngol wanaa lejɔl am ngol,
mi noddroyan ngol lejɔl am,
yim6e 6e korsinaaka 6ee,
mi noddroyan 6e yim6e am horsu6e.

²⁶ Kasen duu do 6e mbiyeteno 6e nganaa yim6e am doo,
don 6e mbiyoytee 6i66e Laamdo guurdo oo.»[†]

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, ²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»[§] ²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande:

«Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo daldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»^{*}

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa 6ee foocitiibe

³⁰ Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6e tewtaalino nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo 6ee, 6een kebi foocitaare, dum woni foocitaare saabe goondinal. ³¹ Israa'iilankoo6e tewtunoo6e nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya 6ee ndonkii he6ude nanngireede foocitiibe. ³² Ko saabii? Saabe 6e tewtiraali dum goondinal, golle ma66e 6e tewtiri dum faa 6e pergitii e «haayre fergitoore ndee» ³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yim6e pergitotoo e mum so li6a dum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»[†]

10

¹ Sakiraabe, ko njidu-mi e 6ernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'iilankoo6e kisinee. ² Mido seedanoo 6e e6e kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali foocitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade foocitiibe. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo poocitiido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree poocitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal foocitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»^{*} ⁶ Kaa ko foocitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e 6ernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndennoo, kodum foocitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa,

[†] 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1   § 9:28 Esaaya 10.22-23   * 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puddoode 19.1-29   † 9:33 Esaaya 28.16   * 10:5 Lewinkoo6e 18.5

engol e 6ernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa iisaa yo Joomiraado, a goondinii e 6ernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley 6ernde mum, Laamdo nanngiran dum poocciido, ceedoriido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu 6uraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu nja6ani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal hebiraa e nande waaju, waaju duu hebiraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'ilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu,
konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kassen: Israa'ilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lejol 6ee,
mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,
6e lamndanaaki kam 6ee,

mi bannganii dum'en.»§

²¹ Kaa banngal Israa'ila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lejol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'ilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'ilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'ilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yim6e mum 6e su6inoo gila arannde 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'ilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi mo6tanii hoore am ujunaaji njeddon gorko 6e cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yim6e hannde 6ee, ana woodi yim6e seeda 6e Laamdo su6orii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o su6orike 6e hinnee, en anndan o su6oraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

† **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ **10:13** Yo'ila 3.5 § **10:15** Esaaya 52.7 * **10:16**

Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5 ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1

* **10:21** Esaaya 65

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankoo6e 6ee kebaali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo subii 6ee nii kebi dum. Wo66e 6ee, 6erde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji ma66e,

wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kajum e yambuure, laatanoo 6e fergitere yalla e6e njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya,

yo cage ma66e ture faa abada!»†

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergatii koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e ddi, yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kefiri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e ddi ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantaroo golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi he6a waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, ca6e dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki ca6e mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e ca6al maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii kebir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no ca6e godde dee kefiri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso ca6e caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi ddi, dadi ddi nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Ca6e caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali ca6e layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e nanngere mum fuu: omo nanngana saam6e 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada jii6i e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankoo6e duu, so 6e jii6aali e salaare ma66e ndee, 6e ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde 6e e maangoroowi kii no 6e caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa ca6e iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

²⁵ Sakiraa6e, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankoo6e, ko'e mum'en tiidinaa faa nde

* 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † 11:10 Jabuura 69.23-24

6e nganaa Yahuudiyankoo6e goondinoyoo6e 6ee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankoo6e 6ee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:
«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»†

²⁷ «Dum woni aadi am e ma66e

wakkati mo tosoyan-mi luutti ma66e dii fuu.»§

²⁸ Ko 6e calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankoo6e 6ee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii 6e koo, 6e laatike yi66e mum saabe maamiraa6e ma66e. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kanjum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, ke6u-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankoo6e nii, ³¹ hono non, jooni 6e calorii mo yalla e6e ke6a yurmeende kam6e duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo 6e fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e annal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa annude anniyaaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko. ³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yo6a dum?»†

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondin6e Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraa6e, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoosadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati jemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan annude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hi66i.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati na6ee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngal daa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley ha66agol men e Almasihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawrirta e goondinal nii. ⁷ Dokkaado gollande deental goondin6e Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laa6unde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoosadi ngal daa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina bannum faa burna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattu6e, laatee

† 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34 * 11:34 Esaaya 40.13 † 11:35 Ayyuuba 41.3

soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laaŋude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, muŋee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee seniibe Laamdo bee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe hoŋŋe, ¹⁴ nduwanee torroobe on bee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltoodee e weltotoobe bee, mboydee e woyooŋe bee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njoŋtee dum. Ndaaree wadude ko yimbe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimbe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraaŋe horsuŋe, pati njoŋtanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yoŋtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yoŋtooytoo mi yoŋboyan 6e.»* ²⁰ Nii winndorii kaseŋ: «So gaŋo maa yolbii ŋammaŋa dum, so domdii njarnaŋa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dōwtanaade laamiibe

¹ Yo gooto fuu dōwtano laamiibe bee, sabi laamu walaa so wanaa iwruŋo to Laamdo oo, kaseŋ duu laamiibe bee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeŋe bee, kuloowo 6e dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi dōwtano-don laamiibe bee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon ŋiŋa on duu. ⁶ Dum saabi so odon njoŋa lampo, sabi laamiibe bee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, 6e gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee 6e fuu hakkeeki maŋŋe. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati jamaande fuu filoo hakkunde mon so wanaa jamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati ŋaadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam 6uri badaade en diina nde naatunoden e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, ŋalooma oo 6attiima. Ndennoo, njoppen gollude gollleeji nimre dii, 6amen kaŋitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonŋe e fooyre ŋalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

14

Haala tewtude ko naβata deental goondinbe yeeso

¹ Njaβ6ee mo goondinal mum lo'i tawa on ninjiraali dum ko woni e hakkille mum. ² To banngal jaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa jaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa jaamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo jaamataa tew oo. Mo jaamataa tew oo pati ninja jaamoowo tew oo, sabi Laamdo jaβ6iima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-daa faa ninjaa gollanoowo goddo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niβinde mo.

⁵ To banngal jalaade, oodoo ana jogorii jalaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii jalaade dee fuu potu. Gooto fuu yo heβu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo jalaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, jaamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo jaamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurβe e maayβe fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada ninja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, βamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liβa dum.

¹⁴ Saabe Joomiraado men iisaa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kapum.

¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu.

¹⁶ Ndennoo, ko keβu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yimβe haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, foocitaare e jam e seyo e ley haβ6agol men e Ruuhu Ceniido oo.

¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yimβe βee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten βeydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko naβata bannandum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana liβa sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kapum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa

* 14:11 Esaaya 45.23

neddo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal 6ee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkii6e ma dii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arande e ley Binndi dii koo fuu, faa jangina en winndiraa, yalla mujal e berde buubude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamdo Jom mujal, buubinoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Nja66ondiree no Almasiihu ja66orii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahuudiyankoo6e dee ⁹ yalla leji goddi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leji,

mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi dii mbii kasen:

«Leji, mbeltodee e yim6e Joomiraado 6ee.»‡

¹¹ Kasen:

«Onon leji dii fuu, njettee Joomiraado,

yo yim6e fuu njettu mo.»§

¹² Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,

oon immoytoo faa laamoo leji dii,

di pawoyan jikke majji e makko.»*

¹³ Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon beydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraa6e am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne, odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. ¹⁵ Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶ nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankoo6e ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e ha66agol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade golleeji di ngollan-mi Laamdo dii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee downtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non

* **15:3** Jabuura 69.10 † **15:9** 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43 § **15:11** Jabuura 117.1 * **15:12** Esaaya 11.10

njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko 6ee njiyoyan,

6e nanaalino kabaaru makko ana haalee 6ee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. ²³ Kaa jooni golle oo huu6ii dee doo leyde, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadii duu6i kuurdi jooni. ²⁴ Mido yidi fajude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla senii6e won6e ton 6ee. ²⁶ Sabi deente goondin6e gonde Makedoniya e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaa6e e senii6e Urusaliima 6ee. ²⁷ Be anniyorii dum berde laa6ude, kaa e6e kaani wadande been dum duu. Sabi tawii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankoo6e 6ee dii, ndennoo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii 6e ko hawrintinaa koo, mi ya6borto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi warden e barke Almasiihu ki66udo oo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: ka6odo-don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya 6ee, kasen senii6e won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal naban-an-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no senii6e 6ee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoo6e e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaa6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaabe teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kajum e Estakis

† 15:21 Esaaya 52.15

gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yimbe galle Narsisi haŋŋiibe e Joomiraado bee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, been yo rewbe gollanoobe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondinbe Iisaa wondube e maŋŋe bee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banndum debbo, kapum e Olimpasi, mido jowta seniibe wondube e maŋŋe bee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondinbe Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraaŋe, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoobe ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde kebu-don ndee, ngoddee be! ¹⁸ Sabi yimbe wa'ube non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko be ngollanta dee, deedi maŋŋe dii. Haalaaji maŋŋe beldi e manooje maŋŋe jaayde be majjinirta hakkillaaji yimbe be yoyaa bee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowaare mon yottike yimbe fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laaŋube banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon booyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaabe am bee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo bataaki oo, mido jowta on saabe haŋŋagol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondinbe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kapum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo banngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arande ²⁶ kaa jooni o bannginaama. Dewte annabaaŋe anndinii dum leji dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di dowanoo dum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

* **16:24** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondin6e Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo la6binirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yim6e mum, onon e noddoo6e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado ma66e, yo Joomiraado men. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Poolyettiri Laamdo banngal Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on ke6ii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jii6ii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on nakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla odon laato 6e ngalaa jirje jannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddi on ka66o-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondin6e

¹⁰ Sakiraa6e, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraa6e am, mi narrii yim6e suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yoga6e mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wo66e ana mbiya ana ngoodani Apollos,† wo66e duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wo66e kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batiisino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum jeeɲal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laato meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoo6e 6ee, kaa banngal men enen hisintee6e 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitani hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jii6an faamu faamu6e 6ee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ 1:19 Esaaya 29.14

waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yim6e aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondin6e dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankoo6e ana ndaarta kaayde, Yunaninkoo6e ana njidi ka'um'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankoo6e dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaabe 6ee, Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yim6e njogorii yo safiyaaku oo ana 6uri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana 6uri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraabe 6e Laamdo nodd: banngal yim6e, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iw6e e leji teddudi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo su6ike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O su6ike ko hoyi, ko yawnii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroole golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraabe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yim6e. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido siyya sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neepal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawino e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yim6e, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jii6u6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotoo6e e ley oo doo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo cuudaado yim6e mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankoo6e laami6e 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo e6e anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado teddudo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laa6a so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laa6a so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla

* 2:9 Esaaya 64.3

eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta he6u6e Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo he6aali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja66aade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo ke6udo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoobe Laamdo

¹ Miin noo, sakiraabe, mi waawaa haalirande on hono no on he6u6e Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdudon tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurdam 6ii-aadama nguurdon naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawnoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawnoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e ma66e fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana pi6a e maadi aranndeeri ndii kanje naa cardii naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, he6an mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kaɲum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngonni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi

† 2:16 Esaaya 40.13

hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoroo yim6e, sabi onon njeý fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kaɽum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njeý. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereji mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaabe goongaaji Laamdo teddu di cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde 6i66e aadama wiyoo6e mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocciido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko 6annginta ko woni e 6erde yim6e. Nannde nden, gooto fuu he6an e Laamdo jettooje de foti he6ude.

⁶ Sakiraabe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wo66e 6ee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantoroo dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on ke6ii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaabe 6ee, Laamdo heedini min caggal no saraabe waretee6e nii. Sabi min laatike fijirtee6e yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yim6e fuu. ¹⁰ Min majju6e saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e ha66agol mon e Almasiihu. Min lo'u6e, onon on jom'en semmbe. Min hoynaabe, onon on teddinaabe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-don e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kaɽum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mujan. ¹³ So min jo'aama, min mbaaltinan hakuillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogora no mbuwudi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yim6e fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi dum dee, faa mi jannginira on no sukaa6e am horsu6e nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley ha66agol mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraabe kaa. Sabi e ha66agol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on jemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote 6iyam korsudo koolniido e ley ha66agol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Won e

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹Kaa 6ooyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe 6ee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinbe

¹Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heefer6e: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ²Kasen duu odon mantoro0 dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³Miin, mido wodforii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaa0 ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷La66inee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laatoo conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsaa, dum woni Almasiihu. ⁸Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laabal kanum e goonga.

⁹E 6ataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobu6e. ¹⁰Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobu6e won6e e oo doo aduna 6ee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuy6e fuu naa rewoobe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'ooowo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati jaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³Sabi 6e ngalaa e ley deental goondinbe Laamdo ngal 6ee, wanaa miin sarata 6e, Laamdo sarata 6e. Kaa won6e ley deental goondinbe Laamdo ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraabe goondinbe

¹So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oojiibe 6ee njoppa fooccitii6e 6ee? ²Tama on anndaa fooccitii6e 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitii6e 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondinbe ngal jataaki 6ee? ⁵Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

sakiraa6e luurru6e? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo bannndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon 6olata fay sakiraa6e mon.

⁹ Tama on anndaa oopiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobu6e e rewo6e tooruuji e jeeno6e e luudunkoo6e ¹⁰ e wuy6e e haasidi'en e yaro6e doro e jo'o6e yim6e e yano6e, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabii, on nanngiraama fooccitii6e saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kajum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondin6e kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey jaamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde 6ii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi bama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu 6e laatoto neddo gooto.»* ¹⁷ Kaa ka66ondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa ke6on no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so lbiliisa seytoo on. ⁶ Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsi, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yim6e fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e 6e 6amaali e 6e 6amaaka, kajum e rew6e 6e wor6e mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so

* 6:16 Puddoo6e 2.24

tawii 6e mbaawaa nantaade, 6e ndewla, sabi dum 6uri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Won6e e dewle 6ee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wo66e 6ee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo Iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana la66iniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana la66iniree gorum. So wanaa dum, 6i66e mon laatoto 6e anndaa Laamdo, tawee nee 6e seni6e. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddii dum ndee. Dum njamir-mi deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddii dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddata dum ndee. ²¹ Nde noddetadaa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddii, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccu6e yim6e. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yim6e 6e ndewlaali 6ee, mi walanaa 6e yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dui, mido miila neddo heddoro no worri nii 6uri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a 6amii duu, a luuttaali. Mboomri duu so 6amaama, luuttaali. Kaa naatu6e e dewle 6ee 6illoto e nguurndam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo 6adike. Jooni, yo 6am6e 6ee mba'u no 6amaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, weltii6e mba'a no mbeltaaki nii, soodo6e mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali he6ude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo 6amaaka, kajum e mboomri,

hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa 6amaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e 6ernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa 6ami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum 6uri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo 6amaado yo ka66aado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi 6amde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o 6urata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi he6ii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko na6ata deental goondin6e ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal jaamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yim6e mbiyata rewete6e koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyete6e «rewete6e» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-don oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo ke6ir-don nguurdam oo.

⁷ Kaa wanaa yim6e fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoo6e rewde tooruuji, faa hannde e6e jaama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati nje yidum. Dum wadata so e6e miila 6e co6an, tawi 6e mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, jaamdu battintaa en Laamdo. So en jaamii, nafataa en fay huunde, so en jaamaali, bonnanta en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon jaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol li6a 6e jii6aali e ley goondinal 6ee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada jaama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooruuji kaɲum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toopirii non sakiraabe 6e jii6aali e ley goondinal 6ee, so on nji6ii hakkillaaji ma66e, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii jaamdu ana li6a sakiike am, mi jaamataa kasen tew abada, pati mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaa6e mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondin-don Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloo6e kam 6ee: ⁴ min kaandaa e hebude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e na6orde rew6e amen no nelaabe wo66e 6ee nii naa? No mijiraabe Joomiraado 6ee nii, kajum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngonni haan6e gollude faa ke6a no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yim6e tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muufude gawri.»* Ga'i alooji ddi tan ngonni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wo66e ana kaandi e hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen 6uri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muna huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi he6a huunde. Maayde 6urani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njo6di. Kaa laatike tilsera ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko 6uri heewde e ma66e. ²⁰ E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido he6a 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido he6a 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido he6a 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasihu ngon-mi. ²² E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido he6a 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido he6a hen ngedu.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

²⁴ Tama on anndaa dadondirteeŋe ɓee fuu yo dogooŋe, kaa gooto tan heɓata deesewal? Ndennoo, ndogiree heɓude ngal. ²⁵ Lanndinantoobe ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko ɓe ngadirta dum dee, faa ɓe keɓa deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keɓen deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaɓoowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo woɓɓe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraaɓe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraaɓe men jamaanu Muusaa koo. ɓe fuu ɓe ngonniino e ley luurde ndee, ɓe fuu duu ɓe lummbiino geeci oo. ² E ley haɓɓagol maɓɓe e Muusaa ɓe fuu ɓe keɓii lootogal batisima e ley luurde ndee, kaɗum e ley geeci oo. ³ Kasen duu ɓe fuu ɓe jaamdii jaamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eɓe njarannoo dam e haayre ruuhunkooɓe jokkunoonde e maɓɓe ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko ɓuri heewde e maɓɓe, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so ɓe kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaaɗe yonki bonde no maɓɓe nii. ⁷ Pati laatee rewooŋe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no winndorii nii: «Yimɓe ɓee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jaannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati njermitee no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki ɓe. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen wonɓe e cakite jamaanu ɓee. ¹² Dum nee, miilooowo ana darii fuu, wada hakkille pati boɓɓoo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro heɓuka on ka heɓaali ɓiɓɓe aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa ɓurka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mujude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraaɓe am horsuɓe, ngodɗee dewal tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kam-mari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lejol Israa'iila ngol: tama yimɓe maɓɓe jaamooŋe sadakaaji ɓee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakketeɗe seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen

* 10:7 Pergu 32.6

e la'al seydaani'en 6ee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden 6uri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu na6ata deental goondin6e ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto laatoos hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wob6e 6ee duu. ²⁵ Tew coottetedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankoo6e wanaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e wanaa deental goondin6e Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heew6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no jemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kaɗum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley ha66agol men e Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana njardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵ kaa e

† 10:26 Jabuura 24.1

debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolnii6e jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamatan. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaandon jaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶ Sabi nde jaamatan oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jaw6e e lo'ube ana keewi e mon, kasen duu won yawtu6e. ³¹ Sinndo eden yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraa6e am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbu6o e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraa6e, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-don heefer6e ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollano6e deental 6ee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Gollaeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kapum gollata di fuu ley yim6e 6ee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju

kebbinaaɔ hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaaɔ anndal. ⁹Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oɔɔo goondinal, ootoo sellinde jaw6e. ¹⁰O hokka oɔɔo waɔɔde kaayɔe, ootoo haaltude konngol ngol Laamɔo loowi e mum ngol, oɔɔo seenndude ko woni seyɔaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demɔe Ruuhu Ceniɔo, o hokka godɔo duu maandinde deen demɔe. ¹¹Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala calɔi keewɔi di nedɔo gooto

¹²E ley dum, no nedɔo gooto jogorii calɔi keewɔi nii, e no calɔi dii e heewde fuu laatorii nedɔo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³Sabi en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato-den nedɔo gooto, so en Yahuudiyankoo6e naa so en nganaa Yahuudiyankoo6e, so en rim6e naa so en riimay6e, kase duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴Nedɔo wanaa salndu wooturu, yo calɔi keewɔi. ¹⁵So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e nedɔo oo», dum haɔataa ngal jeyeeɔe e makko. ¹⁶Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e nedɔo oo», dum haɔataa ndu jeyeeɔe e makko. ¹⁷So calɔi dii fuu yo gite, hono nedɔo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono nedɔo oo maartirta ko uurata e ko luu6ata? ¹⁸Kaa noo, Laamɔo reentini calɔi dii fuu e nedɔo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹Salndu wooturu laatataako nedɔo. ²⁰Ndennoo, calɔi dii ana keewi, kaa nedɔo oo yo gooto. ²¹Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyɔe: «Haaje am walaa e mon.» ²²Kaa noo, calɔi nedɔo nannduɔi e burɔi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaaɔi sanne. ²³Di nanngir-den burɔi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burɔi gaccinaaɔe dii, diin bur-den suuɔe, ²⁴sabi calɔi men godɔi dii kasindinaa e suudeeɔe. Laamɔo reentini calɔi fuu, hokki calɔi lo'udi dii teddeengal, ²⁵pati ceeraagu wada e nedɔo oo, yalla calɔi dii fuu ana tiɔɔndira. ²⁶So tawii salndu wooturu naawii, godɔi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, godɔi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷Onon, on fuu on terɔe Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e calɔi makko dii. ²⁸Nii Laamɔo darniri deental goondin6e ngal: ko adii fuu o jyyini nelaa6e, o jokkini hen haaltoo6e konngol ngol Laamɔo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoo6e, caggal dum, wadoo6e kaayɔe e sellinoo6e jaw6e e faabotoo6e e ardotoo6e, kapum e haaliroo6e demɔe Ruuhu. ²⁹Yim6e fuu yo nelaa6e naa? Naa haaltoo6e konngol ngol Laamɔo loowi e mum'en? Naa jannginoo6e? Yim6e fuu ngadata kaayɔe naa? ³⁰Yim6e fuu ndokkaa sellinde jaw6e naa? Naa haalirde demɔe Ruuhu? Naa maandinde deen demɔe? ³¹Hono non, tiinneɔe, poɔaneɔe dokke burɔe heewde nafaa deɔe.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹So kaalir-mi demɔe yim6e e demɔe malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbuggu dinndoowo tan. ²So Laamɔo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en

naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii muɲal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, di ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, eɗi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oɲaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muɲa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamɗo loowi e men koo ana timma, demɗe ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana ɲaki, looweede men konngol Laamɗo ana ɲaki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko ɲaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle ɗee faa laa6a, ko wa'i hono no timtorgal ni66ungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran ɗe gite men jaati. Jooni anndal am hi66aali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hi66a, no Laamɗo anndiri kam faa hi66i nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli ɓuri ɗe fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-ɗon fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido ɗee. Ko ɓur-ɗon fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demɗe Ruuhu e Laamɗo haaldata, wanaa e yimbe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamɗo tedduɗi cuudaadi ɗii. ³ Kaa loowaado konngol Laamɗo oo, yimbe haalanta, faa na6a ɗum'en yeeso e ley goondinal, hokka ɗum'en semmbe, ɓuu6ina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demɗe Ruuhu, hoore mum na6ata yeeso, loowaado konngol Laamɗo oo noo, deental goondinbe na6ata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demɗe Ruuhu on fuu, kaa ko ɓurani kam, kaalton konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamɗo loowi e mum ɓuri kaaliroowo demɗe Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondinbe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraa6e, so mi wariino to mon mi haalirananno on demɗe Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamɗo ɓannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, kodum ɗum fuu ɗum nafata on? ⁷ Tayko-ɗen kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laa6a, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buutatal wolde fuufaali faa laa6a, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demɗe Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-ɗon? On tippike haala mon! ¹⁰ No demɗe ɗee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu ɗee, tewtee dokke na6ooje deental goondinbe ngal yeeso ɗee, tewtee ɗe faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu jaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinbe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, burani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraaŋe, pati laatee 6e ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe 6e demde godde,
 kajum e kundude woŋŋe
 kaaliranani-mi yimbe am bee.

Dum fuu e taweede,
 6e kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do 6e ngoondinaali bee, kaa do goondinbe bee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe bee, kaa do 6e ngoondinaali bee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so 6e fuu 6e naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe 6e mboowaa dum naa 6e ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandube naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraaŋe, hono wadatee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janningol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe bee cara haala maŋŋe kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe bee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heŋa anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en bee ana poti waawde jogaade konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jiiŋata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

* 14:21 Esaaya 28.11-12

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e nduɲanaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondin6e ana yaaginii. ³⁶Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan kefi ngol?

³⁷Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ²Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³Mi yottinii on kabaaru 6urdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴o iraama, o immitike e jalooma tata6o oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵o 6anngani Piyeer, caggal dum, o 6anngani taalibaa6e sappo e didon 6ee, ⁶caggal dum, o 6anngani ko 6uri sakiraa6e teemed6e njoyon darannde wootere. Ko 6uri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷Jokkiti hen kasen, o 6anngani Yaakuuba, o 6anngani nelaar6e 6ee fuu. ⁸Ko sakitii koo, o 6anngani kam miin baado no 6inngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹Sabi miin 6uri nelaar6e 6ee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaar6e, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin 6uri nelaar6e 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non goondinir-don.

Haala immital maay6e

¹²Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³Sinndo immital maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵Eɗum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maay6e immitataako. ¹⁶Sabi so maay6e immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6ee duu kalkike. ¹⁹So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurndam tan nafannoo, enen burannoo yim6e fuu yurminaade.

²⁰Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoo6e. ²¹Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²²No yim6e fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yim6e fuu immintinirtee

saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, 6e o jey 6ee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum 6ettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yabba waybe 6ee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayloral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabu6e lootireede lootogal batisima saabe maaybe. So tawii maaybe immitataakono, kodum wadi so yimbe ana mbatisiree saabe maabe? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraa6e, jannde fuu mido hosa maayde saabe gollleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe ha66agol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kabannoo-mi e waasooji ley Efesu koo, kodum dum nafata kam? So maaybe immi-tataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayoo6e janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bon6e ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon annada Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla odon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maaybe immitortoo? Terde hode 6e tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldaa terde: yimbe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maaybe duu hono non worri. Ko iretee koo ana jola, ko immitotoo koo jolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo dida6o oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iw6e e leydi 6ee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iw6e dow kammu 6ee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko jolata waawataa tawreede ko jolataa.

* 15:27 Jabuura 8.7

⁵¹ Mido 6annginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buutatal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maay6e 6ee immitoto 6e ɲolataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde ɲolooje dee 6oornoo ko ɲolataa, terde maayooje dee duu 6oornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde ɲolooje dee 6oornike ko ɲolataa, maayooje dee 6oornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡

⁵⁶ Maayde, e luuttal he6ata semmbe, luuttal duu e Sariya oo he6ata baawde. ⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, laatee joottii6e 6e ndimmbataako, 6eydo-don ɲannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e ha66agol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe won6e ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe won6e ngalluure Urusaliima 6ee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondin6e gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moo6ta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan 6e cuboto-don 6ee 6ataakiiji anndinooji ko 6e ngoni, faa 6e na6a ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton ya66ortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fa66a to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yoobinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa faɲude on tan so mi ya66oo, mido yidi fa66ude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fa66an do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi he6ii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, way6e duu ana keewi.

¹⁰ So Timote warii e mon, nja66ee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoobinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraa6e 6ee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraa6e 6ee to mon, kaa faa hannde o jabaali fey. O waran so o he6indiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niibe e ley goondinal, laatee wor6e, 6eydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Kapum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande seniibe 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e non, kapum e gollidoo6e e ma66e, tiinniibe e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e

Akaykus ngol. Be ngadaniii kam ko onon on mbaawaa wafande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kajum e hакkillaaaji mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goondin6e gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaɗum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta senii6e won6e leydi Akaya 6ee fuu. ²Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo 6uu6inoowo berde faade e huunde fuu. ⁴Kanko 6uu6inta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa 6uu6inde berde won6e e sii torraaji fuu no kanko o 6uu6inirta berde men nii. ⁵Sabi, no njogori-den ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu 6uu6inirta berde men. ⁶So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon 6uu6a. So berde amen 6uu6inaama minen, dum yalla berde mon ana 6uu6a, mbaawon mujude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amen dii. ⁷Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e 6uu6inegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸Sakiraabe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana ya66itii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiji amen. ⁹Ana wa'annoo min hono no min saraabe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maay6e oo. ¹⁰Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min ke6irta duwaawuuji yim6e heew6e ndee ana wada heew6e njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹²Senaare e laabal berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni jaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku 6i66e aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ko puddu-don faamude jooni koo faa laaba: jannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla odon ceyoo cili didi. ¹⁶Ko njidunoo-mi dee, mi fanja to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana oo6o e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade oo6o e a'aa. ¹⁹Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano oo6o e a'aa: oo6o tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰Sabi podooje

Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati jii6ini min, minen e mon fuu, ha66agol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo pi6iraado moyyereji di o moo6tani en dii.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjlinii on, homo seynata kam so wanaa onon 6e cuŋlin-mi 6ee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley bataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotu6e seynude kam 6ee cuŋlina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e 6ernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonu6o oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo 6ur6e heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko buri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabani kam winndande on kasen faa mi annda odon downtanii kam. ¹⁰ Mo njaafidon fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati lbiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyajji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraa6e 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde naboowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam naboori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaa6e Laamdo, miden kaalda berde laa6ude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pud6itaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaa6e kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni bataaki amen binndaado e berde amen, mo yim6e fuu mbaawi annude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka

dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yimbe.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotube laataade gollanoobe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana na6a yimbe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurdam nabata yimbe.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, na6ooji yimbe to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o jifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo 6uri darja! ⁹ Golle li6oowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko jifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jii6ata faa abada koo 6uri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankoo6e keddo yeewde darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde ma66e mbumii. Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabi e ka6biido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji ma66e. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonpataa yimbe, min mbyalitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta he6ude hakkillaaji yimbe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoobe 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji ma66e pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kapum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi,

* **3:14** Yogaa6e ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

wanaa e amen. ⁸E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmbere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiyee e terde amen. ¹¹Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹²Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondin6e hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yim6e heew6e. Hono nii yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo 6eydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiji amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, 6urngal diin torraaji abada. ¹⁸Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-d6en yeeso Almasiihu

¹Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-d6en e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ²Eden nii ca66itoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden 6oornoroo ndu no kaddungal nii, ³yalla so en 6oorniima ndu pati tawed6en en wuttiniibe. ⁴Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa 6oortaade ndu, ko njid-d6en dee, 6oornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoow pi6iraado moyyereji desanaadi en dii.

⁶Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddi e dee doo terde, eden ngoddi suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷Sabi ko ngoondin-d6en nguurdu-d6en, wanaa ko njiyaten nguurdu-d6en. ⁸Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko 6urani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen banng6e Joomiraado. ⁹Kaa wadude ko welata mo woni ko 6ur-d6en fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰Sabi ana tilsi en fuu ndaro-d6en yeeso Almasiihu faa care-d6en, yalla gooto fuu ana yobe6e golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan hebude hakkillaaaji yim6e 6ee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii

* 4:13 Jabuura 116.10

onon duu odon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla odon ke6a ko njaabo-don mantortoo6e kulle gonde sella, 6e mantortaako kulle gonde e berde. ¹³ So min njogoraama min haandu6e, dum saabe Laamdo. So min njogoraama min yeeddu6e, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yim6e fuu, ndennoo yim6e fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yim6e fuu, yalla wuur6e 6ee ana nootta wuurande ko'e mum'en, mo 6e nguuranta dee, maayando 6e so wuurtani 6e oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no 6ii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min noottii jogoraade mo non. ¹⁷ So neddo hab6ike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiidfi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii. ¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yim6e. ¹⁹ Sabi Laamdo wonoo e ley Almasiihu faa rewrintina yim6e aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla hab6agol men e Almasiihu ana wada en foocitiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, kammari min gollidoo6e e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde ke6-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma palaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni palaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yim6e so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoo6e Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmberere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyngol, ley yolbere, ⁶ ley laabal, ley anndal, ley mujal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldae e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e kaborde foocitaare gonde e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yim6e no'ata min, kajum e ko njettata min. Miden kolla yim6e min gollanoo6e Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoo6e tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaa6e, ley ko min njogoraa min maayoo6e jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaa6e tawee min seyotoo6e wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen nje yuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laabal reedu, min njaajinanii on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani

* 6:2 Esaaya 49.8

ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati ka66ondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini foocitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yim6e am.»†

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi ja66oto on.‡

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam 6i66e rew6e e wor6e.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»§

7

¹ Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² La66inane min berde moodon! Min toopaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min paamaali jawdi fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi he6ii jaati no mi mantoro saabe moodon, on buu6inii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereiji amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buu6inoowo berde sunaa6e oo, buu6inirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buu6inno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kapum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum 6uri fuu beydude seyo am. ⁸ So bataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunjuno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla

† 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27 ‡ 6:17 Esaaya 52.11 § 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kaɗum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɗum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laafi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toɗɗudo mbinndir-mi, wanaa saabe toɗɗaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginanee soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on ɗuuɗinii bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dowtiri-don on fuu e no njaɓɓori-don mo kulol e sijnugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko keɓu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

¹ Sakiraaɓe, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondinbe Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kambe e horireede billaare sattunde fuu, keewal maɓbe seyo waddanii be hokkitirde ko heewi, fay so ebe e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: be ndokkitirii ko be mbaawi fuu fay ko ɓuri baawde maɓbe, berde laabude tal be ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla ebe keɓa laawol wadude juude maɓbe e wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee. ⁵ Be ngadii ko ɓuri miilo amen. Ko adii fuu, be ndokki ko'e maɓbe Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo be ndokki min ko'e maɓbe minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilserere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee, sabi dum ɓuri nafude on: rowanan onon adii fiide dabare wallude be, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, kiɓɓinee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jaɓanan dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla woɓbe bee ana powta, yimbe fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on keɓii faa heewi faa mbaawon wallude wonbe e baasal bee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kambe be keɓii ko heewi faa be mbaawa wallude on. Hono nii yimbe potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Mooɗtunoodo ko heewi oo yaɓɓintinaali, mooɗtunoodo seeda oo jakoraaka.»*

* 8:15 Pergu 16.18

Kabaaru Titus e yaadu6e mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e 6ernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko 6uri dum fuu, soobirantaaku mawdo e 6ernde laa6unde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondin6e dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondin6e dee cubii mo, yalla omo laatoo jaado amen faa min na6a dokkal ngal Urusaliima. Ngala dokkal ana teddina Joomiraado, ana 6anngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min ke6a feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yim6e duu. ²² Miden neldida e didon 6ee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo 6uri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraa6e men wondube e makko 6ee yo nelaa6e deente goondin6e dee, 6e teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndenoo jooni, kollee 6e jilli moodon, kollee 6e kam6e e deente goondin6e dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbii-mi 6e: Akayankoo6e lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko 6uri heewde e ma66e. ³ Kaa mido nela e moodon 6ee sakiraa6e pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoo6e ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon 6urata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraa6e 6ee ardo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal 6ernde laa6unde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e 6ernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon ke6a ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:

«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,

moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo

* 9:9 Jabuura 112.9

saabe dowtaare mon nde ceettorto-don Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kam6e e yim6e fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddi on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garjoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi bannal wiyoo6e miden ngollana muuyooji bii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min bi66e aadama tan, kaa no min kabirtee nii wanaa no bi66e aadama kabirtee. ⁴ Sabi kaborde de min kabortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoo6e miilooji way6e e leydi ⁵ kajum e mawninkinaare fuu hadoore yim6e anndude Laamdo. Kasen min nanngo6e miilo fuu faa min ngartira dum e dwtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men lisaa hokkii min baawde faa min na6a goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya66itaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hulbinde on e bataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiyee bataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawnii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya66itoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya66itinoke keerol e manti amen. Kaa min ya66itaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya66itaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaabe pene6e

* 10:17 Yeremiya 9.23

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no 6adiido haandude nii. Mido jaagii on mujanon kam. ² Mido joganii on kiram iwrudam to Laamdo jaati, sabi mi ha6bii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi na6ude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyyi oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on kebii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaabe moodon 6ee, walaa fuu ko 6urdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njo6aali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondin6e godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraa6e iw6e Makedoniya 6ee ngaddanii kam ko jakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalan-mi on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaabe ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaabe penee6e yo golloo6e jambotoo6e yo 6oorni6e saaya nelaabe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana 6oornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoo6e Ibiliisa 6oorniima saaya gollanoo6e foocitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, nja6ee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heew6e ana mantoroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, odon njarranii haandube 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, odon muja nelaabe penee6e 6ee maccina on, jaama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawe nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankoo6e, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasiihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin 6uri 6e tiinnaare, 6uri 6e uddeede kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu

dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lejol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraa6e penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyngol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: jannde fuu miilooji banngal deente goondin6e dee fuu ana ka66i hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana jawnna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo bannginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, katum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, ka66iido e Almasiihu, jabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu jabbinaama naa jabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka 6ii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yim6e miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore kib6irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoroo loore e jennooje e cadeele e torraaji e wembere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keban-mi semmbe.

No Pool sunjiri banngal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinnngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon 6ee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayeeffiji e taagumansaaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondin6e Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tata6ol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi.

Sabi wanaa 6i66e kaani fagganaade saaraa6e mum'en jawle, saaraa6e kaani fagganaade 6i66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yoyyii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaa6e am 6e nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min la66inoo6e ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraa6e horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e ninjondiral e noore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunla saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tata6ol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yim6e didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddi6e 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On ke6an finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbediddo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdy baawde Laamdo. E ley ha66agol amen e makko, min lo'ube, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66u6e. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannandum jowtaango wondungo e jilli. Seni6e 6ee fuu ana njowta on.

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

¹³Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yim6e neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɾum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraa6e wondube e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yim6e ana njiiba on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo ke6-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yim6e ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yim6e ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo jannini kam mo, Iisaa Almasiihu bannginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankoo6e oo. Mi torririi deental goondin6e Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am Yahuudiyankoo6e jokkude diina Yahuudiyankoo6e, kaɾum e hirande neesuuji njaatiraa6e amen. ¹⁵ Kaa Laamdo su6ike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o bannginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heefer6e. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adii6e kam laataade nelaade 6ee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duu6i tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente ka6biide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meddaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiye: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ E6e teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaar6e njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi anndinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahuudiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am ya66iido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kaɗum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraa6e penee6e coorike e deental goondin6e ngal. Ko 6e ndaarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa 6e ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min nja6anaali 6e fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraa6e maw6e 6ee, no 6e njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yim6e. Been maw6e tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankoo6e 6ee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankoo6e 6ee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heefer6e. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondin6e teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, 6e ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heefer6e, kam6e 6e njaha to Yahuudiyankoo6e. ¹⁰ Ko 6e naagii min tan, min miccadoo misikiina'en 6ee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool njiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi njinii dum yeeso yim6e sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaar6e Yaakuuba 6ee warde, omo naamdannoo e goondin6e Iisaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Kaa nde 6een ngarnoo ndee, o wodditii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, o nootti naamdude e mum'en, hultude jokku6e sariya taadagol 6ee. ¹³ Yahuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e duu tawti mo faa na6i fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no 6e ngorri nii dartaaki, e6e ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankoo6e ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorrundaa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kinaa laato hono no Yahuudiyankoo6e nii?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankoo6e, min njeyaaka e lepi goddi luttooji dii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake poocciitido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee poocciitido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree foocciitii6e saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake poocciitido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede foocciitii6e saabe ha66agol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoo6e minen duu hono no 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi

tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow legal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo poocciitido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey Galaatiyankoo6e, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laa6i paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e legal bardugal. ² Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laa6i meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocciitido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondin6e 6ee, kajum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee foocciitii6e saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondin6e fuu keban barke no Ibarahiima goondindo oo he6iri barke nii. ¹⁰ Kaa faw6e jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake poocciitido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Poocciitido wurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu sootitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e legal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana ke6a barke mo Ibarahiima he6i oo saabe Iisaa Almasiihu, ke6iren Ruuhu padaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi pannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iw6e e mum», hono no di cappike heew6e, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4

* 3:12 Lewinkoo6e 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

ndi Laamdo fibi ndii, Sariya gardo duubi teemedē nay e capantati caggal mum oo fibtataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o banngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimbe Sariya oo, o hokkiri be malaa'ika'en, kajum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimbe nguurndam jip-pinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinbe bee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal bannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foocciitiibe saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on bi66e Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on ka66ike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii boornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceendiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kajum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboo6e mo e dawranoo6e jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaa6e ndee, en maccu6e semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hi66i ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, downtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo won6e e ley Sariya bee, keben laataade bi66e Laamdo. ⁶ Kammari on bi66e makko, Laamdo nelii RuuhuBiyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccu6e, en bi66e. Kammari en bi66e, Laamdo duu wadii en ronoo6e.

No Pool hultirani Galaatiyankoo6e

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, odon ngonnoo e maral rewetee6e be nganaa rewetee6e jaati bee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so odon njidi laattaade maccu6e majji kasen? ¹⁰ Odon teddini nalaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am

oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-don dee, on nja66orike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Midu waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gajo mon saabe midu haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yimbe njoganii on oo moyyaa. Ko be njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo be. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaa6e am, kammari mon midu naawaa kasen naawalla naawdo hono no natawera nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii taweede e mon jooni yalla midu he6a haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jokkude Sariya Muusaa, midu lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibrahiima ana joginoo 6i66e wor6e didon, gooto o he6di dum e kordo, goddo oo o he6di dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yimbe fuu ndimirtee nii, kaa 6ii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodu6e e mum 6ee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!

Aan mo anndaa naawalla natawera,
ilina gullaali seyo!

Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e

faa 6ura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e he6aa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yimbe ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e 6iyum, sabi 6ii kordo oo rondataa e 6ii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oo, en 6i66e dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinbe Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, midu wiya on: so on nja6ii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen midu haalana neddo fuu ja6udo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoo6e nanngireede foocciti6e saabe Sariya 6ee, on seertu6e e Almasiihu, on ngodditiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo

* 4:27 Esaaya 54.1 † 4:30 Puddoode 21.10

nanngiroowo en fooccitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶Sabi ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jukkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jii6oowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraa6e, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoomi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon njatondira, odon jaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kajum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowata on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana ka6a e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana ha6a e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana ha6a e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki 6annginta yo tuundi e ko so6i e njaahilaaku ²⁰ e de-wal tooruuji e mbonjabaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo non njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati toonondiren, pati haasi-daaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yonjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

* 5:14 Lewinkoo6e 19.18

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani feccondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gotoo fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, 6ur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi 6utti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoo6e yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torriree saabe leggal bardugal Almasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantoroowoo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo batakii ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta senii6e hoolnii6e e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yim6e moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeji di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato senii6e 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arande laato-den 6i66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arande mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hoorejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cu6aama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereeji desanaadi en, faa nannde ke6aten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kapum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, 6annginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeji desanaadi senii6e dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu,

kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo 6urde huunde fuu. ²³ Deental goondin6e ngal yo terde Almasiihu. Ngala hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yim6e fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkuno6e laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dwtanino6e laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yim6e salii6e Laamdo 6ee. ³ En fuu e ma66e njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkuno6e gidaade dee, en jukkuno6e miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no ma66e nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoo6e saabe luutti men 6ee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o 6annginirta no hinnee makko 6urdi huunde fuu mawnude. Jamaanuujj garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon hab6ii, ko dam ha66ii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njo6di golle neddo pati fay gooto he6a mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen gollleeji lobbi di o lanndinani en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoo6e arande 6ee. Mantorto6e yo «taadii6e» ana koyna on noddira on «yim6e 6e taadaaki» fay so taadagol ma66e ngol ko junngo 6ii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccitede ko ngonno-don arande koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on janan6e woddii6e lejol Israa'iila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawii6e e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e ha66agol moodon e Iisaa Almasiihu, onon wodduno6e arande 6ee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahu-udiyankoo6e e leji goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii ngapaandi hakkunde leji dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankoo6e e leji goddi lejol gootol kesol e ley ha66agol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri ngapaandi ndii, mo reentini leji dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon wodduno6e 6ee, o warii waajaade badino6e 6ee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa janan6e hankasen, on nganaa ho66e duu, ko ngon-don dee, on wondube e senii6e, on jeyaa6e e suudu Laamdo. ²⁰ On

mahaama e dow ko nelaa6e e annabaa6e jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley ha66agol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfniraa golle banngal 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfni kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o bannginani kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri, ⁴ so on njannii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka 6i66e aadama ley jamaanuujj jawtudi dii, kaa jooni Laamdo bannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaa6e mum e annabaa6e mum seniibe fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji desaad dii no Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en terde goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadirani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo seniibe 6ee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeki gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi dii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yimbe fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arannde oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondinbe ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi badoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayan jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon dii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o jii6ina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille dii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa ki66al Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuujj men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondinbe saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuujj dii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddii on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam kabbondirdo on oo. Tiinnodon e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddii on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ kajum e Laamdo gooto Baaba yim6e fuu, tiimdo 6e fuu, golliroowo 6e fuu, gondo e ma66e 6e fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii. ⁸ Sabi nii winndorii: «O njabbii dow, o naborii honaabe heew6e, o hokkii yim6e dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o njabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje burde fuu leydude e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kajum e hoore mum woni njabbudo faa tiimi kammuuji dii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaabe nelaabe, yogaabe haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaabe waajotoobe, yogaabe duroobe yim6e kajum e janninginoobe. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe 6ee faa mbaawa gollande deental goondin6e, yalla terde Almasiihu dee – dum woni deental goondin6e ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hi66u6e, njotto-den darnde Almasiihu hi66unde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaa6e nabiraa6e bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yim6e yidube nabude wo66e ley majjere yojnataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaaroo6e yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heefer6e nii, sabi miilooji ma66e dii yo 6oli, ¹⁸ hakkillaaji ma66e njiibike, 6e njeyaaka e nguurndam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere ma66e e tiidugol ma66e ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, 6e ngadii ko'e ma66e jaahili'en, 6e noottataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njannngii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurndam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njeydiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere.

* 4:8 Jabuura 68.19

27 Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. 28 Yo gujjo ɲoottu wujjude, ko haani waɗude dee, wuura e semmbe terɗe mum, yalla ana waawa wallude hasindin6e. 29 Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don waɗude tan yo haalde haalaaji nafooji baawɗi naɓude wo66e 6ee yeeso e ley goondinal, yalla oɗon ngadana hettintoo6e on 6ee ko moyyi. 30 Pati cuɲlinee Ruuhu Laamɗo Ceniido oo, kanko waɗi maande makko e mon kammari ɲannde coottitaari mon ndee. 31 Ittee metti fuu e 6erɗe moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e ɲoore, kaɲum e ko boni fuu. 32 Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamɗo yaaforii on e ley ha66agol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

1 Ndennoo, laatee ɲemmboo6e Laamɗo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. 2 Nguurdon e yiɗondirde, no Almasiihu yiɗiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka belɗo Laamɗo nii. 3 Ko on seniibe Laamɗo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. 4 Pati kaalee haalaaji bondi naa 6oli naa cobuɗi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don waɗude dee, njetton Laamɗo. 5 Paamee dum ɗoo faa gasa: pijoowo e cobuɗo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kam6e 6e ngalaa ngeɗu e laamu Almasiihu e Laamɗo oo. 6 Pati fay gooto jaayrira on haalaaji 6oli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamɗo e dow salii6e mo 6ee. 7 Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. 8 Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, 9 sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. 10 Tewton faamude ko welata Joomiraado. 11 Pati ngadon juude mon e gollleeji ɗi ngalaa nafaa gollteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon ɗi. 12 Ko 6een yim6e ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. 13 Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, 14 huunde fuu ko 6annginaa fooynan. Dum waɗi so ana wiye:

«Aan ɗaaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

15 Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawe wanaa no nuykaa6e nii, no hakkilante'en nii. 16 Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. 17 Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. 18 Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, 19 mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njetton mo 6erɗe laaɓude. 20 Njetton Baabiraado men Laamɗo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. 21 Homo e mon fuu ɗowntanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

22 Onon rew6e, ɗowntano-don wor6e mon no ɗowntiranto-don Joomiraado nii. 23 Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terɗe mum de hisini ɗee. 24 No deental goondin6e ngal ɗowntiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani ɗowntiranaade jom suudu mum e huunde fuu. 25 Onon

wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la66inirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa joofi-joofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.»* ³² Dum yo sirri mawdo. Mido wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala bi66e e saaraabe

¹ Onon bi66e, dwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada he6a moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraabe, pati namnginee bi66e mon, ko kaan-don dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaabe

⁵ Onon maccube, dwtanee halfaabe moodon dow kulol e sijngol tawee e berde laabude no dwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee 6e no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yim6e kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, kaɓum e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe dum, bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa ha6aade nde jalaande bonnde ndee warii, ke6on kasen jii6ude caggal nde ka6i-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, boorno-don fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gad-doowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano

* 5:31 Puddoode 2.24 * 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e jaagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on noottu jaaganaade senii6e 6ee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddu6o gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajoroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu o6on nootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla o6on annda no min gorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyan̄koo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo 6ataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoo6e deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniie6e ha66iie6e e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyan̄koo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puddudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon 6eydo jaarude yeeso, 6eydoro anndal, 6eydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa subaade ko moyyi. Nden on laatoto laa6u6e 6e ngalaa ni6e jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e gollleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool na6iri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko nji6u-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo jaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddiie6e 6ee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee 6eydanii dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoro konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaabe ana mbaajoro kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasi-daaku e poodondiral, kaa wo66e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngol-liranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kajum'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, 6eydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuui mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum saki-tanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cubotoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pece didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude.

²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido tayori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e ha6anaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrate. ²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrre-don kammari makko, ³⁰ kajum e daranaade ha6o ngo njii-don mido ha6ee, ngo nan-don mido ha6ee faa jooni ngo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don, ² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,
o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo
⁸ o leydinkinii,
o dwtanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondinbe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraa6e am horsu6e, nde ngondunoo-mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don burde dwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam, ngadiron dum kulol e sijnugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati njirmondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla odon laatoo laa6u6e 6e ngalaa jinje, laato-don 6i66e Laamdo 6e ngalaa ayiibe

hakkunde yim6e hannde oojiibe bon6e. On pooynan hakkunde ma66e hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ko nanngu-don konngol nguurn-dam ngol faa gasi koo. Nii wadata so mi mantoro on jnannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-den.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana waaltina hakkille am. ²⁰Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹heddiibe 6ee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²²Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biddo wallirta baaba mum nii. ²³Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaano koo. ²⁷Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi he6a sugulla dow sugulla. ²⁸Dum saabii so kejii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yim6e wa'u6e non fuu, ³⁰sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ²ndeentodon e dawaadi – dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³Sabi enen ngoni taadiibe jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantoro Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wo66e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin 6uri haandude e majjum, ⁵sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'ilaanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke 6ii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano jinude kam banngal foocitanaade Sariya oo. ⁷Kaa ko njogorino-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu 6uri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹mi he6a tawdeede e mum. Mi walaa foocitaare nde mbaaw-mi he6ude

miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi pooccitiido saabe foocci-taare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido he6a immintineede hakkunde maay6e jannnde darngal.

¹² Mi wiyaali mi he6ii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido he6a dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu he6ii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi he6ii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko ya66ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi he6a mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddata en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo bannginan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu jemmbee kam, yeewee worru6e no njii-den miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e jaayirta, aduna tan 6e ka6anta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeye-den, eden keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de kefa teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu dwtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidira6e am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndira6e am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa 6e, sabi 6e mballii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidii6e am wo66e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: jaagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, jii6inan berde mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, katum e fooccitaare e senaare e ko haani yiidee e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-den e am, ko narru-den kam e ko njiiiru-den kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejnitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e

ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yobere, mi biirorike hebbinde e yakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley ha66agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam sembe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, ofon anndi e ley puddoo6e mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondin6e gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo jabaado nii. ¹⁹ Laamdo teddu6o jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam senii6e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wendu6e e am 6ee ana njowta on. ²² Senii6e 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma mawdo oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniibe wonŋe Koloosi, sakiraaŋe hoolniibe haŋŋiibe e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankooŋe

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kajum e jilli di njogani-don seniibe 6ee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On kebii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi bidde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde keŋ-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, keŋon wuurde nguurdam beloogam Joomiraado kawroogam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, beydo-don annude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotube hebunde ngedu e moyyereeji desanaadi seniibe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimbbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,

dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,

huunde fuu ana yuŋŋondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,

dum woni kanko woni hoore deental goondinŋe ngal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni hammadiijo e wuurtuŋe hakkunde maayŋe,

yalla omo 6ura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu

wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko

ko o waddani 6e jam saabe yiyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu

rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiibe Laamdo, on laatinoke way6e makko saabe miilooji mon e gollleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa jine.

²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal, laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondin6e Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddi e torraaji Almasiihu koo, dum ki66iniran-mi caldi am kammari terde makko dee, dum woni deental goondin6e ngal. ²⁵ Kannal laatii-mi golloowo mum. Laamdo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoofo jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamdo 6annginanii mo seniibe mum. ²⁷ Sabi 6een Laamdo anniyii anndinde sirri mum goodando lepi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki on jikke he6ude ngedu e annoora Laamdo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yim6e fuu, miden anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina neddo fuu yeeso Laamdo tawa yo ki66udo e ley ha66agol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum mido golla mido sooboroo baawde makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo kabete-mi saabe moodon, onon e yim6e won6e Lawdikiya e wo66e 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla berde mon ana 6uu6a, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroo gondal mon lobbal ngal, kajum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko nja6u-don Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jii6on e makko, accon o naba on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwafi e neesuujii 6i66e aadama kajum e semmbeeji aduna dii. Deen gede iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on ke6ii ko woni e Laamdo koo fuu e ley ha66agol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu

oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yim6e ngadafa ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoobe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yim6e Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu, yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti jinooji en dii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde,
o hersini dum'en yeeso yim6e fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto jinir on dow ko jaamatan e ko njaraton naa saabe teddingol jalaaade yogaaje e darde lewru e jalaaade powteeede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyoo6e yo leydinkinii6e pela on. Been yim6e ana ka66ii e ko njii ley koydi, kasen e6e mawninkinii e dow meere saabe miilooji ma66e aduna, ¹⁹ 6e njokkaali ha66aade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkalde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaa6e e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon nja6a daaleede: ²¹ «Pati 6amu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yim6e tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-don dum'en sakitoo pola. ²³ So goonga, yim6e ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yim6e kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yim6e leydinkinoo, kinaa yim6e mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yim6e jalaaade gidaa6e yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam ke6-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo 6anngii, on 6anngidan e makko onon duu, ke6on ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiiddi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wai hono ko so6i, kajum e fijirde e gidaa6e yonki e muuyooji bondi, kajum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kajum'en njippinta tikkere Laamdo e dow salii6e goondinde mo 6ee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e janngere e ko boni e mbonka, kajum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiiddi ko wonnoo ley mon koo, kajum e gollleeji mum fuu,

¹⁰ on laatike yim6e hey6e. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon ke6a annal kib6ungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janggaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kajum e mujal. ¹³ Mujondiree, so yoga moodon ana jogii ko ninjira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli nju66ata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laa6ude, njetiree no Jabuura e jaarooje, kajum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokku6e Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rew6e, dwtano-don wor6e moodon no rew6e woodan6e Joomiraado poti wadude nii. ¹⁹ Onon wor6e, njidee rew6e moodon, pati jannngon e ma66e.

²⁰ Onon sukaa6e, dwtano-don saaraa6e moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraa6e, pati jannnginee sukaa6e moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccu6e, dwtano-don halfaa6e moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla 6i66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtiranee 6e berde laa6ude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dum berde laa6ude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yim6e mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, he6an mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yim6e.

4

¹ Halfaa6e, njogoree maccu6e moodon 6ee jogaade lobbe e dow fooccaataare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduume e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwane min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga teddu6o kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga teddu6o no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yim6e 6e ngoondinaali 6ee. Nde ke6-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsu6o gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsu6o koolniido. Kam6e didon, 6e kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaɗum e Marka saki-ike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon nja66o-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kam6e tan ngoni Yahuudiyankoo6e gollidoo6e e am kabaaru Laamu Laamdo oo. E6e mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jii6a e ley ki66al, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankoo6e e Hiyerapolisankoo6e fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaɗum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraa6e men won6e Lawdikiya 6ee, miden njowta Nimfa e deental goondin6e kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njanngii oo 6ataaki, ngadee dabare faa deental goondin6e Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon 6ataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kapum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka6biingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on gollleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on muɲal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayoral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On ɲemmbii min, on ɲemmbii Joomiraado sabi on nja6ii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, nja66ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no nja66ori-don min arannde, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaa6e Almasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala

Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum teddu6o oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on nja66oraaki ngol konngol yim6e. Ko nja66ori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kapum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondin6e 6ee. ¹⁴ Sakiraa6e, ko hewtii deente goondin6e Laamdo gonde Yahuudiya jii6ude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di 6e mujunoo dii, yim6e moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoo6e torriri 6e nii. ¹⁵ Kam6e mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaa6e. Haya, 6e torrii min minen duu. E6e ngolla ko welaa Laamdo, 6e konnee'en yim6e fuu. ¹⁶ Sabi e6e njidi hadufe min waajaade leji goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti ma66e ki66a, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade 6e.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniki

¹⁷ Kaa minen, sakiraa6e, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa 6erde. Min tiinnike sanne yalla miden ke6a yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jii6ina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaa6e dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytoto6o seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccitoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraa6e, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jii6i e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma

miden ndaarda Laamdo yiide on faa min ki66intina ko naki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondin6e gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yim6e fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore, won6e ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kajum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraa6e, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laa6al e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade yonki hono no heefer6e 6e anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati tooja dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa co6en, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e won6e ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden 6e ngoondinaali Iisaa 6ee njogorto on yim6e, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maay6e, pati cunjiree hono no yim6e 6e ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maay6e goondinnoo6e 6ee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuur6e forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maay6e 6ee na6eede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maay6e goondinnoo6e Almasihu 6ee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuur6e heddinoo6e 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, na6ide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

* 4:4 Yoga6e ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laa6al e teddeengal.

5

¹ Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuuj e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuur jannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yim6e miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no njatawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on bi66e fooyre, on yim6e jalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶ Ndennoo pati daano-den hono no wob6e 6ee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷ Sabi daanotoo6e jemma daanotoo, sigiroo6e jemma cigirta. ⁸ Kaa enen yim6e jalooma 6ee, ndeento-den. Boorno-den goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹ Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰ maayru6o kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuur6e tawe-den en maay6e fuu fotu. ¹¹ Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille bannum, gooto fuu faaboo goddo bannal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloo6e hakkunde mon 6ee. E6e dowa on faade e Joomiraado, e6e mbaajoo on. ¹³ Teddiniiron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴ Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattu6e, maalto-don hul6e, paabo-don lo'u6e, tawde-don e mujal hakkunde yim6e fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yob6oo so won ko bannum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yim6e fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6ube e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹ Pati kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaa6e, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngoddo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmu6o faa laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddudo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannanon sakiraa6e 6ee fuu oo 6ataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool dɔɔa6o faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo batakii ga am iwri, miin Pool, kaɓum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki, ka66iingal e Baabiraado men Laamɔ e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamɔ e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamɔ sarirta yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamɔ wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana 6eydoo jaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana 6eydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantaroo on e deente goondin6e Laamɔ dee. Miden mantaroo on saabe mujal mon e goondinal mon e ley torraaji e 6illaareeji di pawe-don dɔi fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamɔ koo, Laamɔ wadan on fotu6e he6ude Laamu Laamɔ. Dum fuu edum holla Laamɔ ana sarira no foocitorii. ⁶ Sabi Laamɔ yo poocitiido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torrii6e jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammuu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoo6e baawde makko 6ee. ⁸ O 6anngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamɔ, 6e nja6aali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngodɔinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan ɓannde Joomiraado wartoyii faa teddinee hakkunde seniibe mum, goondin6e dum 6ee kaayɔinee e mum. Onon duu, oɔon njejaa e ma66e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamɔ ana wada on fotu6e he6ude nguurndam dam noddii on e mum dam. Miden ɓaagoo Laamɔ yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi di njid-don gollude dɔi fuu saabe oɔon ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamɔ men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jii6aade, naa kulon saabe wiyegol ɓannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamɔ loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoo6e, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e batakii. ³ Pati fay gooto he6a no yonɓira on e fay huunde. Sabi nden ɓalaande warataa so wanaa yim6e heew6e murtira Laamɔ, Neddo Bondo oo 6annga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamɔ naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamɔ, wii hoore mum yo Laamɔ. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa oɔon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo 6anngan nde wakkati makko yottike.

7 Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo warden e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayeeffiji e taagumansaaji peneoji, ¹⁰ kajum e oonaare fuu faa jaayra halkotoo6e 6ee, sabi 6e nja6aali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoro oonaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondin6e kaaniri jii6ude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon ke6a ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinne, jii6ee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kajum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buubini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo 6e ndokku on semmbe, 6e jii6ina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yim6e oonii6e, bon6e. Sabi wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattu6e 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira 6een yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³ Kaa onon sakiraa6e, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille,

ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gajo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaaɓe jannginde ko luut-tondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimbe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e bernde laabunde e hakkille baaltiido kapum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaaɓe celi e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli. ⁷ Heɓude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa fooccitiibe ɓee wadanaa. ɓe o wadanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luuttoobe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppoobe yiyyim yimbe woɓɓe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkoobe e soodoobe yimbe so cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arande mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimbe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli keɓirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimbe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni burdo bonde e maɓɓe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mujal mum kiɓɓungal, yalla waroobe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-daa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo jinjaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi wadii ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinbe: 6e ngadana yimbe fuu duwaawuujj e jaagundeeji e jettooje. ² Nduwano-den kaanankoo6e e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yimbe fuu kisa, ke6a anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimbe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirdo hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do wor6e kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rew6e kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rew6e duu paroro kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati 6e codoroo moalli e kanje naa jaaye, pati 6e paroro bagiiji tiidufi coggu, ¹⁰ yo 6e paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rew6e hul6e Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timunde wakkati nde janngintee ndee. ¹² Mi ja6anaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonji, debbo oo o yonji so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooree6e deental goondinbe kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinbe fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laattoo neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo ho66e, baawdo jannginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laattoo newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi jananndi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo 6i66e mum faa 6e dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondinbe Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko 6ooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen won6e sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o he6a gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondinbe ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddu6e, ngalaa berde didi, nja6ataa doro jaaloo dum'en, jaamataa ribaa, ⁹ tawa e6e kaybira goonga teddu6o gondo e goondinal oo hakkillaaji di ninjataa 6e. ¹⁰ Aranel hen fuu, 6e yeewee kori 6e ngalaa jine. So tawii 6e ngalaa jine, nden kaa e6e mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondinbe Iisaa. ¹¹ Hono non rew6e 6ee duu tawree teddeengal, tawa 6e nganaa jo'oo6e yimbe, 6e nantiife, hoolniife e banngal huunde fuu.

¹² Gollanoowo deental pati dewla ko 6uri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollan6e deental goondin6e ngal faa moyyi fuu ke6an teddeengal, kasen duu ke6an cuusal ki66ungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mid6 yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo 6ataaki, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaanden worrude e ley suudu Laam6o. Suudu nduu yo deental goondin6e Laam6o guur6o oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:
O 6anngirii e suura 6ii-aadama,
Ruuhu oo 6annginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley leji,
o goondinaama ley aduna,
o 6abbintinaama dow kammu,
o he6ii teddeengal Laam6o.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laa6i nde o wii cakite jamaanu dajan yim6e yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, ka6um e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoo6e 6e 6erde mum'en mbaati faa ni6e naawataa dum'en, hono 6erde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yim6e ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laam6o tagiri de yalla goondin6e annu6e goonga 6ee fuu ana naama de, njettira de Laam6o. ⁴ Sabi ko Laam6o tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so ned6o hemrii dum jettooje Laam6o. ⁵ Sabi konngol Laam6o e duwaawu ana la66ina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraa6e men 6ee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali 6oli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir hoore maa kulol Laam6o. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laam6o ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol ke6uden tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu 6uraa ka haande yarrede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawu jikke men e Laam6o guur6o, kisinoowo yim6e fuu sako goondin6e. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondin6e misaalu haala e golle, jilli e goondinal, ka6um e laa6al. ¹³ Fade am warde, tiidaa e jannande yim6e Binndi dii, mbaajo-daa 6e, pamminaa 6e. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laam6o loowi yim6e haala maa, maw6e duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yim6e fuu ana njiya no 6eydorto-daa jaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoo6e ma 6ee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraaabe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaaabe rewbe no banndiraaabe maa rewbe nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe be worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraaabe be ngaldaq e fay gooto be. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii bi66e naa taaniraaabe, ko ana adoo fuu wajibaade e bi66e be, be pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi ma66e, be mbarjoo saaraabe ma66e mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaq e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo jaaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoo wo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde be pati be keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraaabe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirdo goondinal, omo buri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraabe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaabe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuu6e be worbe mum'en maayi be, pati winndu inde ma66e. Sabi so muuyooji ma66e ndunyii be e yidude bameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow ma66e, sabi be mbonnii aadi ma66e aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum be ngontan laalii6e, be naata e nduu suudu nii, be njalta be naata e nduu. Kaa ko buri fuu bonde kasen, be laatike heew6e haala, haaltoobe sirri, e6e kaala haalaaji di ngalanaa be. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuu6e rewbe maayraabe be ndewlee, beyna, kayba cuudi mum'en, yalla garo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e ma66e njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rewbe maayraabe ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinbe ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewbe maayraabe be ngaldaq e fay gooto be.

¹⁷ Hoore6e deental goondinbe dawranoo6e faa gasa be ana kaani teddineede teddeengal manngal. Burbe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoo6e dow waaju e jannde be. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njobdi mum.»‡ ¹⁹ Pati ja6u felde mawdo deental goondinbe so wanaa dow seedaaku yimbe didon naa taton. ²⁰ Nii6u6e e luuttal, fel dum'en yeeso yimbe fuu, yalla ana laatanoo heddiibe be kulol. ²¹ Mido ndarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en be o subii be, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti wob6e, jogora hoore maa laabal.

* 5:12 So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewbe maayraabe fuu, 6amii aadi jokkan Iisaa tan, 6amataake kasen. † 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ 5:18 Luuka 10.7

²³ Hankasen, pati yar ndiyam bolam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuuji keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaabe banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaabe dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laaba paca. Fay di njiyataake law dii duu keddataako ana cuudii.

6

¹ Goondinbe wonbe e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaaabe mum'en haanduube e teddungal kibbungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaaabe ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo be ngolliran mo soobee faa bura no bee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e jooto jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yimbe be hakkillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitonike ko jogii. ⁷ Sabi juude bole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude bole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan hejniton-den dum. ⁹ Kaa yidube jawdi sanne bee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi jooto jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle lbiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen jine ngalaa hen, faa jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooobe, Joomiraado joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de niibataa. Ko be kaani wadude dee, be pawa jikke ma6be e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ be ngolla ko moyyi, arsuku ma6be laatoo golleeji lobbi, be laatoo saahii6be tawa wakkati fuu e6e mballa wo6be e ley jawle ma6be. ¹⁹ Nii be

pagganortoo ko'e ma66e jawle ko waroyta, faa 6e ke6a nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, wodɗita haalaaji co6udi 6oli dɗi, kaɗum e miilooji biyeteedi anndal dɗi. ²¹ Yogaa6e ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondɗinal.

Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool didaɓo faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo jinjaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraaɓe am ɓee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gonɗi maa. Mido yiɗi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓɓa. ⁵ Mido miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heyɗintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiɗo e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkuɗo maayde, ɓanngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa pannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celluɗi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di keɓu-den e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njejaa e maɓɓe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii bernde am cili keewɗi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko ɓuri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobe faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobe mo o heɓa yurmeende pannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan biyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewɓe koo, halfin dum yimbe hoolniibe waawɓe famminde woɓɓe. ³ Torride-daa e am no

sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴Walaa fuu sordaasi cunjanoowo ko wanaa haḅo so mawḁo mum welee ḁum. ⁵Daḁondirteḁo ḁoddu duu heḅataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa nii. ⁶Kasen duu demooowo golluḁo faa tampi, kaḁum haani adaade heḅude ngeḁu mum e ko hettaa koo. ⁷Miila ko kaalan-an-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo lejol Daawu-uda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹Saabe makko torriraa-mi faa kaḅḅaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamḁo ngol kaḁum kaa haḅḅaaka. ¹⁰Dum wadi so mido muḁa huunde fuu saabe subaaḅe ḅee, yalla kamḅe duu eḅe keḅa kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu ḁam, ḅe naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹²So eden muḁa torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.

¹³So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamḁo yarii

¹⁴Dum woni ko kaan-ḁaa miccintinde goondinḅe. Njeertinaa ḅe yeeso Laamḁo pati ḅe poodondira e haalaaji ḁi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooḅe. ¹⁵Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamḁo, ada laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-ḁaa naftor-toodo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶Sel haalaaji coḅuḁi ḅoli, sabi wondube e hono ḁii haalaaji ḅee ittiraaka so wanaa ḅeydude wodḁaade Laamḁo. ¹⁷Haala maḅḅe ana laḁira no uubere laḁoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maḅḅe. ¹⁸Been woortube goonga ana mbiya immital ḅettike, ana mbonnitira non goondinal yogaaḅe. ¹⁹Kaa Laamḁo wadi nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimḅe mum.» Ana winndii kase: «Noddoowo innde Joomiraado fuu wodḁoo ko boni.»

²⁰Wanaa kaḁe e carda tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, ledḁeeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi ḁii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, godḁi ḁii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹Ndennoo, so neddo laḅḅinii hoore mum e gollleeji bonḁi ḁii fuu, laototo hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²²Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooḅe Joomiraado ḅerde laaḅude ḅee fuu. ²³Wodḁita jeddi haalaaji laaliidi ḁi ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan ḁi ngaddoyta. ²⁴Sabi maccuḁo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimḅe fuu, baawdo jannginde, jom muḁal, ²⁵ne'iroowo yed-dooḅe ḅee jam-jam miilde Laamḁo hokka ḅe no ḅe tuubira, ḅe paama goonga, ²⁶faa hakkillaaji maḅḅe ngarta, ḅe kisa e piccal Ibiiliisa nanngudo ḅe so ana gollina ḅe muuyde mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngafan, ² sabi yimbe laa-toto yidube ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotoobe, mawninkiniibe, bonkotoobe Laamdo, murtiroobe saaraabe mum'en, bonnoobe moyyere, 6e teddintaa ko senii, ³ yoorbe berde, 6e njaafataako, no'ooobe yimbe, 6e ngalaa nantaare, 6alee6e yonki, waju6e ko moyyi fuu, ⁴ jammботоо6e, wul6e, haawtiibe, 6e joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nandinkinto e hul6e Laamdo, kaa e6e njedda baawde mum. Wodfita been yimbe. ⁶ Won e ma66e naatoobe e galleeji, ke6a hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaa6e yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been wor6e naatoobe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal ma66e walaa ko nafata. ⁹ Kaa 6e njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan 6e ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kajum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, ka66iido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bon6e hiiloobe yimbe 6ee beydorto bone. E6e majjina wob6e, e6e majjina ko'e ma66e duu. ¹⁴ Kaa aan, niibu e ko njanngu-daa ko njarri-daa faa laa6i koo, ada anndi janngin6e ma 6ee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam ke6irteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube 6ee, nafaa majji yo jannginde, kajum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam poocciidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hi66a, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuur6e e maay6e oo, mido ndaardire saabe gartol makko kajum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin 6e boofi ma66e, fel 6e, hokku 6e semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nande 6e calotoo nande waaju celludo oo, 6e njokka muuyooji ma66e faa 6e 6amana ko'e ma66e jannginoobe ko 6e njidi nande koo, ⁴ 6e cukka noppi ma66e pati 6e nana goonga, 6e mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laa6a.

⁶ Kaa miin, yiyam am 6adike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am 6adike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi he6a jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal foocciitaare ngal Joomiraado poocciido caroowo oo hokkata kam jannde darngal. Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppu6e gartol makko 6ee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Fañu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So adaa wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kajum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, 6e fuu 6e celu e am. Pati Laamdo nanngir 6e dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6ee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaabe Laamdo bee ngoondina dum, kasen duu be annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² be pawa jikke ma6be e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o 6anngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawbe deental goondinbe hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee bi6be mum yo goondinbe be yimbe mbaawaa ninirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinbe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo ho6be, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wo6be bee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa li6ude yeddoobe dum bee.

¹⁰ So goonga dee, heewbe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankoo6e tilsin6e goondinbe Iisaa fuu taadee bee. Kambe be laatike haaloobe haalaaji boli, yoppoo6e yimbe. ¹¹ Ana tilsi mu6baa kundude ma6be, sabi e6e nii mbonnira galleji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa be kebira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankoo6e, gooto ma6be mo be njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankoo6e yo fenoo6e wakkati fuu, be daabaaji bondi, be nattu6e himmirbe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin be, yalla e6e ke6a goondinal cellungal, ¹⁴ be nootta jokkude taali Yahuudiyankoo6e ka6um e jamirooje yimbe yoppube goonga bee. ¹⁵ Laa6ube, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobube ka6um e be nganaa goondinbe bee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji ma6be e hakillaaji ma6be fuu ana co6i. ¹⁶ E6e mbiya e6e anndi Laamdo, kaa golleeji ma6be ana kollita be anndaa mo. Be wanaabe, murtu6e, fay golle lobbo gooto be mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Wor6e nayee6e, wii be laatoo kaariyante'en, be ne'oo, be nantoo, be laatoo sellube goondinal e jilli e mupal. ³ Rew6e nayee6e duu nguurda e senaare, mbaasa laataade

no'ooŋe yimbe, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoŋ famminoŋe ko moyyi, ⁴yalla ebe mbaajoo sukaaŋe rewbe 6ee yidude worbe mum'en e sukaaŋe mum'en. ⁵Be mbaajoo been laatoŋ nantiiŋe, laaŋuŋe, hiinniiŋe cuudi mum'en, moyyuŋe, dŋwtantooŋe worbe mum'en, pati konngol Laamdoŋ ngol bonkee. ⁶Sukaaŋe worbe duu, waajora dum'en non yalla ebe nantoo e ⁷huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana 6e misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laaŋal e teddeengal ⁸e haala selluka ka yeddataako, yalla waybe men ana kersa, ndonka heŋude e men feloore. ⁹Maccuŋe, waaja dum'en dŋwtanoo halfaaŋe mum'en e huunde fuu, mbelna 6erde maŋŋe, mbaasa yeddude 6e, ¹⁰wanaa haala wujjude 6e. Be laatoŋ hoolniiŋe hiŋŋuŋe, faa yimbe fuu teddina waaju haala Laamdoŋ kisinoowo en oo.

¹¹Laamdoŋ 6annginii moyyere mum faa yimbe fuu kisa. ¹²Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamdoŋ, kaŋum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laartorden nantiiŋe, foocitiŋe, hulŋe Laamdoŋ e oo doo aduna, ¹³tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdoŋ mawdoŋ oo 6anngata kaŋum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirido yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o laŋŋinana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniŋgol e gollude gollleeji lobbi.

¹⁵Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintooŋe ma 6ee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinŋe Iisaa poti worrude

¹Miccintin goondinŋe 6ee leydinkinanoŋ kaanankooŋe, 6e dŋwtanoo dum'en, 6e lanndinanoŋ golle lobbo fuu. ²Pati 6e mbonkoo fay gooto, pati 6e laatoŋ habeteŋe, 6e newoo, 6e kolla yimbe fuu leydinkinaare hiŋŋunde. ³Sabi arannde enen duu en laalinoŋe, salinoŋe, majjunoŋe. En laatinoke maccuŋe gidaade yonki, kaŋum e dakameeji diŋ ngalɗaa sii. Eden ngondunoo e ngajaandiiji e haasidaaku, eden mbaŋanoŋ eden mbaŋondirnoŋ e ko'e men. ⁴Kaa nde Laamdoŋ kisinoowo en oo 6annginnoŋ moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷O wadirii dum yalla eden nanngiree foocitiŋe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumidam dam pawden jikke men e mum dam. ⁸Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondinŋe Laamdoŋ 6ee ana jiiŋa e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimbe. ⁹Kaa wodɗita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin gollleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰Ceenndoowo yimbe fuu, daala dum faa hiŋŋa cili diɗi. So joomum jaŋanaali ma, celaa e mum. ¹¹Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹²So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³Tiinno-daa mballaa Jenas

janngudo sariya laamu oo kaɗum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati 6e ɗakoree fay huunde. ¹⁴ Yim6e men 6ee duu ekkitoo gollude golle lobbo, 6e mballa hasindin6e e walleede 6ee pati nguurndam ma66e laatoo meere.

¹⁵ Wondiibe am 6ee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraa6e men goondin6e Iisaa 6ee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɗum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kaɗum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buuɓinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido ɓiyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafen en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko ɓurannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko ɓuri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan ɓuri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɗum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-daa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buuɓiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko ɓuri ko jaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

²⁵Yo hinnee Joomiraaḍo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yimbe dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,

o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!

Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada wapi oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondii6e maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

---

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

14 Malaa'ika'en 6ee fuu yo ruuhuujj gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana he6oo6e kisindam 6ee.

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nanden koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en 6ee njottini ngal yo goonga, luuttu6e naa yeddu6e mo fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoo6e mo 6ee cellini haala makko. ⁴ Laamdo 6eydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kajum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

⁵ E ley dum, wanaa malaa'ika'en 6ee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii:

«Kodum fuu yim6e ngoni sako ada wadana dum'en hakkille?

Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?

⁷ A lo'inii 6e wakkatiwel seeda e ley malaa'ika'en,

a filkii 6e pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dwtanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dwtanii 6e tafon. ⁹ Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yim6e fuu.

¹⁰ E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yim6e heew6e e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo ki66udo, o hi66inirii dum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondin6e oo kajum e sennaabe 6ee yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirdi 6e sakiraa6e. ¹² Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,

mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Mido nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»‡

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroow dum maayde makko ¹⁵ faa o rimdina worrunoo6e hono maccu6e saabe kulol maayde 6ee – kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurdam ma66e fuu. ¹⁶ Sabi eden taylori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibrahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe lautti ma66e. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wo66e tewtete6e faa ceytee 6ee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraa6e seni6e jeydu6e noddaango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den 6ernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido banngal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa 6uri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo 6annginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no 6iddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*
pannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.
⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,
fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duubi capande nay.
¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, 6erde ma66e ana ndunya 6e faade e majjere,
6e anndaa laawi am fey!
¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
Be naatataa ley fowtere am abada.»†
¹² Ndennoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree 6ernde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron pannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna 6erde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde ke6u-den gila puddoo6e ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»
¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e ke6aali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

* **3:8** Dum yim6e Israa'ila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira.

† **3:11** Jabuura 95.7-11

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala jalaande jedda6erde ndee, wii: «Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley jalaande jedda6erde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaa6e naatude.

⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duu6i keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»‡

⁸ Be ke6aali fowtere Laamdo nde Yosuwaa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo.

⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, katum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salanii6e Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol 6uri kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gonfi e 6ernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana 6annginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den 6ernde wootere ngal, sabi en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no hebiraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo he6aaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden ke6a yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbu6o

¹ So neddo subaama hakkunde yim6e honoro6e mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina

* 4:3 Jabuura 95.11 † 4:4 Puddfoode 2.2 ‡ 4:7 Jabuura 95.7-8

sadakaaji ɲamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kaɲum e hoore mum yo lo'udo no ma66e nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yim6e 6ee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinaa so Laamdo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kaɲum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kaɲum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɲaagoriima gullaali cattudi e gondi, ɲaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jabanii mo saabe ko o dowtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereiji makko ekkintinii mo dowtaare. ⁹ Caggal nde o hi66innoo golle makko fuu, o laatanike dowtaniibe mo 6ee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko naɓata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe 6ooyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede ɲaamdu tekkundu ɲaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-don. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaa6e 6ee njey ɲaamdu tekkundu nduu, biiru6e hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi 6ee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko maw6e anndintee, pati keddo-dɛn e ko fuddoo6e anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e gollleeji na6ooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maay6e, kaɲum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtu6e so iwi e laawol Laamdo 6ee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, 6e ke6ii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ 6e meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali 6e saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kam6e e ko'e ma66e e6e tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, e6e kersina dum. ⁷ Tayko-dɛn leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remu6e 6ee, ndiin leydi he6ii barke iwru6o to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hu6ee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraabe am horsu6e, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawollobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oojiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde

* 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

ngollan-don seniibe 6ee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo kebu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamu6e, ko min njidi dee, nemmbon heboo6e podooje Laamdo 6ee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibrahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibrahiima muji faa he6i ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yim6e ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboo6e fodoore Laamdo ndee 6ee, Laamdo yidunoo ke6a tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiibe e Laamdo 6ee, edum buu6ina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-don oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibrahiima hokki mo sappo6erde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocciitido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibrahiima njaati men oo hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoo6e sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'iilankoo6e fuu, fay so taweede been yo iw6e e Ibrahiima no ma66e nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappo6erde jawdi Ibrahiima, duwanii dum, kapum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana buri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayo6e 6ee ke6ata sappo6erde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibrahiima hokki sappo6erde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappo6erde oo, kapum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibrahiima o wonnoo nde Malkisedeke ja66ii dum ndee.

* 6:14 Puddoode 22.16-17 * 7:1 Yeew Puddoode 14.17-20 † 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

11 Sariya dokkaado Israa'ilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. 12 Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. 13 E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. 14 Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

15 Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke 6anngi koo, beydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. 16 Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko dii o suboraa o jottinoowo sadaka, ko o suboraa dee, saabe nguurdam njogiidam semmbe dam timmataa dam. 17 Sabi Binndi dii mbii:

«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»

18 Hono nii sariyaaji aranndeeji dii njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. 19 Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko 6uri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke battorto-den Laamdo.

20 Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. 21 Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:

A jottinoowo sadaka faa abada.» †

22 Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi 6urndi moyyude ndii.

23 Ko jokkiti hen kasen, yottinoo6e sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido dum. 24 Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. 25 Dum wadi so mo waawi hisinde battoriibe Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

26 Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindinden koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoo6e 6ee, kasen duu o hokkaama nokku 6urdo fuu teddude dow kammu. 27 Mo nanndaali e 6ee too yottinoo6e sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji jannde fuu. Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa ittani luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuuji dii fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. 28 Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'u6e Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo ki66inaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi 6urndi moyyude ndii

1 Haala 6urka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido jaamo bimmeere Jom

mannu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukkuum goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji namri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatantoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu hefa huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoobe sadaka hawroobe e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoobe sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukkuum seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraa huunde fuu dow nju66uki ki kollu-maami dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasihu hefii golle dewal burdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yimbe ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara
de ngadidan-mi e Israa'ilankoo6e e Yahuudiyankoo6e aadi keyri.
⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraa6e ma66e
nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira ndee.
Ko kambe e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo,
miin duu mi duurtiima 6e.
Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:
«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'ilankoo6e caggal deen jalaade:
Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e,
mi winnda di e berde ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yimbe am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu Joomiraado,
sabi yimbe fuu anndan kam,
lo'ube e teddu6e fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e,
mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa joo66i koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kapum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukkuum mo cuudi didi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyee nokku burdo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel naamdu wiyeteendu «maan», kapum e sawru Haaru-una wilitinnoendu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee.

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

⁵ Ana to dow keesuwal too kudde didi nemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yu6bondirde hono nii, yottinoobe sadaka 6ee nannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o na6oraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yim6e 6ee ngadi tawi anndanaali dii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukukum ceniido oo ana heddii nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji namri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dii mbaawaa la6binde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana ha66aa e sariyaaji keertiidi naamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa nannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereeji. O naatii e hukukum burdo teddude burdo hi66ude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukukum oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kajum e ndoondi nale duppaange wiccaama cobudo oo, la6binan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam 6uri dum waawde la6binde hakkillaaji men iwde e gollleeji na6ooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe 6ee ana ke6a ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofu6e e ley aadi aranndeeri ndii 6ee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinna so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yim6e 6ee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, 6ami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e ca6e hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yim6e 6ee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinoojam aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukukum ceniido oo, kajum e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam la66inta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari ki66undi

* 9:20 Pergu 24.8

²³ Dee kuddé ngoni nate kollitooje kuddé gonde dow kammu dee, ede kasindini e la66inireede yiyam daabaaji. Kaa kuddé kammunkooje dee, kaɲum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junngo ni6i. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo na6ora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuui dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane 6ii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O banngan cilol dida6ol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomoobe garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoobe 6ee hi6bu6e. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe 6ee fuu la66inteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji ma66e jinataa 6e banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yim6e luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu 6adinoowarde e aduna ndee, wii Laamdo: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji ɲamri,

kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji ɲamri kaɲum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa.

⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuui dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum ɲannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yim6e jamaanuui dii fuu, caggal dum, o joodii ɲaamo Laamdo. ¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hi66inirii been 6e luutti mum'en la66intee 6ee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

* 10:7 Jabuura 40.7-9

16 «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e
caggal dee jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde ma66e,
mi winnda di e hakkillaaji ma66e.»

17 O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakkille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

18 Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

19 Ndennoo sakiraa6e, yiiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. 20 O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirngol heedoode ndee, kannngol woni terde makko dee. 21 Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, 22 ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. 23 Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. 24 Ngattondiren hakkille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. 25 Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

26 So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. 27 Ko heddi dee, doomugol kulbiniingol jannnde kiiti, kajum e yiite jaamoowe yeddu6e Laamdo bee ngee. 28 So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yim6e didon naa taton, yurmataake, warete! 29 Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaa6ii Bii Laamdo, so6inii yiiyam aadi cennudam dum dam, hoyonii Ruuhu gaddoowo moyyere oo.

30 Sabi eden anndi Laamdo wii:
«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.»‡

31 Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hul6inii!

32 Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaay-naa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. 33 Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yim6e, wakkatiiji odon ndeenta e wo66e wadaa6e non. 34 On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. 35 Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. 36 E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, ke6on mo o fodani on oo, 37 sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

38 «Poocitaniido kam wuurdan goondinal,§

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

† 10:17 Yeremiya 31.33-34 ‡ 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § 10:38 Habaakuk 2.3-4

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-d'en e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraa6e men kebiru seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-d'en aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o poocciitido nde jafani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddii waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok njabbiraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo njabbinii mo. Kaa fade makko njabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtooo6e mo 6ee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum d'ii. O d'owntanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o poocciitido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kam6e duu ngonni he6idoo6e e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jii6unde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa he6ude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywu6o faa badii maayde he6i sii potu6o koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yim6e fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa 6e coyniima dum 6e kuyanii dum duu, 6e njarriima duu 6e ho66e, 6e warwar6e e aduna oo. ¹⁴ Yarrorii6e hono nii 6ee kollii faa laa6i paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi nje. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji ma66e ana ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo e mum ndii, e6e mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, e6e poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma66e, o moyyinanii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jafiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lejol makko heewan, o lanndinike ittude 6iyiiko korsu6o oo sadaka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwidi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi

* 11:18 Puddoo6e 21.12

fay immintinde 6iyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa 6iyiiko ana wa'i hono immittiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji dii.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e 6i66e Yuusufu didon 6ee, nde o 6adinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu 6i66e Israa'iila iwde leydi Misira nde 6adinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii 6e 6e na6ora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraa6e Muusaa cuufiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi 6e njii o cukalel moy-njarel, kasen, 6e cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yim6e Laamdo 6ee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii 6uri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadii6e Israa'iilankoo6e 6ee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoo6e taccirde non 6ee fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heefer6e 6ee, sabi o ja66iima Israa'iilankoo6e soorotoo6e e leydi ndii faa kora ndi 6ee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuy-ila, karjum e annabaa6e wo66e 6ee. ³³ Been yim6e fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e he6ude podooje Laamdo. Kanngal waddani 6e mu66ude kundude dawaadi ladde ³⁴ e nifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unoo6e, 6e ke6ii semmbe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e ma66e dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e ke6iri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wo66e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol 6urngol moyyude ngol. ³⁶ Wo66e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa na6aa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e 6oornii guri be'i e baali, 6e misiki-ina'en, 6e torraa6e, 6e jukka6e jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yiilotoo6e e ley laddeji, njabbo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naato6e e gayerde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e ke6ii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e ke6aali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o

fodanii en ko moyyi ko 6uri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hi66u6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potu6e nii heewde ana pili en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ²tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e 6erde men oo, o tabinti-noowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴Odon caloo luuttal odon ka6a e mum, kaa on ka6aaki faa yiyam dogi tafon. ⁵Kasen duu on njeggiti o doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no 6i66e mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,

kasen duu, pati tayu jikke so mo jinji ma.

⁶Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on 6i66e mum. Homo woni 6iddo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸So on ngalaa e ne'ugol ngol 6i66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6i66e laabu6e, on nganaa 6i66e halal. ⁹Baabiraabe men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddini 6e. Ko hadata en dwtanaade Baabiraado men dow kammu oo faa 6ura no ma66e nii yalla eden nguura? ¹⁰Baabiraabe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana ja6u6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹²Ndennoo 6amtee juude mon hoodude dee, cemmrintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³Njokkee laawi poocitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴Tiinnee ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laatoo hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yim6e heew6e haadugol mum. ¹⁶Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa he6a ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷Odon anndi caggal dum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O 6ami nii faa o woyi kaa o he6aali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kam6e 6e ngarii to huunde waawnde memeede nde yiite hu66ata e mum. Be ngari e ley nimre ni66unde tika e hennu mawndu. ¹⁹Be nanii fuufaango buutatal ngoo, kapum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoo6e nden daande 6ee fuu

* 12:6 Tinndi 3.11-12

naagike Laamdo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi 6e ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yim6e 6ee njii koo ana hul6inii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido siɲa.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɲum e ngallu-ure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadii6e 6e inde mum'en mbinndaa dow kammu 6ee, on ngarii e Laamdo caroowo yim6e fuu oo, on ngarii e yonkiiji foocitii6e laatii6e hi6bu6e 6ee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyam makko la66inoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa 6ee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddoow kaɲum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraa6e. ² Pati njeebee jippinde ho66e, sabi wo66e njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko 6e ngoni. ³ Miccinee uddaabe 6ee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e ma66e nii. Miccinee torraabe torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e ma66e nii. ⁴ Yo yim6e fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lede mon. Sabi Laamdo saran fijoo6e won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɲnitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoodo kam,
mi hulataa.

Kodum fuu neddo waawi wadude kam?»†

⁷ Miccinee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo 6ee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam ma66e dam, nemmbon goondinal ma66e ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeɲen nii, worri hantende, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati nja6ee waajuuji goddi di on mboowaa nande na6a hakkillaaji mon. Ko buri moyyude, berde mon ke6a semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi naamdu. Jokku6e diin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottinoo6e sadaka gollu6e ley hukukum ceniido 6ee ndannanaaka jaamde sadaka pawii6o e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku burdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettir6o Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadu6e ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowoo6e on, leyfinkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonki-iji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mid6o jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mid6o jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mid6o anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraa6e am horsu6e, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoo hi66u6e, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila he6ude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o teddu6o. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi 6ooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, 7ari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo he6an teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yi66e muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal 6enndi fuu, kajum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraa6e am horsu6e, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu too iwrinta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwrinta en. Laamdo waylitataako, ko ni66i fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en 6i66e makko, o rintiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruu6e e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsu6e, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko fooccitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, nja66oro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jukkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya ki66udo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kajum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraa6e am, onon goondin6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee bi66e aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroobe 6e miijooji bondi. ⁵ Sakiraa6e am horsu6e, kettinee! Misikiina'en aduna oo 6ee wanaa Laamdo subike 6e faa hokka 6e arsukuntaaku goongaraajo, kebaado e goondinal, 6e naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yi66e dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en 6ee. Tama wanaa arsukunte'en 6ee torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii bi66e aadama, on luuttii, sariya oo hollii on woofoo6e. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati naadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a naadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yim6e sardete6e sariya dimdinoowo nii. ¹³ Carooowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa6e am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii saki-raado gorko naa banndiraado debbo 6e laatii hasindin6e sanne sanne koltal e jaamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii 6e: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali 6e ko 6e kasindini e mum koo, koltal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18

18 Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.»
 19 Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cijnna no be poti hulde! 20 Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. 21 Hono njaati men Ibrahiima wadi so nanngiraa pooccitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. 22 A yii goondinal Ibrahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hi66ini goondinal makko. 23 Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibrahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido»,† faa o noddiraa gidoo Laamdo. 24 Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo pooccitiido, wanaa goondinal mum tan. 25 Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o ja66inoo nelaa6e 6ee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. 26 Jooni nee, hono no caldi neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

1 Sakiraa6e am, gari heew6e e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi odon anndi enen jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa 6ura yim6e wo66e 6ee. 2 En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo ki66o, baawdo durde caldi mum fuu. 3 No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana dowtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. 4 Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo na6a di do yidiri fuu. 5 Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantaroo kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

6 Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal mo6i boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal hu66iree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. 7 Bi66e aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. 8 Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bondo, keewngal tooke bonde. 9 Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yim6e, tawi Laamdo tagi 6e so nanndini 6e e muudum. 10 Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraa6e am, wanaa non dum haani worrude. 11 Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? 12 Sakiraa6e: ibbi ana waawi rimde 6ohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwru6o to Laamdo

13 Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. 14 Kaa so tawii

† 2:23 Puddoo6e 15.6

kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantorodon on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njii6u e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, la66inan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada gollleeji lobbi. O seenndataa 6i66e aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yi66e jam 6ee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta 6e hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e habooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon ka6ooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on ke6ataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on ke6ataa sago mon, dum wadi on nduddan ka6on. On ke6aali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason he6ude, sabi anniya bondo woni ko jaagorto-don, yalla odon ke6a gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gidu aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadani en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe 6ee.»*

⁷ Ndennoo, nja6anee Laamdo. Ka6on e Ibiliisa o dogan o woddoon on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttu6e 6ee la66inee juude mon, onon wadu6e berde didi 6ee, la66inee berde moodon! ⁹ Noornee, cunjlee, mboyee, ngadee jaleede moodon boji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraabe, pati fay gooto e moodon jo'a banndum. Neddo fuu jo'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a downtaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyoo6e: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min ke6a tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni ngu-urndam mon? Dum cuurki 6annguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bon6e golle

* 4:6 Tinndi 3.34

¹ Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴ Njofdi gollooŋe hettuŋe gese moodon ndi cali-don yofude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettuŋe 6ee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶ On carii poocitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa muŋal mawniri

⁷ Haya, sakiraaŋe, muŋee faa Joomiraado oo wara. Hono no de-moowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o muŋan faa o heŋa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde, ⁸ onon duu muŋee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaŋe, pati jinŋondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana 6adii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaŋe, miccitee annabaaŋe wowlunooŋe innde Joomiraado 6ee muŋii torra. Onon duu muŋiree no maŋŋe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiŋe 6ee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaŋe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴ Won jawdo e moodon naa? Nodda mawŋe deental goondinŋe, 6e ngujira dum nebam e innde Joomiraado, 6e nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kaŋum sellinan jawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaagane banndiraaŋe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamdo nde neddo poocitiido jaagii ana jogii baawde wafude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toŋa. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toŋa. Nden Laamdo jippini toŋo, leydi fudini ko hettete.

¹⁹ Sakiraaŋe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirido luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamdo.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo su6ii, laatii6e ho66e e ley aduna oo, saakii6e e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men su6ike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yim6e Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyyam mum dam ana lab6ina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rintorii en rimtegol dida6ol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e faa ke6en jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike 6annginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkati-wel gootel torraaji di ngaldae sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana 6uri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on ke6an darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu 6anngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo da6ungo hakkille, ⁹ sabi odon ke6a tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaabe sappii6e ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaabe 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoo, onon 6e mbaajantoo. Joonnoo, waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on jannde Iisaa Almasiihu 6anngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtanii6e Laamdo, pati njokkee e gidaa6e yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo senorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii: «Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yim6e. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2

meereejam dam tawru-don baabiraa6e moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondin6e 6ee sakiraa6e moodon, njidon 6e jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow 6ernde laabunde. ²³ Laamdo wadi aawdi e 6erde mon so ndimta-don rimtegol dida6ol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,
dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasi-daaku e noore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraa6e mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laabungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kanum e yim6e seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yim6e tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre doo6orde,

haayre subaande, horsunde,

kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondin6e 6ee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa 6e ngoondinaali 6ee, Binndi dii mbiyanii 6e:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii,†

⁸ nden haayre yim6e pergitotoo,

so nde li6a dum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no 6e podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lepol cubaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalepol ceniingol, on yim6e 6e Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala gollaeji makko lobbi, kanko woni noddudo on

iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Aranne on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On kebaalino yurmeende makko, kaa jooni on kebi yurmeende makko.

Haala dōwtanaade hooreebe bee

¹¹ Sakiraaḅe am horsuḅe, on nganaa so wanaa hoḅḅe e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe 6e ngoondinaali 6ee, yalla fay so 6e kappiri on bone, eḅe njiya golle moodon lobbo, 6e teddina Laamdo janne 6anngani 6e.

¹³ Njaḅanee kaanankooḅe 6ee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke 6urdo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadooḅe ko boni, yetta wadooḅe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, muḅḅiron kundude nuykaaḅe majjuḅe 6ee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorron no maraaḅe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njiḅee sakiraaḅe goondinbe 6ee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccuḅe, dōwtanee halfaaḅe moodon teddinon dum'en, wanaa halfaaḅe moyyuḅe newiḅe 6ee tan, fay oojiḅe 6ee duu dōwtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo toorjaali, so torraama mujiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toorjudo a jukkaama batte majjum, fay so a mujii, teddeengal hongal keḅataa? Kaa so on mujii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde 6e njennunoo mo ndee, o yennitaaki 6e, nde 6e kollunoo mo bone ndee, o giidaaki 6e. O doomtirii 6e Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen foocitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Aranne, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral 6amruḅe

¹ Hono non onon rewbe duu, dōwtanee worbe mon. Fay so worbe mon nganaa jokkuḅe konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde 6e, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no gollleeji mon laabiri e no teddinir-don worbe mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare jaayirde: moorli, sodaade e 6oornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla berde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Aranne, non rewbe seniḅe parortonoo, fawbe jikke mum'en e Laamdo 6ee. Been njaḅani worbe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dōwtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dum kalfaaḅo nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on 6iḅḅe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worbe 6ee duu, tiidee e rewbe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee 6e sabi onon e maḅḅe fuu

on reentuḅe e moyyere wootere, ḁum woni nguurndam ngoongaraajam ḁam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida godḁo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leyḁinkino-ḁon.

⁹ Bone, pati njobiree ḁum bone, pati njennitee jennuḁo on. Ko kaan-ḁon waḁuḁe dee, nduwano-ḁon joomum, sabi kammari ḁum Laamḁo noddiri on, yalla oḁon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi ḁii mbii:

«Muuyḁo ḁammitoraade nguurndam lobbam

e ḁalaade belḁe fuu,

yo nantu ḁemngal mum e ko boni,

nangga hunduko mum e pene,

¹¹ ḁuurtoo ko boni waḁa ko moyyi,

ndaarta jam tiida e muuḁum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa foocitiibe ḁee,

ana hettindoo duwaawuuji mum'en,

kaa omo salanoo wadoobe ko boni ḁee.»*

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe foocitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimḁe ḁee kasan duu pati hakkillaaji moodon njiiḁo! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e ḁerḁe moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa oḁon lanndinii jaabaade neḁḁo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-ḁon e mum oo. ¹⁶ Njaaboree ḁe sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon njijata on. Nden, fay so won ko ḁe ḁo'i on, naa ḁe njenni on kammari oḁon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoobe on ḁee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii ḁum Laamḁo muuyi, ḁuri torreede e ley golle bonḁo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootal keyoowol yimḁe jamaanuuji ḁii fuu kammari luutti biḁḁe aadama. Poocitiido oo maayiri saabe ḁe poocitaaki ḁee, faa mo battina en Laamḁo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurḁo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko ḁooyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamḁo e jamaanu Nuuhu, Laamḁo muḁanii ḁi ko ḁooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimḁe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam ḁam, yimḁe njetton tan. ²¹ ḁum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi calḁi ḁum waḁiraa. Ko ḁum waḁiraa dee, faa nootoro-ḁon Laamḁo e hakkille mo njijaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamḁo hisinirta on. ²² Mo ḁabboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii ḁaamo Laamḁo. Malaa'ika'en e kaanankooḁe e jogiibe baawḁe fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu ḁamon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa ḁo nguurndam mon haadi, njokkon muuyḁe Laamḁo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon ḁettiḁam

* 3:12 Jabuura 34.13-17

dam heyii on, on ngadiino ko heefer6e 6ee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruuji karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e ma6be e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii 6e sanne, dum saabii so e6e no'a on. ⁵ Kaa 6e ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuur6e e maay6e oo. ⁶ Dum wadi so yim6e 6e nguuraa jooni 6ee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so 6e cariraama no yim6e fuu carirtee nii e ley caldi ma6be, e6e mbaawa wuurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu nannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu he6i dokke Laamdo koo, yo nafir de wo6be, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde sembe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6anngii.

¹⁴ So on koykiraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yim6e. To yim6e rewo6e mo 6ee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow 6e njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo 6ee? ¹⁸ Binndi dii mbii: «So hisinde foocitiibe tiidii,

ko dum hewtotoo yeddu6e Laamdo e luutto6e?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e maw6e

¹ Mido waajoo maw6e wondu6e e moodon 6ee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal 6annginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde 6ernde laa6unde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo 6anngoyii, on ke6an deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

* 4:18 Tinndi 11.31

⁵ Hono non onon sukaaḅe jokolḅe, njaḅee yamiroore mawḅe. On fuu, kollondiree leyḁinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi ḁii mbii: «Laamḁo salanto mawninkiniḁe, hinnoto leyḁinkiniḁe ḅee.»*

⁶ Ndennoo, leyḁinkinanee Laamḁo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cuḅaaḁo oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon ḁii fuu yeeso Laamḁo, sabi omo waḁani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gaḁo moodon Ibiliisa ana waḁa yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo faḁḁa faa ḁaama. ⁹ Kaḅito-ḁon, tiḁon e goonḁinal moodon, sabi oḁon anndi sakiraḁe moodon saakiiḅe e aduna oo ḅee, kaḁum'en duu ana ngondi e ḁiin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon ḅooyan seeda. Kaa Laamḁo cattuḁo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamḁo bilta on, ḁiiḅina on, hokka on semmbe, darna koyḁe mon. ¹¹ Yo baawḁe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraḁo koolniḁo wallii kam winndande on oo ḅataaki ḁaḅḅo, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamḁo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goonḁinḅe gonngal Baabila, ngal Laamḁo suḅii no suḅorii on nii, engal salmina on. Marka ḅiyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on keḅu jam onon yimḅe Iisaa Almasiihu ḅee!

---

* 5:5 Tinndi 3.34

Bataaki Piyeer dīdabo

¹ Oo bātaaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccuḍo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuḍe goondinal hono ngal amen ngal saabe foocitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko annduḍon mo koo, e ko annduḍon Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsuḍi, mawḍi sanne. O fodii di faa ndaḍon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gonḍo e aduna oo, yalla oḍon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe ḍum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee muḗal, e dow muḗal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaḍe, e dow yidugol sakiraaḍe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So ḍii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu eḍi beydoo, di ngadan on beydotooḍe yaade yeeso nafaooḍe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo ḍiin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamḍuḍo jiile, sabi yeggitii Laamdo laḍḍini ḍum e luutti mum yaḍḍiidi ḍii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaḍe, cooboree no mbaawruḍon fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii ḍum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaa-jiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii oḍon anndi ḍeen kulle oḍon jiiḍi e goonga mo keḍuḍon oo, mi miccintinan on ḍe wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccitoḍon ḍum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi ḍooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi waḍan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, oḍon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaḍe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji jeeḗuḍi iwḍi e yimḍe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawḍo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsuḍo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaḍe ḍee kaalnoo koo. Oḍon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maḍḍe ana wa'i no lampa poynoowa ley nimre, faa nde fajiri foynata, hoodere fajiri jalban ley ḍerde moodon.* ²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali ḍum hoore

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley ḍerde goondinḍe ḍum. Yeew Bannngol Yuhanna 22.16

mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaa6e 6ee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaa6e pene6e e halkaare mum'en

¹ No annabaa6e pene6e ngorrundoo e ley lejol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoo6e fenoo6e ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddann fay Kalfaa6o ma66e cootitinoodo 6e oo. Hono non 6e poodiranta ko'e ma66e halkaare yaawnde.

² Heew6e njokkan e njaahilaaku ma66e oo, 6aman faa laawol goonga ngol bonkee kammari 6een waajotoo6e. ³ Jooto ma66e waddanan 6e haalde pene faa 6e jaagoroo on, kaa jukkungo ma66e saraama 6ooyii, halkere ma66e ana doomi 6e.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunoobe 6ee nii. Ko o wadi dee, o geyyori 6e calali o wedii 6e ley nimre jahannama faa jannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddann wo66e, o wayli e dow yeddoobe Laamdo 6ee ilam tuufaanu.

⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoobe Laamdo waroobe 6ee misaalu. ⁷ E ley hen, o dandii Luudu poocitiido cunjudo sanne saabe njaahilaaku bon6e 6ee. ⁸ Oon poocitiido koddunoodo e ma66e, 6ernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe gollleeji ma66e bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude downtaniibe dum 6ee iwde e torraaji ittooji koro ma66e, ana waawi kasen resande oopniibe 6ee jukkungo faa jannde darngal, ¹⁰ wanaa haala dogoo6e caggal gidaa6e yonki cobude, hoynufe hooreyaaku Joomiraado 6ee.

Been waajotoo6e fenoo6e kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en 6ee e burde 6e semmbe e baawde fuu mbonkataako 6e faa kiitoo 6e yeeso Joomiraado.

¹² Kaa 6een yim6e, 6e ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. E6e mbonkoo ko 6e anndaa, dum wadi so 6e kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non 6e kebirta njo6di oopnaare ma66e. Be gacce moodon, 6e ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela 6e. So 6e njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, e6e mbelee e jamma ma66e. ¹⁴ Be kaagataa yeewde rew6e janan6e, 6e noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu 6e koomtan dum. Berde ma66e yo mboownaade e jooto, 6e hudaa6e Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama* 6ii Bosora koo, ja6udo oopnaade saabe jooto jawdi.

¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoo6e fenoo6e 6ee yo bulli di ngalaa ndiyam, 6e duule de henndu soggata, nimre burnde fuu ni66ude 6e ndesanaa. ¹⁸ Be ndaarii seytoraa6e yim6e e dow konngi mawdi 6oli. Be mbirfintinii yaltu6e ko 6ooyaali hakkunde majju6e 6ee faa 6e njokkintina dum'en gidaa6e

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoo6e faa 6e naata e jeenu kajum e dewal tooruuji.

njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ E6e podana been ndimaaku tawee kam6e e ko'e ma66e 6e maccu6e bonannda, sabi gooto fuu yo maccu6o ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo 6e ndadiri e tuundi aduna, so 6e mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike 6e, no 6e mbattinirta nii ana 6uri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee 6e anndaalino laawol foocitaare ngol fey 6uri anndude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde 6e ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii 6e koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, oo woni 6ataaki dida6o mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaa6e senii6e kaalnoo gila ko 6ooyi, katum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaar6e e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e jalaade cakitotoode dee, jaayroo6e yim6e jokku6e gidaade yonki mum'en 6ee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ 6e mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraa6e faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.» ⁵ E6e ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-don oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yeddu6e Laamdo 6ee kalketee ndee.

⁸ Sakiraa6e am horsu6e, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duu6i ujunere nii, kaa duu duu6i ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yim6e paamirta taadugol nii, o mujando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yim6e fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiraan en no gujo juhira nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu 6annginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wuurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa jalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hu66an halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do foocitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraa6e am horsu6e, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mujal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e 6ataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yim6e famar6e jannde e hoy6e yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no 6e ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kam6e ngaddanta ko'e ma66e halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraa6e am

horsuɓe, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bonɓe ɓee naɓora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko keɓu-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla ofon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hi66a.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguur-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa la66inan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o la66ina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o poocciitido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu poocciitido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybuudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana ki66i e mum jaati. Nii anndirten eden jii6i e makko. ⁶ Biido ana jii6i e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsube, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore 6ooynde nde ke6-don gila arannde. Nden yamiroore 6ooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore 6ooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana bannga e Almasiihu, ana bannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bajudo

* 1:1 Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.) * 2:7 Yamiroore ndee yo yidondirde.

sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaabe, mido winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraaabe, mido winndana on
sabi odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi Baabiraado.

Baabiraaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɗum e ko woni e mum fuu. Sabi jiddo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaaɗe yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmooɗe aduna oo ɓadike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewɓe annii. Dum anndir-den timmooɗe dee. ¹⁹ E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi kamɓe, sinndo e men ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e men. Kaa dum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu odon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goonga. Kasen duu odon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nandon gila arannde koo. Haala ka nandon gila arannde kaa, so jiiɓii e mon, onon duu on jiiɓan e Bajjo oo, on jiiɓan e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimɓe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiɓi e mon, fotaa ko njannginedon. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den biɓɓe Laamdo

²⁸ Jooni sukaaabe am, jiiɓee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo poocciido, tayoree mo gollleeji mum poocciidii fuu yo ɓiyiiko.

† **2:22** So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-dɛn ɓiɓɓe Laamdo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko hadi aduna oo annɗude en dee, o annɗaa Baabiraado. ² Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamdo. Ko laatoto-dɛn koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eɗen anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido dum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɗum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Niiɓudo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, annɗaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko foocitii yo poocitiido, hono no Almasiihu worri yo poocitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puɗɗoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka gollleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiɓi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo bii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata ɓiɓɓe Laamdo e ɓiɓɓe Ibiliisa dee, mo gollataa ko foocitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraaɓe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-dɛn gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkuɗo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraaɓe, pati kaaynedon so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-dɛn sakiraaɓe men koo, ɓannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddiike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu ɓayudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eɗen kaani hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraaɓe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jiiɓirde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala ɓola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-dɛn. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo ɓuri de manngu, kanko woni annɗudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-dɛn mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eɗen ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kaɗum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiɓi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiɓi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kaɗum annɗinta en omo jiiɓi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaaɓe peneeɓe heewɓe caakike e aduna oo.

² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yimbe Laamdo, on njaalike annabaabe peneebe bee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaabe peneebe, be adunankooobe. Saabe majjum, haala mbonka be kaalata, aduna oo ana hettinanoo be. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceendirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraaabe am horsube, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum dee, ko o neli BiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o neli Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraaabe am horsube, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiaban e men, kasen duu jilli mum ki66ii e men.

¹³ Hono anndirten eden jii6i e makko, kanko duu omo jii6i e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jabudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiaban e mum, kajum duu jiiaban e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Nii6udo e jilli fuu, e Laamdo jii6i. Laamdo duu jiiaban e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii ki66iri e men, pati kulen jannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli ki66udi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo ki66aali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana wajni sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike bii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi bi66e Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu

garduɗo e ndiyam e yiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata ɗum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam, seedaaku Laamɗo oo duu yo gooto. ⁹ Eden njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamɗo oo ɓuri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamɗo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamɗo, heɓii oon seedaaku e ley ɓernde mum. Mo goondinaali Laamɗo, kaɗum jogorike Laamɗo yo penoowo, sabi jaɓaali seedaaku mo Laamɗo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamɗo oo fuu, heɓii nguurndam dam. Mo walanaa ɗum, heɓaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinɓe Bii Laamɗo oo ɓee, mi winndanii on ɗum, yalla oɗon taylora on keɓii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare ɗo makko: so en nduworike huunde hakke muuyɗe makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en keɓii ko nduwi-ɗen koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiiɗo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddanta neddo maayde, o jaaganoo ɗum Laamɗo, Laamɗo duu hokkan ɗum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali jaagorodon saabe ngal luuttal. ¹⁷ Ooɗaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddanta maayde.

¹⁸ Eden anndi ɓii Laamɗo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamɗo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimɓe Laamɗo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamɗo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteɗo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiɓi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamɗo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaaɓe am, ndeenee ko'e mon e deweteɗo goddo.

---

* **5:6** Ndiyam ɗam woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam ɗam ana hollita maayde Iisaa.

Bataaki Yuhanna dīdaḅo

¹ Miin mawdo deental goondinḅe winndi oo bataaki faade e debbo tedduḅo* mo Laamdo subii. Midō jowte, aan e 6iḅḅe maa fuu, onon 6e njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, annduḅe goonga oo 6ee fuu ana njidiri on ²saabe goonga gonḅo e men, duumotoḅo e men faa abada oo. ³ Laamdo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won 6iḅḅe maa jokkirḅe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduḅo, midō ndaarde, njidondiren. Ko mbinndan-an-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, ḅum yamiroore nde keḅu-ḅen gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamdo. Nden yamiroore woni nde kaan-ḅon haybirde no nanir-ḅon ḅum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoḅe heewḅe caakike e aduna oo. Be njaḅaali Iisaa Almasiihu warii laatike neddo. Baado no maḅḅe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ḅon oo mursee, keḅon mbarjaari kiḅḅundi. ⁹ Sabi mo jiiḅaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamdo. Niiḅudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won garḅo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaḅḅee ḅum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ḅum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kaḅum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on ḅum fuu e ḅerewol. Kaa midō yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiḅḅa.

¹³ Haya, 6iḅḅe sakiike maa debbo mo Laamdo subii oo ana njowte.

---

* **1:1** Debbo tedduḅo oo e 6iḅḅe mum yo deental goondinḅe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawdo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsudo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamdo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e goonga e no njokkir-ɗaa mo nii. ⁴ Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsudo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamdo nii, a waɗan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Be ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe Iisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo arinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yidube jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan dum, o ribba dum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsudo, pati jemmbu ko boni, jemmbu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo nedɗo Laamdo. Gadoowo ko boni anndaa Laamdo. ¹² Demeteriyus yo nedɗo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njaɓi dum, ada anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude dum fuu e ɗerewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

---

* 1:5 Sakiraaɓe ɓee yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsu6e e Laamdo Baabiraado men 6ee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoo6e fenoobe

³ Sakiraabe am horsu6e, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on ka6ano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, 6e jukkungo mum'en winndaa gila ko 6ooyi. Be yeddoo6e Laamdo, 6e waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku, 6e yeddoo6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yim6e mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude 6e ngoondinaali e ley ma66e 6ee. ⁶ Miccitorodon duu no yoga e malaa'ika'en 6ee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko 6e ngadi dee, 6e njoppu darde ma66e. Saabe dum Joomiraado heddi 6e ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii 6e geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en 6ee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yim6e fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiibe ko njii e ley koydi mum'en 6ee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde 6e nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O ja6aali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa 6een yim6e ana mbonkoo kudde de 6e anndaa dum'en, ko 6e anndi koo jaati woni ko halkata 6e. Dum woni tuuyooji ma66e, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e ma66e e majjere Balaama,† yalla e6e ke6a jawdi. Be kalkoto e murtugol ma66e no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kam6e ngonni ella kawrital jaamdu moodon, sabi ayiibe 6e jaamirra, kasen duu ko'e ma66e tan 6e killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, 6e ledde yaawnde de ngalaa ko te6etee, doofaade, baatude fey. ¹³ E6e yufina gacce ma66e no bempjee gecci piyotoode yufinirra ngufo nii, 6e koodde jiilotoode, nimre burnde fuu ni66ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jedda6o oo sappinoke kabaaru ma66e gila ko 6ooyi, wii:

«Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yim6e fuu.

* **1:11** Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yim6e Israa'iila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndee.

O hollitan bonbe 6ee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan 6e geddi fuu di 6een luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko 6e njidi.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, miccilee konngi di nelaa6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6ee cappinoo dii. ¹⁸ Nii 6e mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimbe, jokku6e gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndoobe yimbe, miilooji adunankooji 6e njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e ma66e. ²⁰ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naboore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimbe wonbe e sikke, ²³ ndiwtee yoga ma66e iwde e yiite, ndanndon 6e. Wobbe 6ee noo, njurmoro-don 6e e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde ma66e comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyiibe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirido en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol ngol Iisaa Almasiihu bannginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moofiti kulle de Iisaa Almasiihu banngini. Laamdo bannginani mo dee kulle faa o holla maccu6e mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccu6o makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo badiima.

Misaalu faade e deente goondin6e jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo bataaki faade e deente jeddi goondin6e gonde e leydi Asiya dee. Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee dii, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maay6e, laamiido kaanankoo6e aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaa6e e laamu, o wadi en yottinoo6e sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yim6e fuu njiyan mo,
fay yuwnoo6e mo 6ee,
leji aduna fuu cunlan saabe makko.
Hono non laortotoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mupidiido e mon mupal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondin6e jeddi dee: deental Efeesunkoo6e e deental Simirnankoo6e e deental Pergamenkoo6e e deental Tiyatirankoo6e e deental Sardesankoo6e e deental Filadelfinkoo6e e deental Lawdikiyankoo6e.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kan6e jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana 6oornii saaya, ana ha66i ganndilaawol kan6e e becce mum. ¹⁴ Lee6i hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kanum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonɓe Efeesu, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonɓe ɓee laawol, a ittii koro innditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arannde dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arannde nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokkuɓe Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankooɓe

⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonɓe Simirna, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnooɓe innde wiyoɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe nganaa. Ko ɓe ngoni dee, ɓe deental rewooɓe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra ɓadiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didoɓere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkooɓe

12 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Pergame, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeji mum didi fuu mbeli:

13 Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. 14 Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mujana yim6e won6e hakkunde mon nanndu6e e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'ilankoo6e faa jeena kajum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruji. 15 Nii, jokku6e yim6e Nikola ngorri hakkunde mon, jannde ma66e e golleeji ma66e fuu potu. 16 Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi ha6ira e ma66e kaafaawi ngonki e hunduko am kii. 17 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankoo6e

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Tiyatira, mbiyaa:

«Annii haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wo66e, kajum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii buri aranndeeji dii heewde. 20 Kaa mido felire dum doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccu6e am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruji. 21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. 22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijido6e e makko 6ee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi, 23 mi halkan bi66e makko duu. Deente goondin6e dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e berde, kasen duu mi yo6an gooto e mon fuu hakke golle mum. 24 Kaa onon Tiyatirankoo6e heddi6e 6e njokkaali ngol laawol 6ee, 6e ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon 25 so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. 26-28 Jaali6e – dum woni wado6e sago am faa timmoode 6ee – mi hokkan dum'en baawde de kebu-mi e Baabiraado am dee, faa 6e ndurda jaalepi dii loocol naawngol, 6e pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan 6e hoodere fajiri ndee duu. 29 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! »

3

Bataaki faade e Sardesankoo6e

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Sardes, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido ruuhuujii Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guardo, tawee nee a maaydo.

2 Jeerta cemmbindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi

mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hi66i yeeso Laamdo am. ³ Ndennoo, miccita no kebir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi ma66ude ma. ⁴ Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yim6e 6e tuunninaali kaddule mum'en. Be boornotoo kaddule daneeye 6e njaada e am, sabi e6e kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu boornotoo kaddule daneeye. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkoo6e

⁷ —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Filadelfi, mbiyaa:

«Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaa6e e deental rewoo6e Ibiliisa wiyoo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyankoo6e tawee 6e fenoo6e, 6e nganaa. Mi dooldinan 6e 6e ngara 6e kujidoya e koyde maa. Nden 6e paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mujaa koo, a mujii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yim6e fuu. ¹¹ Mi 6adike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalagal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoo6e

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a 6uu6aa. Yo a laato guldo naa 6uu6udo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a 6uu6aa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: < Mi galo, mi moo6tii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. > Tawee nee, a anndaa a jaaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje la66iniraado yiite, yalla ada he6a jawdi, cooda e am kaddule daneeye boorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa bole dee, cooda e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yim6e 6e njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow

bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana woyjitira no haayre sardis, ciibo-cii6ongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilli nde, maw6e noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana 6oornii kaddule daneeje, tenngaade cajiraade kanje ana e ko'e ma66e. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi ku66ooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laa6undu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tato6ere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje. ¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayon e nayon 6ee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,
aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e maw6e 6ee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe 6ee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuui Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon 6ee kujidi yeeso mayri. Gooto e ma6be fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuui seniibe 6ee. ⁹ Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee
pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,

a soottitanike Laamdo yimbe

e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalepol fuu e lepol fuu,

yiiyam maa coottitori-daa 6e,

yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii 6e kaanankoo6e e yottinoo6e sadaka Laamdo meeden oo,
6e laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pilii bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe 6ee,
¹² ebe njima ebe toowna daade ma6be:

«Njawdiri kirsanoondi ndii

ana haandi e hebude baawde e jawdi

e hakkilantaaku e semmbe

e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde

ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo

e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!

Mawbe 6ee duu, kippii e leydi kujidani 6e.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laajal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tato bere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tato bere ndee, nan-mi huunde wuurnde tato bere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njo6di golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayobere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayobere aduna oo faa 6e mbarda yimbe kaafaawi e yolbere e albalaawuujii e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo 6e ceettii oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, 6e mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe won6e e aduna oo 6ee faa njo6to-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e ma66e fuu hokkaa saaya ndaneewa, 6e mbiyaa 6e powta seeda tafon, faa adadu sakiraa6e ma66e, gollidii6e ma66e fodanaa6e wareede no ma66e nii 6ee, ki66a.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee 6awlwiri no kaasa 6aleewa nii, lewru nduu fuu wojjiri no yiyam nii, ¹³ koode kammu dee caami e leydi no 6i66e ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankoo6e aduna e yimbe teddu6e e hooree6e sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rim6e e riimay6e fuu cuudii e loowi kaaye, kaɲum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde e6e mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kaɲum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere ma66e ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruudo funnaange

ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayan hokkaa6e baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii 6e:

—Pati mbonne leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde kebu-den wadude maandeeji e tiide maccu6e Laamdo meeden 6ee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaa6e maande e dow tiide mum'en 6ee: e6e mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayan e ujunaaji nayan (144 000) iw6e e cuudi Israa'ilankoo6e 6ee dii fuu:

⁵ iw6e e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶ iw6e e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷ iw6e e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸ iw6e e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe lepi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe lepol fuu e suudu baaba fuu e jaalepol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmeere laamu ndee e Njawdiri ndii. E6e 6oornii saayaaji daneeki, ca6e tamarooje ana e juude ma66e. ¹⁰ E6e ilina, e6e mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmeere laamu ndee iwrata, kaɲum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en 6ee fuu pili bimmeere ndee, maw6e 6ee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje

e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e maw6e 6ee lamndii kam:

—Hobe ngoni 6ee yimbe 6oornii6e saayaaji daneeki? Hoto 6e iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O ja66itii o wii kam:

—Kam6e ngoni iw6e e torra mawdo tawi e6e ndeenii. Be loonnii saayaaji ma66e, 6e ndawninirii dum'en yiyyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so 6e keddoto yeeso bimmeere laamu Laamdo ndee, 6e ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmeere laamu ndee oo huuran e ma66e hukkuum mum.

¹⁶ Be njolbataa, 6e domdataa, naange tappataa 6e, fay nguleefi ngooti yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite ma66e fuu.

* **7:14** Maanaa 6e ndawninirii saayaaji ma66e yiyyam, dum woni luutti ma66e fuu njaafaama.

8

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddon darii6e yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii bannge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuuji seniibe 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereoji ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddon jogiibe buutute jeddi 6ee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tato6ere leydi ndii sumi, feccere tato6ere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal dido6al

⁸ Malaa'ika dida6o oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hu6boore nii wedaa e ley geeci. Tato6ere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tato6ere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tato6ere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tato6al

¹⁰ Malaa'ika tata6o oo fuufi buututal mum, non koodal manngal ku66iroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tato6ere maaje kanum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngali koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngali haadinii tato6ere ndiyameeji dii kati, yim6e heew6e maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayo6al

¹² Malaa'ika naya6o oo fuufi buututal mum, non tato6ere naange e tato6ere lewru e tato6ere kooode piyaa, faa gootel hen fuu tato6ere mum ni66a, jemma e jalooma fuu mbaasa tato6ere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe 6ee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyo6al

¹ Malaa'ika jaya6o oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti 6unndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki ni66ini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokka baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide

mum'en 6ee tan. ⁵Di ndokka torrude 6ee yim6e faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde 6e. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶Ley diin lebbi, yim6e muuyan maayde ke6ataa, yim6e poodanto maayde, nde dogo dum'en.

⁷Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tennгааде capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yim6e nii. ⁸Edi njogii lee6i mbaadi no cukuli rew6e nii, niiye majji ana mba'i no niiye dawaadi ladde nii. ⁹Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi ka66aadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yim6e lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹²Bone arano oo 6ettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegobal

¹³Malaa'ika jeega6o oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cob6uli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ana wiya malaa'ika jeega6o jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon ha66aa6e to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon 6ee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa 6e lanndinoo warde tato6ere yim6e. ¹⁶Mi nanii adadu konunkoo6e waddiibe pucci: 6e ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷Anni no njiiru-mi pucci dii e waddiibe 6ee e ley holleede am: e6e 6oornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kanum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸Dii balaawuuji tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tato6ere yim6e. ¹⁹Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e 6oggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaajirta yim6e.

²⁰Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuuji 6ee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, 6e njoppaali sujidande seydaani'en, kanum e tooruuji kanje e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. E6e kujidana diin tooruuji di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹Be tuubaali iwde e war-hoore e mbonobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹Caggal dum, nii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo 6oornii luurde, ciibo-cii6ongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ²Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko naamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggiirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee,

kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kapum e njoorndi oo hunci junngo mum jaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jeddaɓo ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan anniya mum cuudinoodo. Dum laartoto no o haalanirnoo annabaaɓe gollanoobe mo ɓee nii.

⁸ Non daande iwrnoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa ɓamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaalejni keewdi e lepi keewdi e demde keewde e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiya:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonɓe hen ɓee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferɓe ɓee. Be njaɓɓan ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi. ³ Mi neloyan seedee'en am didon ɓee, ɓe ɓoornoyto licce caakuuji,* ɓe mbaajoyto ko Laamdo loowi ɓe koo hakke balde ujunere e teemedɓe didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngonni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gajo fuu muuydo torrude ɓe, yiite yaltoyan e kundude annabaaɓe ɓee halka dum. Muuydo torrude ɓe, waajibi halkiree non. ⁶ Eɓe njogii yamiroore hadude kammu toɓude e ley balde de ɓe mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Eɓe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiيام, kasen duu eɓe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde ɓe muuyi fuu.

⁷ Nde didon ɓee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe. ⁸ Tewuuji maɓɓe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado maɓɓe fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yimɓe jaalejni fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e lepi fuu njiyan tewuuji maɓɓe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto ɓe nduɗantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonɓe e aduna oo ɓee fuu mbeltoto e maayde maɓɓe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde eɓe ndokkondira dow weltaare.

* **11:3** Maanaa ɓe ɓoornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewɓe ɓoornotoobe kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pufɗooɓe 19.1-29

Sabi annabaa6e didon 6ee torriino 6e sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e ma66e, non 6e immitii 6e ndarii e koyde ma66e. Kulol manngol nanngi yiyannoo6e 6e 6ee fuu. ¹² Daande toownde iwri 6e dow kammu, ana wiya 6e:

—Nabbee gaa!

Be njabbi dow kammu e ley luurde, way6e ma66e fuu keddii ana yeewa 6e. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappo6ere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddi6e 6ee kuli, nja6ani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone dida6o oo yawtii, bone tata6o oo ana wara 6ooyataa.

Haala buututal jeddo6al

¹⁵ Malaa'ika jedda6o oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kapum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Maw6e noogayon e nayon joodi6e dow bimbbeeje yeeso Laamdo 6ee kippii e leydi, kujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

goodudo goodunoodo oo miden njette,

sabi a gollirii baawde maa mawde dee,

a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heefer6e 6ee yo tikku6e,

kaa tikkere maa aan warii,

wakkati mo carataa maay6e yonii,

wakkati warii, mo barjoto-daa annabaa6e gollanoo6e ma 6ee,

seni6e hul6e innde maa 6ee,

teddu6e e lo'ube fuu,

e wakkati mo kalkataa bonnoo6e leydi 6ee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal 6anngi e ley mayru. Maje maji, dillereeeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo naywudo

¹ Taagumansa kaayniido 6anngi dow kammu, dum woni debbo 6oorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla njatawera.

³ Taagumansa goddo 6anngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tato6ere koode kammu, wedii dum e leydi. Ngal darii yeeso debbo naywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

⁵ Non o rimi biddo gorko. Oon woni durdoowo lepi dii fuu loocol naawngol. Biddo oo diwtaa faade to Laamdo e bimbbeere mum laamu.

⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamdo moyyinannoo dum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemedede didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum ka6i e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, 6e mursi nokku ma66e gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi

ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam dam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamdo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraaɓe meeden,

kalmotoodo ɓe to Laamdo jemma e jalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,

kaɗum e dow haala seedaaku maɓɓe,

ɓe kuɓaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.

¹² Saabe dum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddanii dum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimdo ɓiddo gorko oo.

¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii.

¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naɓa mo.

¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modii ndiyam dam kuungal ngal siryi dam.

¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddi e iwde debbo oo koo, dum woni dɔwtaniibe jamirooje Laamdo so tiidi e seettanaade Iisaa.

¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danɗeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeena iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu.

² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii.

Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade.

³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haaynii wonbe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol.

⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi.

⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kaɗum e hoɗorde makko, dum woni ɓe hoɗorde mum'en woni dow kammu too ɓee.

⁷ Ngol

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji ɓooydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danɗeere geeci oo.

* **13:2** Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leebi e koolde mawde.

hokkaa baawde haɓude e seniibe ɓee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɗol fuu e demngal fuu e leɗol fuu. ⁸ Yimbe wonbe e aduna oo ɓee fuu kujidanani taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓbeede so nabe, haɓbete nabe. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimbe Laamdo ɓee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe sii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol arandeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimbe aduna ɓee kujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayefiiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimbe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimbe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol arandeewol ngol. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barmiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo keɓu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla tedduɓe e lo'uɓe, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimayɓe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedɗe jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe ɓee, kaɗum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), ɓe innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe ɓee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo ɓee. ⁴ Been ngoni ɓe meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi ɓe laaɓuɓe. Eɓe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla eɓe laatoo adiiɓe fuu sakkeede Laamdo kaɗum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude maɓbe, ɓe ngalaa jinjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu.
⁷Omo eewnootoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸Malaa'ika goddo didafo jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii leji dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹Malaa'ika goddo, tatafo, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, kebuudo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe 6ee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, 6e kebataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi 6e kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, 6e kebii maande innde maggol.

¹²Dum nee, waajibi yimbe Laamdo 6ee tawree mujal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini iisaa 6ee.

¹³Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoo6e saabe gollande Joomiraado 6ee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke gollleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade sajiraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kanum duu wawdu welndu. ¹⁸Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa bi66e peguuje leydi ndii dee, sabi de 6enndii.

¹⁹Malaa'ika oo sadiri bi66e peguuje leydi ndii wawdu mum, tebi de, wedii de e 6oosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰Bi66e peguuje dee 6osaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e 6oosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedede tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal d̄um, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuui jeddi cakitiidi d̄ii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol 6ee ana ndarii bannge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, e6e njogii kolli di Laamdo hokki 6e d̄ii. ³ E6e mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
golleji maa yo mawdi, yo kaayniidi!

Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,
aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
mo teddinta innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Leji fuu ngaran kujida yeeso maa,
sabi 6e njii no golleji maa poocitorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuui jeddi

⁵ Caggal d̄um, njii-mi suudu Laamdo seniindu – d̄um woni hukkuum seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuui jeddi 6ee njalti e mayru, ana 6oornii kaddule laa6ude paca jalbooje, ana ka66i ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon 6ee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuui jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi d̄ii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon 6ee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yim6e tawraa6e maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol 6ee.

³ Malaa'ika dida6o oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tata6o oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocitiido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko 6e njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa 6e yiyam 6e njara! E6e kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goon-garaaji yo poocitiidi!

⁸ Malaa'ika naya6o oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yim6e nguleefi mayre. ⁹ Yim6e 6ee cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow d̄ii balaawuui oo.

¹⁰ Malaa'ika joya6o oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo ni66inaa tika, yim6e ndarii ana n̄ata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube ma66e e naawalla ma66e, kaa fuu, 6e tuubaali iwde e gollleeji ma66e bondi dii.

¹² Malaa'ika jeega6o oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo 6ee6i faa yoori faa mo hokka kaanankoo6e iwroo6e funnaange 6ee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bon6e nanndu6e e paa6i, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bon6e yo wadoo6e kaayeeffijji, yahoobe e kaanankoo6e aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde 6ole yim6e njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini 6e e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jedda6o oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaalepi godde dee fuu kalkii. Laamdo rewte ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje 6utte caami e yim6e, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yim6e 6ee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njedd̄on jogiibe le'e jeddi 6ee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankoo6e aduna 6ee pijata, yim6e aduna 6ee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo na6i kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana 6oornii kaddule lobbe boddeje, ana sodii kanje, kaaye dime e naaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanje heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kanum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyyam seniibe 6ee e yiyyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna 6e inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna 6ee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol banngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankoo6e njeddon: ¹⁰ njoyon ya66ike, njeega6o oo ana woodi jooni, njedda6o oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon 6ee, ngol wartan hono kaananke jetta6o nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankoo6e sappo 6e ke6aali laamu tafon, kaa 6e ke6oyan baawde laamaade no kaanankoo6e nii hakke wakkatiwel gootel, kam6e e taktakol ngol. ¹³ Be fuu 6e anniya gooto, e6e ndokka taktakol ngol doole ma66e e laamu ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto 6e sabi kayri woni Joomiraado joomiraa6e e Kaananke kaanankoo6e, kasen duu wondiibe mayri 6ee yo noddaabe, subaa6e, goondin6e.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaaleji e jamaa e leji e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kajum e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, 6ola dum faa laa6a heddoroo terde 6ole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde ma66e wadude anniya mum, 6e laatoo daande wootere, 6e ndokka taktakol ngol laamu ma66e, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kajum woni ngalluure mawnde hu6indiinde kaanankoo6e aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bon6e,

suudorde ruuhu tuunnudo fuu

e foondu tuunnundu wapaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii

saabe bamfaaraaku mayre oo,

Kaanankoo6e aduna 6ee pijii e mayre,

jaagoto6e e aduna 6ee fuu kebii jawdi

saabe neemaaji mayre ya66itiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yim6e am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuujii mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewrtike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee

nde no nde wadīrani on nii. Njōbto-don ko nde wadī on koo cove dīdi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili dīdī! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e 6ernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dūm, e jalooma gooto balaawuui mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankoo6e aduna reentu6e e mayre jeenu so neemodii e mayre 6ee njii cuurki cumu mayre, 6e mboyan, 6e nonoto.

¹⁰ Be toowtan nde 6e ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo 6e, e6e mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotoo6e e aduna 6ee mboyan cunjlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguui ma66e dīi. ¹² Jaaguui ma66e yo kanje e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidufi e bagiiji bo6eeji e ledde uurooje yogaae e kaaki moyyiniraadi jiiye jiiibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde 6aleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguui ma66e kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurteendi e peguujam e nebam 6i66e jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccu6e e ruggaa6e.

¹⁴ Jaagotoo6e 6ee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-daa hebude fuu wodfike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dūm abada kasen.

¹⁵ Jaagotoo6e he6u6e jawdi e mayre 6ee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto 6e, 6e mboyan, 6e nonoto, ¹⁶ 6e mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bo6eeji, sodortonoonde kanje e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranoo6e laanaaji ndiyam mawdi dīi 6ee e dawoo6e 6ee e summboo6e 6ee, kanum e he6oo6e nguure mum'en e lummbingol geeci 6ee, 6e fuu 6e toowtan 6e ndaroo. ¹⁸ So 6e njii cuurki cumu mayre, 6e ngullan, 6e mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e ma66e no 6e poti metteede, 6e mboyan 6e nonoo, 6e ngulla 6e mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniibe e nelaa6e e annabaa6e, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe 6ami kaaya nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dūm semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoo6e gaaci e yimoo6e e puufoo6e cereeli e buutute, golloowo jeejudo fay gooto

yyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welbe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoobe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leji dii fuu mbojobaaku mayre. ²⁴ Yiiyam annabaabe e seniibe e waranoobe ley aduna oo bee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»*

Kisindam e teddungal e baawde
ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo poocitiidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondoo aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yobtii yiiyam maccuibe makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana njabba faa abada!»

⁴ Mawbe noogayon e nayon bee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi
cujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccuibe makko fuu, onon hulbe mo fuu, teddube e lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere
ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o boornoo,
bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni gollleeji seniibe moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e niiri yanng'e Njawdiri ndii bee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccuudo hono maa hono sakiraabe maa tiidube e seettanaade Iisaa bee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

* **19:1** Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo banngi. Baddiido mo oo ana wiye Koolniido ana wiye Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo boornii saaya cuuwaaka e yiyyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii njokki e makko ana boornii kaddule bagi daatude, daneeje, laabude, ana mbaddii pucci daneeji. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leji ana yalta e hunduko makko. Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e boosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankoo6e e Joomiraado joomiraa6e».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee jiiri yanngede mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankoo6e e tew hooree6e sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddii6e mum'en e tew yim6e fuu – rim6e e riimay6e, teddu6e e lo'u6e!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankoo6e aduna 6ee e konuuji mum'en ana kawriti faa ka6a e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kannngol e annabaajo peneejo gannoo6o kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo he6unoo6e maande taktakol ngol 6ee, sujidananno6e tooru nanndundu e maggol 6ee. Be didon fuu, 6e mbedaa e6e nguuri e weendu yiite e sitti hu66ooru nduu. ²¹ Heddiibe 6ee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli ma66e faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal 6unndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kapum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o ha66i dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaaleji faa nde duubi ujunere dii ki66i. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiibe e majje 6ee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji 6e ko'e mum'en tayiranoo saabe ko 6e ceettanii Iisaa koo e saabe ko 6e mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni 6e kujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, 6e kebaali maande ndee e tiide naa e juude ma66e. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maay6e heddiibe 6ee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii ki66i. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaa6e e immital aranal 6ee! Maayde dido6ere ndee walaa ko waawi e ma66e, 6e laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoo6e sadaka, 6e laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duu6i ujunere dii ki66ii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yoyya jaaleni gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kajum e hawrintinde 6e faa 6e mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yim6e cankitii e aduna oo fuu, 6e pilii ngalluure horsunde ndee, do seniibe 6ee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki 6e. ¹⁰ Ibiliisa yoyjannoodo 6e oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don 6e njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala jannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimmeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maay6e 6ee, teddu6e e lo'u6e, ana ndarii yeeso bimmeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maay6e 6ee cariraa gollleeji mum'en binndaafi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maay6e mum, maayde e laakaraa tottii maay6e mum'en, gooto e ma66e fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde dido6ere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeerii ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmeere laamu too, ana wiya:

—Anni hodorde Laamdo e yim6e: o hodiidan e ma66e, 6e laato lejol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laato Laamdo ma66e. ⁴ O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdufo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido he6an dum fuu, mi laatot Laamdo mum, laato 6iyam. ⁸ Kaa rofee6e e 6e ngalaa goondinal e sobu6e gollleeji e waroo6e yim6e e fijoo6e e bonjibii'en e rewo6e tooruuji e fenoo6e 6ee fuu, weendu yiite e sitti hu6booru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde dido6ere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujuaana mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naŋi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laaɓunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana fildii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba biɓɓe Israa'iila sappo e didi ddi, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati ɓaleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaaɓe Njawdiri ndii ɓee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanɗe eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay ddi fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii geɓe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimɓe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanɗe dimo baado no timtorgal laaɓungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndee yaspa, didɓere ndee safiir, tatoɓere ndee agate, nayoɓere ndee emerooda, ²⁰ joyoɓere ndee sardoniksi, jeegoɓere ndee sarduwaan, jeddoɓere ndee kirisolita, jettoɓere ndee berili, jeenaɓere ndee topaas, sappoɓere ndee kirisoparaas, sappo e go'oɓere ndee yasente, sappo e didoɓere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu naayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanɗe dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleɗi ddi fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleɗi maɓɓe e ley mayre. ²⁷ Huunde soɓunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko wanaa, kanum e fenooɓe. Naatooɓe e mayre dee, ɓe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurdam ɓee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurdam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimbbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurdam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakooloji makki yo safaare sellinoore jaaleɗi. ³ Ko Laamdo huɗi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimbbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo, ⁴ njija yeeso

* 21:16 Dum hawrata kilooji 2 200

makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, 6e kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre ma66e. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccu6e mum ko warata 6ooyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraa6e maa annabaabe 6ee, kaɗum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere 6ee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo 6adiima. ¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa naamde e 6i66e lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa won6e caggal mayre 6ee, 6e dawaadi, 6e bonjobii'en, 6e fijoo6e, 6e waroo6e yim6e, 6e rewoobe tooruuji, 6e fenoo6e e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi neli malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondin6e dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaɗum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara 6ooyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!